

Conquistes e històries del
 Rey de Arago e Comptes de
 l'ona ...

Tabula.

Así comencen les històries e conquista
 del Rey de Arago e Comptes de
 Barcelona on pèdes per lo honorable
 mossen Pere Torrich cavaller les quals
 feren al molt Reverent archidiaque de
 Saragosa.

El molt B. Senyor en Dalmau del nuex p la
 gracia divina archidiaque de Saragosa lo humil
 servidor que escriu en voste gracia e merce R.
 re Torrich Senyor molt reverent ou a la virtut di-
 vina ha presu de imprimir e dotar vosta lletoria
 de l'ona història se ont demostren per que no s'ha
 les quals totz foys feren p raon de abate
 ordaciu sapia vsta ... se no s'ha e disette
 sepades me son perat que feren un petit memot
 xial de alguns vistes e fetz antics les quals en
 voste país he vils e vistes per ora distina a que
 les històries e fetz antics lo he retinut e im-
 pressats en lo meu petit estament. E habet aques
 senyot lo dit perament he vistes mette per obra
 de fet lo dit memorial. E p tant de os vistes en un

habitans d'antany v'istats q' en tota colla vostra
 señoria v'onty los defalliments q' son en les obres
 q' a vos s' son presentades presente lo dit memorial
 a v'ra sena a la qual suplich q' faça a mi tant
 singular gracia q' lo dit memorial faça l'elit devant
 v'ra sena e q' v'ra sena les r'ies ord'enes e fal-
 las q' son en el memorial emmendes e ase s' se guarden a v'ra
 sena y a v'ra sena q' a v'ra sena que perdi la gra-
 cia e honor q' jo hi perd en donat a vos s' a
 tal casen q' jo molt recusat a mi han dada cau-
 sa dues r'ades la primera r'ado es q' yo no se persona
 en aquest reure lo qual haja pu clata conyencia de
 cometre los defalliments qui hi son axobats en lo dit
 memorial sino v'ra sena la qual es lo cas de tots los si-
 rcials de aquest reure e aquesta es la primera r'ado.
 La segona r'ado es com yo sia un petit servidor del
 noble e magnific Rey e mon s' honor Bernat
 Galcerán de Pinós Viscont de ella e de Lluís Jave v'el
 e los seus servidors v'ra sena la los haja q' servidors e
 cuers quel mostra q' obtal e fet l'arrest per las ra-
 hors d'ellus d'ichs s' hi empre de donar a v'ra sena
 tal casen e a v'ra sena la lo dit memorial lo qual
 es estat fet en la Vila de Buva el dehen die del mes de
 Novembre del any MCCCCXLVIII. E per tal senol
 molt d'ich q' lo dit memorial haja algun forament
 de r'ado hi començar ha a tractar per capitoll segons
 se requier.

Cap. 1. qui tracta de la creació del món e de les coses
 q' n' s' y feu... fol.

Cap. 2. qui tracta de les generacions qui foren desen-
 dents de Seth fill de Adam entre sus a Noe e de tot quant
 feten del qual faça x' parlar... fol.

C... 3. qui tracta cō Noe feu l'Arca e de tottes les
coses q' mes ab si dins la dita Arca e encate com
Noe fou creât de l' Arca com planta la vinya e
del fruit se emittirā e cō apris se adormie cō pens-
traba les seuos q'et ne lor fill e q' foren casquen ne
aptes cō Noe se despertā e p' spirit de profecia sabes
q' q' los fills habien fet desers ell com malehi cō e
benchi dem e Tasset e p' aquelles benediccions e male-
diccions, com foren desparats los uns dels altres cas-
cans en l'ut serment e condicō de q' avant fet...

C... 4. qui tracta de les generacions qui apres si que-
ren dels fills de Noe quinas provincies poblaren a-
dans de la departició de les lenguas e quin fou lo pri-
mer Rey e apres de la departició de les lenguas quinas
settes poblaren... fol.

Cap. 5. Qui tracta com los descendents de Tasset pobla-
ren Hypanya e com Noe no lo primer poblador qua-
la fou la primera població e cō aquells poblaren Hy-
bernia, qui vuy es dita Anulaterra... fol.

Cap. 6. Qui tracta cō Hercules hie fougura los pri-
mers pobladors e pobla la terra de la sua gent, quia
e apres q' hague conquistada la terra quantes vir-
tuts pobla en la dita terra e qui seipa lo regiments
cō se ana e pres cō Hercules fou mort com aquell se
fou sey instruhla la terra del seu no e puys apres cō
moxi en Barcelona e bon fou mes lo seu os... fol.

C... 7. Qui tracta cō los Romans levanets la terra
als Yechs e cō se pobla en aquell temps lo mon gen-
blsch q' vuy es dita Leyda ne pesq' los qui fan malaeta
en aquesta terra son dits bates apres cō fou ingorats

lo no p Julius Cesar a Leyda dients iherdo.

C. 8... qui tracta cō los gots l'waren la terra als Ro-
mans y de hon siguen los dits gots e quans Rey
hagueren stants idolatras e así mateix despuys que
foren christians quans Rey hague de lur nació e
quals Rey dels gots foren fets de que se baia a fer
memoria e cō se perdeten p la matasa del Rey Rodrigo
e del Cōte Julia de lur propria nació.....

C. 9... Qui tracta de hon hagueren principi los Reys
de Leo. ũ de Castella apres la Nació del Cōte Julia e
quans ni hagae fini en tal temps.....

C. 10... Qui tracta cō se feu Rey en Portugal apres
la Nació del Cōte Julia.....

C. 11... Qui tracta de hon hagueren principi los Reys
de Navarra apres la Nació del Cōte Julia.....

C. 12... Qui tracta cō hagueren Rey en Aragó e perque
Rey pres riu de realme, quans Rey hi hagae fini q
lo Rey portença una filla del darrer Rey q foren mul-
ter del exrei Cōte de Barcelona.....

C. 13... Qui tracta de quin linatge son descendents los
Reys de França e qui son lo primer Rey Xria e
quin temps. E perq los Reys de França han la seu
en la ribatta.....

C. 14... Qui tracta en quin temps comença la secta de
mahomet en les parts de Africa e cō Otta entra en la ter-
ra ab onze batons.....

C. 15... Qui tracta cō lo Príncep Otzel carabo entra en la
terra dels Gots ab nou batons ab gran multitud de gent
conquista una part de la terra.....

C. 16. Qui haeta dels temps q̄ tingueren los
moros la terra en poder encare q̄ haeta lo dit ca-
pitol cō lo Papa e lo Emperdor Carles mayres ha-
gueren pacia Carcasona e cō vingueren conquis-
tar Carcasona Narbona e en quin temps fo edifi-
cat lo monastir de la grassa segons recitara Phi lo-
mena Secretari del Emperdor Grassa.

C. 17. ... Qui haeta cō lo Papa e l' Emperdor trame-
tiren en Borlan e los companyons per recobrar la
provincia dels Gots e lo camí q̄ feu cō en aquella
entrada troba los nou barons Xrians.

C. 18. ... Qui haeta de un passament q̄ lo Comte
de Hando haue ab lo Emperdor sobre los sucesos
q̄ Almeti de Narbona havia fet al Emperdor
e l' Emperdor no li havia donat e cō li promes
Narbona e tota la terra dels Gots, pero apres
Borlan fou tornat feu altre ordenació.

C. 19. ... Qui haeta cō Borlan tenc acriada la di-
mit de Empressor e cō se leua del siti e sen torná
al Emperdor e li presentá los nou barons Xrians los
quals havia trobat en la terra dels Gots.

C. 20. ... Qui haeta cō apres q̄ Borlan fou tornat
de la cavalcada, lo Papa e l' Emperdor anaren a
Narbona e dels fets que foren usat en lo
siti.

C. 21. ... Qui haeta cō los Reys moros de la pro-
vincia dels Gots conqueyeren fins a la grassa e ma-

mataren los ses hermitans encara castla lo die
capitol cō lo empdōt vota passa los monts piuzi-
mub. e conquista la provincia dels Gots e tornat
a i la fe Xriana e intitulat lo principat e mitell
nom Catalunya per amor del princep Caralo e de ses
companjons.

C. 22. Qui Hacta de Siryonis q̄ feu dire lo prin-
cipat dels Siryonis e ciutats e quantos son e delli no-
ms de quascun dells Siryonis. Casp̄ mactip passa lo die
capitol fins a hont veng Castles maynis e cō sen torna
en França e en quin temps mor.

C. 23. Qui Hacta apses la mort de Castles equin
temps hi veng duns sons fill que Thomas Rey de Fran-
ça cō le fetan los homens de nemensa e per que s̄
cō hac conquistada Gelsona e Barina e Vayell e Sar-
raçona e tota la terra e cō dona cumpliment a to-
tes ses ordenacions q̄ son que Castles habie fetas e
cō sen torna en França e comana lo comptat de Bar-
celona a un cavallet, e lo cavallet de or vta.

C. 24. Qui Hacta cō lo Rey de França comana lo
comptat de Barina a un cavallet nomenat Briffo
qual comana ha al die Rey lo mataron.

C. 25. Qui morista cō lo fill de grifa p̄tes dies p̄
malled la filla del prince de Hlandes e fou compta
de Barina e forasita los moros.

C. 26. Qui morista cō en mit Jou lo lewon compta
Barina e residol dells comptats de Barina e de Ro-
selle.

C. 27. Qui Hacta cō en Brife Jou lo terec cōpte
de Barina e cō mori.

C... 28.. Qui haicta cō en Bonart fou lo quart
cōpre de Barña e cō haue batista ab los moros
e fou destruit e perde Barña e gran part de la
terra e puys cobria.....

C... 29.. Qui haicta cō en Ramon Bossell fou lo
cinque cōpre de Barña e cō haue gran batista
ab los moros e cō mara son nebot...

C... 30.. Qui morre cō en Berenguer fou lo sixe
cōpre de Barña lo qual perde gran part de
Catalunya.....

C... 31.. Qui haicta cō en Ramon Berenguer fou
lo sete cōpre de Barña lo qual recobria gran part
de Catalunya.....

C... 32. Qui haicta de algunas cosas q' feren fe-
tes en tiempo de diez cōpre en Ramon Beren-
guer.....

33.. Qui morra cō en Ramon Berenguer ap-
pellat cap de eixora fou lo vuit cōpre de Barña
e cō hic forajira los Arrians.....

C. 34. Qui morra cō en Ramon Berenguer fou
lo nove cōpre de Barña qui conquirra Mallor-
ques.....

C. 35.. Qui morra cō en Ramon Berenguer
fou lo dese cōpre de Barña lo qual prece per mal-
let la filla del Rey de Aragó e per ço se intitula
cōpre de Barña e Princep de Aragó.....

C. 36. Qui haia co Alfonso fill de Ramon
Berenguer Comte de Barina e Princep de Arago
jou lo primer qui se intitula Rey de Arago e
Comte de Barina.

C. 37. Qui moria co en Pere fill den Alfonso
jou lo segon Rey de Arago e Comte de Barina
e jou appellat carolich.

C. 38. Qui haia co en Jaume fill del Rey en
Pere jou lo tercer Rey de Arago e Comte de Barina
lo qual jou appellat Sanct Car jou molt aven-
turos comta morir.

C. 39. Qui haia co en Pere jou lo quart Rey de
Arago e Comte de Barina e jo appellat lo Rey
en Pere dels Francos.

C. 40. Qui haia co Alfonso jou lo quint
Rey de Arago e Comte de Barina appellat lo Rey
Franc.

C. 41. Qui haia co en Jaume germá del dit
Alfonso jou lo sixe Rey de Arago e Comte de
Barina.

C. 42. Qui haia co Sanjo fill del dit Jaume
jou lo sete Rey y Comte de Barina.

C. 43. Qui haia co en Pere jou lo vuyte Rey de
Arago e Comte de Barina y jou appellat Rey ce-
rimonios.

C. 44. Qui morra cō D. Joan son lo rege Rey
e fou appellat amador de gentitosa

C. 45. Qui haeta cō lo Infans D. Martí germà
del dit Rey D. Joan son lo dexe Rey de Aragó e Capte
de Barina

C. 46. Qui haeta cō D. Ferrando de Castella fou lo
onse Rey de Aragó e Capte de Barina ajeje per
la reza

C. 47. Qui haeta cō D. Alfonso fill del dit Rey
D. Ferrando son lo dorse Rey de Aragó e Co l Bar
celina)

C. 48. Qui haeta cō lo Rey D. Joan de Navarra
succehi al dit Rey D. Alfonso son germà e fou lo
terce Rey de Aragó e Capte de Barina

Capítol 1.

Qui haeta de la generació de Adam e de la crea
ció del mon e cō Deu feu lo mon en sis dias.

Debeu saber q^e N. S. Deu qui es co
mentament de totes les coses feu e crea lo mon
e totes les altres coses segons he trobat en lo pri
mer llibre de la biblia appellat Genesis en sis
dias en los primers tres dies feu los quatre ele
ments, en los altres tres dies feu les coses elemen
tals, que son posades en los llochs e en spacia
y semblança de aquells pax segons lo capítol

diuen lo dit Senyor feu lo dit mon en quatre
maneres, car abans ell hague en pensament
la ymatge e figura co faria lo mon e les al-
tres coses. E aço hague lo dit Senyor ententame-
nt aixi que aquell pensament james no hague u-
mençament: e aquesta imaginació los lants ap-
pellam peccata que vol dit mon e semblança a-
pres lo dit Senyor feu un grova matèria que no
era de ninguna figura ne semblança mes era
desalt natura appellada per los lants ylla. E co
ell haie feu tot aço mes en obra e feu lo seu pro-
posit comença feu lo mon e les altres coses se-
gons sa prudencia. E lo primer dia mena que feu
feu lum e tantost feu feu aquella lum e es
lo dia a una spiritus clarus. Lo segon dia
mena que feu feu firmament e ayse e tantost
feu feu e aquell firmament appellà cel. E lo ter-
cer dia mena qe foren departides les aygues e
qe en mig de les aygues apareques sera aixi feu
feu: e aquellas aygues appellà mar e aquella seca
appellà terra. Encate en aquell die feu tots arbres
e herbes qe tenen rals en terra carcors de lunt na-
tura, e aixi hague acabament la obra dels tres dies
primers. En lo quart die n. l. manà qe foren fe-
ses luminaries e aixi feu feu car en aquell die
feu lo sol e la luna, e les stellat e porades en
semblança del pu alt element que es lo foc i me

les en lo cel cascun es en lo seu loc. En lo quint
die mena q^l fossin jets peccos e aquests i tantost
jou jet i mes los peccos en la aygua e los aucells
en lo ayre. E en lo sise die mana q^l fossin jets
animals asp son les besties de rancas naturas
om ne son i aixi jou jet. E en aquell die feu
l'om a la sua semblança i anima viva del hom
la qual crea de no res i apres doná al hom sa-
bor de dormir e demente que el hom dormia lo dit
senyor li traxue una costella del costat esquerra e
crea la dona e crea anima viva de no res mes la
al cors de la dona e cō l'om se despertá ell se ho-
ba la dona al costat e lavors vt. Et luy doná
per companyia e ajustals ensemps per orde de ma-
ritimoni e benchitos e dit crepu e multiplicau
e umpliu la terra e mes nom al home Adam
e a la fembra Eva e cō haque fet tot asp mes
les besties al hom e en lo pu baix element q^{es}
la terra e aixi haque acabament la obra d'ell
seu die. En lo seix die lo dit senyor reposa e
haber acabades vt. Et les coses deus dites mes
home e la fembra en paradís eternal e com los
hi hac merces sig al home que li donaba semp-
ria sobre totos los coses q^{ell} habie creats en mal
e en terra, e que totos lo hoberien per senyor, pe-
ro malhali que per res no menjard del fruit del

artre de vida car si ho juga de mort moria. é
Adam Hasparia lo manament que N. S. li ha-
bre fet per inducció de Eva la muller e' per aquest-
sa salvó lo Joxasitá.

gita de paradís terrenal açi com en la biblia es largamēt recitat per que açi no fretura de recitar: Apres cō Adam e Eva forē exits de paradís terrenal ferē en temps vn fill e vna filla e lo fill hac nō Caym e la filla Elismaria e per spay de algū temps ferē altre fill e filla e lo fill hague nō Abel e la filla Bolcoza e p spay de algun temps Caym mata Abel p enueia e p aq̄sta raho Adam stec cent anys que nos acosta a Eva la muller. Apres venc li l'angel de part de nostre senyor deu manāt li q̄ el se acostas a Eva E Adam compli lo manamēt de nostre senyor deu e engēdra vn fill qui hac nō Seth qui ap̄res mort de son pare Adā fou primer en la generacio. E fou la vida de Adam nou cents nozanta nou anys.

Capitol segon. Qui tracta de les generacions q̄ foren descendēts de Seth fill de Adam entro sus a Nohe e de tot quant feren qui faça apartar.

Dixit Adam fo son fill Seth primer en la generacio e hac vn fill appellat Enoc e vis que Seth. d. ccc. xxxij. anys Enoc hac vn fill appellat Lanan e fo la vida de Enoc. d. ccc. v. anys Lanan hac vn fill qui se appellaua Malech e fou la vida de Lanan Mil anys en aq̄st temps fo Tubalcain qui fou lo p̄mer ferrer del mō e era descendēt de linatge de Caym Malech hac vn fill Jareth fo la vida de Malech. d. cccc. anys en aquest temps fo Enou q̄ fo lo primer hom qui troba sons e instrumēts ço es herguens he citaras Jareth hac vn fill Enoc. E fo la vida de Jareth. d. cccc. xliij. anys aq̄st Jareth feu poblarē son tēps vna ciutat q̄ fou appellade Assranym: mas p̄tant cō nostre senyor: sen leua daquella ciutat Enoc com lo reserua el mes en paradís terrenal: algūs daq̄lls tēps ençala appellaren Anotas

e aquesta fo la primera ciutat del mon **Enoch** hac vn fill **Matusalem** he com cōpli **Enoc**.ccc.xlv.anys leual nre senyor en cors hi en anima e mes lo en paradís terrenal **Matusalem** hac vn fill **Malec** e fo la vide de **Matusalem** **Mil**.iij.anys e aq̄st es estat lom qui mes ha viscut enlo mon segons la biblia **Malec** hac vn fill **Nohe**: e fo la vide de **Malec**.d.cc.lxxvij.anys e lauors se acaba la primera edat en que hac .xj. generacions segons la biblia pero los chrestians noni cōten sino .x. generacions.

¶ La. iij. Qui tracta cō Nohe feu l'arca e de totes les coses q̄ mes ab si en la dita Arca. **Encara** parla lo dit capítol cō **Nohe** fou erit dela Arca cō plāta viny a e del fruyt se embriaga: e cō apres se embriaga: e cō mōstraua les vergonyas e los fills que feren questions: e apres cō **Nohe** se desptats per spirit de prophecia sabes ço q̄ los fills haviā fet dauers el cō malai **Lam** e **benehi** **sem** e **Jafet** e per aquellas benedicions e maledictio.

Nohe fo fill de **Malec** e en aquell tēps haviā molt de mal en la terra. En tant que nostre senyor dix pinet me com fuu hom complia **Nohe**.d.anys e haviā .iij. fills los quals eran appellats **Sem** **Lam** e **Jafet** e cascū dells haviā mullers be dix nostre senyor a **Nohe** yo vull dar fi a totes carnis q̄ viuē sobre la terra e aço per los grās mals ques fan en lo mō p̄quet mā q̄ fasses vna arca de bona lenya e q̄ sia bē simētade e empegūtade din tre he d̄ fora e fer las daq̄sta guisa ço es q̄ l'archa hata .ccc.colzos de lonc e .l. dāple e .xxx. dalt e faras en ella moltes cafes les quals entraras tu he ta muller e tots fills e lurs mullers: car solamēt atu e aells trop iust en la terra e me tras ab tu de tots aials axi reptilies cō de besties e volas

tories & totes les altres coses q̄ posi en la terra en q̄ metí
 sperit de vida de cascu vn parell mascle e femella p̄tal que
 cō yo trairé aygues he diluuis sobre la terra que totes
 carns morā: e apres lo diluui les alimāyes dessus dites
 cōplecan la terra: e cō Nohe hague entes les paraules
 que nostre senyor li haue dites tan p̄stamēt comēça afer
 larca en la manera q̄ uostre senyor li haue dit he hauent
 Nohe acabada larca e hauent vist lo senyal q̄ nre senyor
 li haue donat dela destructio del mō recullis en larca ell
 e sa muller e sos fills e lurs mullers e axi matez hi mes de
 totes animals q̄ nre senyor li haue donat en la manera
 dessus dita. *E* com apres q̄ Nohe fou recullit en la dita
 arca nre senyor hobrí les fons del abis t rames aygues
 e diluui qui dura .xl. Dies e .xl. nirs en tāt q̄ lay gua mūta
 sobre la pus alta muntanya del mon .xl. colzos e aquesta
 muntanya es en arminia aqui Romas la arca apres lo
 diluui e cō p los sauis antics sia scrit q̄ los Juhis diuis
 nals deuen esser auera memoria de dubits. *E* cō natura
 humanal se jōs dessus es dit p peccats infinits p diluui
 molt grā vniuersalmēt esser destruhida solamēt referuats
 Nohe: e sos fills p nō appellats Sem Cam: e Jafet: e
 lurs mullers e de totes altres alimanyas axi com nostre
 senyor haue manat: p̄tal que la terra passat lo diluui se
 cōplis: he no he extint fora dela arca p spay de algu tēps
 nouella vinya plātats: e del fruyt daqll faent vi se embria
 gas Jaenç he dormint en terra monstrāt les vergonyes
 e com estant axi Nohe descubert lo ves vn seu net fill de
 Cam qui era appellat per son nom Lanan e tantost mō
 stra a son pate com estaua son auí Nohe: e com Cam ves
 hes star axi son pare lo mōstra a sos frares Sem e Jafet
 e com Sem vaes axi estar son para corbis la cara: e passa
 apres dell no cobrunt ll ses vergonyes ne aturant h. *U*ps

veng Cam lo segon fill lo qual cō veyre ari estar son pare
 sens ris : e sen trague escarn. E apres veng Jafet lo terç
 fill: e com vaes ari estar son pare en continent se despulla
 vn mantell que portaua e cobri les vergonyes al pare. E
 com Nohe apres se despertas e per spirit de propheta fa
 bes tot quant los fills hauian fet deues el malabi Cam
 el linatge de Canan souint e dix que tot ço que ells farien
 fos enseruey dels seus fills Sem e Jafet: e que rostèps
 fossen seruents dells los qui dells exirien: e apres benehi
 Sem lo primer fill: e dix que deu seria benchit dell : e de
 tots los qui dell exirien. E apres benchix Jafet lo dar
 rer fill e dix li que deu li daria senyoria a ell e a tots los
 qui dell exirian per les quals benedictions e maledictiõs
 que Nohe feu a sos fills foren de ptides les generacions
 qui apres bisqueren dels dits fills cascuns en lur stamēt
 e cōdicio. Car fins aci uoy hauia hagut maior ne menor
 mas aci començaren les gents esser maiors e menors: car
 per sen primogenit de Nohe qui apres fo dit Melchise
 dec comença lo stament sacerdotal : car aquest fo lo pri
 mer qui feu sacrifici a deu sacerdotalment e de aquest son
 descendents tot lo stament clerical e perço cō lo dit Sem
 com viu lo pare se cobri la cara e amagas los vlls e passa
 apres del pare no aaurant si per aquesta rao han los cler
 gues los bens transitius que no nan sino la vida e per
 Cam fill Maleyt. Canan fill de Cam son entelos
 tots los seruents ço son los tartres e los rosos e los tar
 quesos e los negres e los esclaus cōprats e venuts e tots
 los pagesos e gent rustical qui viuen an lur treball e aço
 per rao com de son fill Canan se transqueren scarn del pa
 re e auie de Jafet fill terçer de Nohe son descēdēt tots
 los grans senyors del mon e tota la gentilefa e totes les
 altres gēts fins artistes son descendēt de Jafet e aqst.

fou lom qui primer haque vergōya en lo mon p que en ell comiença gentillesa: car la primera virtut de gentilesa es vergonya: e axi foren departides les generacions desfus dices que cascū en lur frament e cōdicio ha o deu haueu aquest Jaffet fou lo primer hom qui caualla caual e comença a caçar e pres auçells e tene sclauēs: e seruētes ala muller: e aquest fou lo primer qui comēça a tenir estamēc e axi matez vos dire los qui foren descendents dell quines terres poblaren:

Capit. iiii. Qui es d'las generaciōs q' apres isqueren dels fills de Nohe quinas puincias poblarē abās dela particio: delas lēguas e q' fou lo primer rey apres la particio delas lēguas quina terra poblaren:

Gapiau que lo dit principi es posat per mostrar ab veritat don haquerā principi e començament los qui poblaren en l'hypanya per que deuen saber que del primer fill de Nohe appellat Sem isqueren los fills e generaciōs següets ço es claur affur arfaxat vull Egeter e filla qui engendra Hobet q' hac .ij. fills la vn hac nō Jatan e laltre ffeler en tēps dels q'ls fo diuisada la terra de Cam segō fill isquerē los fills e generaciōs següets Canan sus mestraxm e fur de Canaan isquerē les generaciōs desus dices en lo primer capitol. Cus mestraxm Efur no foren malleys per que del dit Cus hisque saba e quilla e sabata: e altres fills. E de Jafet terçer: fill de Nohe isqueren vn fill somer Madagog maday ianan tubal Mosoc etiras: e daquests dauallaren Assenen risac torzona e lisa Seada dauin e molts daltres. Etoras les ditas generaciōs apres lo diluui segons se troba en la biblia: e axi que ho recōta lo grā arcabisbe tolcda apella Rodrigo en les lvas

istorias e axi metex ho han dit altres generació philosofs
 poblaren certes prouincias en Asia e son aquestes. Cal-
 dea Tomas Sozia Ermenia Assiria en la qual apres
 Ninie la grā ciutat empo totes les parts del mon eran
 vagues he Buyses ço es la mes part de Asia Africa e
 Europa e com en aq̄l temps totes les generaciōs fossen
 sots vna lengua e del linatge del fill Malex̄ de Lam se
 fos leuat vn tiran al qual appellauen Nambrot lo qual
 se hauria subiugades aquellas generacions pertirannia
 en carar per gran supbia qui en ell era se fes rey dls dites
 generacions e aquest fou lo primer rey del mon e fins la-
 uors en aquell temps totes les generacions qui eran exi-
 des del fill de Nohe aguessen stat cascuns en lur habita-
 cio sens diuisio alguna he lo dit Nambrot rey no cōrent
 daquela senyoria e per la gran superbia qui en ell era vol-
 gues que aquelles generaciōs dessus dites fessen vna toz-
 ra la qual es appellade de babilonia volent per aquella
 tozra lo dit rey puir al cel en la qual edificacio de torre
 nostre senyor deu per lo gran peccat e crim contra ell co-
 mes per lo dit rey Nambrot diuisi e depertí aquelles ge-
 neracions en diuersitats de lenguas quel hu no entenia
 laltre p lo qual peccat lo coratge deles gens foren plens
 de odi e de mala volūtat. e ladoncs per la diuersitat deles
 lenguas les vnes gens se acostaren ales altres de lur lí-
 natge: y axi depertiren los vns dels altres p que los fills
 de Sem romengueren en Asia e los fills de Lam pobla-
 ren Europa ab les confinias desp̄nya pero tots hague-
 ren part en Asia: mas pertal com lo present dictador no
 enten a parlar en la present istoria sina dela generacio de
 aquells qui poblaren Hyspanya lexades les altres gene-
 racions enten a parlar delas generacions de Jafet los
 quals poblaren Hyspanya axi com dauall oyreu.

Capitol.v. Qui tracta cō los defens

dents de Jafet poblaren l'hyspanya: e com hac nom lo primer poblador e quala fou la primera poblacia: e com aqlls poblaren l'hybernia qui vuy es dita Anglaterra.

Segons alguns savis philosophs han scrit en special lo gran arcabisbe Toledo q̄ molt treballa en scriure veritat de les istorias spanyolas. Lo primer poblado de spanya fou

Tubal dela generacio del quint fill de Jafet axi cō demōstrat en les generaciōs d' Moysse Iberus qui fore dits cetubals fore lur primera poblacio apres la de particio de les lēguas pres lo riu de Bro: e segons se troba aqlla poblacio es vuy dita Emposta e aquests Cetubals foren lur p̄mer poblacio he aqsts Cetubals lexaren certes lettres de lur nō e prengherē lo nō del riu e foren appellats Celtiber entitularen la terra q̄ es en lo incircuit dels mōts pirineus Celtiberia: e sapiu q̄ aqst fo lo segon Tubal iasia q̄ apres ui ha haguts molts .empo aqst fo lo primer poblador dela dita terra. E paria q̄ axi mater aqstes generaciōs poblassen l'hibernia q̄ huy es dita Anglaterra: e dabans era dita l'hybernia p̄ aqsts l'hyberus fo axi appellada segons he trobat en lo tituliuius entro sus el tēps q̄ bruto p̄mer psoll de roma lo sotimes ala senyoria d'laromās he intitulat la d' sō nō diēt li Bretāya.

Capit.vi. Qui es cō l'hercules hic fora

gita los primers pobladors e pobla la terra dela sua gēt gregua e apres que hac cōquistade la terra quantas ciutats pobla en la dita terra e aqui lexa lo regimen quant sen ana e apres com l'hercules fou mort cō aquella se feu rey e intitula la terra de son non e puy apres com mori en Barcelona e hon fou mes lo seu cor

CApres aq̄sta generacio dels Celtiberos los quals hauia poblada la terra appellade Celtiberia venc aquell magnific he insigne baro appellat Eracles en la dita terra ab gra cõpanya de caualleria de grecs ḡtant hic bellicosament los primers pobladors dela dita terra lo qual en lo dit tẽps senozisue vn princep appellat gario lo qual lo dit magnific baro comẽça afer moltas insignas ciutats Hercules feu morir e apres destruint los primers pobladors torna poblar la sua terra dela sua gent grega: e apres hauet conquistada la dita terra lo magnific baro comẽça afer moltas insignes ciutats e viles segõs dauall son anomenades: e feu poblar primerament la ciutat qui vuy es dita Sibilis aquella appellade Hispalis: e aco per tant la feu axi appellar cõ tota incircui de pals aps mata Cayo lo gran gigant lo qual senyor regnaua aq̄ll gran munt e tota aq̄lla terra: e aqui lo dit magnific baro edifica altre ciutat la q̄l appella Taracoa: e lo dit baro pobla la dita ciutat dela gent de tir e d'ossona he p aq̄sta gent de que la pobla li mes axi nomi. En aquell temps la terra qui vuy es dita Ytalia era appellada tiri e apres hedifica Terragona la qual intitula del seu nom dient li Arcana: e apres per temps fou despoblada per los Romans e apres tornade poblar per los gots imposant li lo nom q̄ vuy ha axi cõ per auat oyzeu: e apres pobla balaguer e la seu durgell: e apres pobla en Dyon la ciutat de Vic: e pobla la dita ciutat per senyal de victoria que hauia obtenguda per les gens de hõsona en conquistar Urgell: e apres pobla Maresa: e pertat cõ era la menoz poblacio la feu axi appellar: e estat lo dit magnific barro en la ciutat de Vic: e terra de hõsona tots los reys dels grecs se fore aũstats en la ciutat: d'athenes p anar cõtra

troya la grā per la violēcia qui era estada feta al rey **Menalau** p paris fill del rey priā de troya lo qual li hauia leuada **Elena** la muller e p aq̄sta raho los reys deff^{ts} dits hauia aiustat lur cōsell a atenes e hauian fet lur president maior lo rey **Agamenon** frare maior del rey **Menalau** deffus dit: e per lo dit rey president ab los altres reys fou acordat d^t fer etrametra certa ambarade a aq̄st magnific barro **Hercules**: e q̄ ell fos atenes ab los reys e altres senyors de grecia: e per los deffus dits reys fou acordat que li fosen trameles. viiij. barcas les q̄ls lo anassen cercant alla hon lo dit barro fos: e ari fo fet: e prestament la embaxade fo partida ab los embaxadors per venir sercar lo magnific barro e vinnet per la mar trobarē grā fortuna de temps: e foran ab aquella tēpesta prop terra dauant lo munt de iouis de ques perderau deles ditats. ix. barcas les. viij. donant aquí atraues en lo dit munt qui vuy es appellat **Montiobic**: e apres per les gents dela nouena barca quis era saluada los qual eran aribats al cap vell hon trobaren gents dela terra fos demanat per les gents delā ambarade aquest magnific barro hon era e per les gents dela terra los fos dit que ell era en **Bzons** eran prestament los dits embaxadors anassen ala hō lo dit barro era e com foren ab ell li digueren cō seran pdues les ditas fustas e les gents qui venian ab ells p acōpanyar los e hō se eran pduets: e per aq̄sta raho lo dit magnific barro **hercules** per q̄ tostēps fos en memoria deles gens qui apres dell vendrin que p ell asercar se ha guesseu pdues tantes fustes e rātes gents edifica aq̄ la ciutat. e pobla la dita ciutat deles gens dela nouena barca quis era saluada: e fo appellada la ciutat **Barcanona**: e aquesta fo darra ciutat q̄ ell pobla en aquesta terra. **E** hauēt lo magnific barro poblada la dita ciutat en p̄sloxiatge d^t

amar al rey Agamenon e als altres reys dels Grecs se
 gons p ells era estat req̄st e lexa p regidor en tota la terra
 Celtiberia en seu criat Caualler lo q̄l se appellaua Ispā
 e anāt lo dit baro Hercules en son viatge ell fini sos dies
 sens q̄ no compli ab los reys dels Grecs e mori en certa
 manera segōs en sos treballs es recitat e apres la mort d̄l
 magnific baro lo caualler Ispan se feu rey d̄ tota la terra
 qui li era estada comanada: e tāt ost intitula la terra d̄ son
 nō propi dient li Hyspanya: e daquell tēps en sa la terra
 es appellade Hyspanya p lo nō del dit rey qui fo lo pri
 mer rey despanya: pero algū haurian dit que per ço ha
 nō hyspany per vna estela quins ponpres lo sol qui ha
 nō spints los legidors prēguen ho per quels placia: mas
 be apar que haia mator rao de hauer nom hyspanya
 per lo nō delu propi rey e senyor: e sapiau que aquest mag
 nific Barro hercules era dessendent del linatge darfarac
 terc fill de Sem elodit hercules nasque sots la senyoria
 de Egedeon princep de Israel en lany ques comptauen
 dela departicio deles sengues Mil. cc. xxiiij. E fo fill lo
 dit Barro de Jupiter he dalcomana e lo iorn quel dit
 Magnific Barro nasque ell feu de sa persono fetse de ad
 miracio he no creibles. Car lo dit Barro esser nat pres
 dell se trobaren duas serps les quals li hania fetas por
 tar la madrastra Juno muller de son pare p fer lo morir
 segons en los seus treballs se recomte: e lo dit Barro n
 pres en cascuna de ses mans vna e per virtut de los br
 gos les feu morir. E doncs no es demarauellar si apres
 feu tantes insignes caualleries si lo iorn de son naci
 met feu tan marauellosa força: e del iorn dela sua mort fins
 alla darrera destructio de Troya hague. xiiij. anyes e visq̄
 lo magnific Barro. lxxx. anyes e dela p̄sa de Troya fins
 aromuls q̄ pobla Roma hac. cccc. xliij. anyes e segōs aq̄st

cõte paris q̄ totes les ciutats e de Romulus fins als cõsols q̄ trasqueren Tarquin de Roma q̄ era lur rey hague. cc. xij. anys: e lo regiment dels consols dura. cccc. xliij. anys segõs aq̄st cõpte paria q̄ totes les ciutats poblades per Hercules: segõs ha dit lo arcabisbe Toleda en les suas istozias fossen abàs poblades q̄ roma ço es Barcelona Sibilia: e les altres dessus ditas de. cccc. lxxij. any e deuen saber q̄ll rey Hispã visque en Hespanya. lxx. anys aqs̄ fini sos dies en Barcelona lo q̄l se feu metre en vn monimēt lo seu cors al pus alt loc dela ciutat q̄ vuy es aqs̄ la seu.

Capit. viij. Qui amonstra com los Romans leuaren la terra als Grecs e com se pobla enaq̄ll temps lo mont public q̄ vuy es dita Leyda e per que los qui fan malefa en aquesta terra son dits bares: e apres cõ li fo imposat lo nom per Julius cesar dient li Verde.

Segons he trobat en les istozies d'arcabisbe Toleda despues q̄ troya fo destroyda per los Grecs fins q̄ Roma fo poblada pero Romulus passaren. cccc. xxxij. anys: e de Roma fins als cõsols q̄ gitarã Tarqunus de Roma q̄ era lur rey. cc. xij. any e lo regimēt dels consols dura. cccc. xliij. any e en aq̄st tẽps Roma seny oreiaue la mes part d'el mon p potẽcia e hague leuade als Grecs Hespanya e en tot hagues ocupada la qual Hercules hauia conq̄stada e leuade als p̄mes pobladors axi cõ dessus he explicat en lo capitol d' Hercules e cõ los Romãs ha guessen leuade Hespãya: e aq̄o manarẽ lo regimēt a vn baro roma lo q̄l se appelleue p son nom Barra: e aq̄st tingue lo regiment dela dita terra de Hespãya p los Romãs e apres lo dit Barra se fes senyoz axi cõ ara dauat oyreu sapia q̄ com los Romãs hauerẽ leuade Hespãya als Grecs q̄ aq̄ll

magnific baro **Mercur**es hi haüia poblats si haüia en **Ur**
gel vn rey qui era dela naçio del **Breco** quis apellaua lo
 rey de **Castell** da sens e aquest rey senyoreiaua totes les
 gèts dela pla **Burgel** les quals gèts eran appellades p
 son nō los asens **Burgel**: e cō aqst poble cascū any fescn
 sacrifici als deus: e aqlls anassen sacrificar al mont hon
 es vuy la ciutat de **Leyda** lo qual se appellaue en aquell
 tēps lo mon public e era ptant axi appellat com p raho
 dels dits sacrifis. vij. fembres publicas hi hauien comē-
 çada poblacio en la val hon es vuy dita la suda e com bar-
 a aqui regi la terra p los **Romans** axi com dessus es dit
 fes la sua habitacio en la ciutat **Arcana** qui vuy es dita
Tarragona axi com per auant oyreu cō les gèts li posa-
 ren los noms q vuy ha: e com lo dit regido: dels romās
 se rebellas contra els lo qual haüia fet rebellar lo rey de
Castell da sens ab totes les gents q̄l dit rey haüia sots
 la sua senyoria les quals gents eran molt bellicosas
 en les batalles e barra: e lo dit rey ensemps se foren en
 senyozits e los romans ho saberen quellos dessus dits
 los haüian leuade la terra appellade **Seltiberia** tan pre-
 stament feren gran armade: e ferē ne capitans. ij. homēs
 ciutadans de **Roma** appellats **Sipions** los quals erā
 frares del gran pare **Sipio** affrica: e aquells dos capis-
 tans ab tota la gent dels romans fossen arribats en la ri-
 bera dela mar d̄la ciutat **Arcana** aqll **Barra** ab lo rey de
Castell da sens e ab totes les suas gèts darmes los isque-
 rē p hauer batalla ab los dits romās e ab los dos capis-
 tans esser animosos de coratge tan prestamēt prenquerē
 la batalla de q̄ **Barra** e lo dit rey foren vçedors e feren
 morir los dos **Cipiōs** e tots los altres romās e ab aqll-
 la victoria los dessus dits **Barra** clo rey sen tornarē quis-
 cūts en lurs terras. E ap̄s vinēt la noua als romās que

a ragona
 e d̄ta
 r. cana

Barza los habia morts los dits Sipiõs e tots los altres ro-
 mans feren altra armada molt gran de la q̄ feren capitãlo
 pare del dit Sipiõ affrica: lo q̄ ab la dita armada arribã en
 la plaia hõ la primera batalla era strada e a q̄ Barza e lo Rey
 Castell daron los siquien a la batalla e ensempe se cobatã entãt
 q̄ dit Sipiõ e los romans feren vencedors e aqui mori Barza e lo Rey
 de Castell daron e prequesã la ciutat Arxana la q̄ desabitãẽ
 en tot e enseñorãse los dits romans de tota la terra e vensã
 Barza cõ feu malaia de perdre la psona. E apres fet tot aixo los
 romã feren un Rey q̄ p̄ tal com aq̄it Barza era strã lo p̄tinet
 q̄ habia fet malaia en la dita terra tots los q̄ fetien malaia
 en la dita terra fossen appellats Barzes e de açi es cipit lo nõ
 del Barza e durãt aq̄it temps lo mun public feu grã p̄lla
 e apres Anibal leua la terra de Hispãña als romã o la mes
 part vence en batalla lo gran Sipiõ affrica e cobrada la terra
 de Hispãña el feu morir e p̄ temps lo dit Anibal fou vencedor p̄
 lo grã Sipiõ affrica e cobrada la dite terra de Hispãña als romã
 aq̄it com en lo luca es laotãmẽt fecit. E vinent apres p̄ spai
 de altre temps Julius Cesar se enseñorã dels romã es intitua
 lor Emperador e per aq̄ta raho Pompeus e sos fills siq̄e
 de Roma e no volquerẽ al dit Julius per Senyor ans de
 tot lut poder li contestasen e tingueren contra lo dit Julius
 emperador aq̄us ciutats e vilas entre las qualis era la una
 de aquelles lo munt public en la qual se feu fort un fill
 de Pompeus al qual lo emperador Julius Cesar posã lo siti
 el tenc asselat dins lo munt public he tres anys. E apres
 lo fill de Pompeus se iique de la ciutat e los de la ciutat
 reserense al Emperador Julius Cesar. E habent haguda lo Emper
 la ciutat li muda lo nõ q̄ vuy ha dient li Layda qui vol dit cap
 de Rey

Donant ays luy als altres q̄ tots los vasall debien ays fet p̄ son
senyor cō aquells habien fet per Pompeus qui tenen p̄ luy senyor.
Capitl haver hauguda dita ciutat Julius Cesar Emperador vint em
e assitia la ciutat de Nolo q̄ vuy es dita Gerona hon haugue de
grans batallas ab los fills de Pompeus en les quals batallas los
dits fills de Pompeus foren morts e apres la ciutat se vete el
Emperador son senyor de tota Hispāya en la qual feu poblar
algunes ciutats q̄ foren aquestes. Primeres lo dieu Emperador feu
poblar Toledo e tames hi dos cavallers e el hu havia nō lo el
altre Lido. Laquest intitulaten de luy nō apres ne tames altres
dos e el hu havia nō Jogorbin e laltre lobia, e aquestos poblaten
la ciutat de Jogobia intitulās la així q̄ prenueren III lletres del
nō de Jogorbin e tres lletres del nom de Acobia e foren ne un nom
Jogobia, e apres lo dit Emperador impora lo seu nō dient hi feu
poblar la ciutat de Seruozza a la qual lo dit Emperador impora
lo seu nō dient hi Seruozza e apres que ell la haue poblada la
dita ciutat la comana al gran Conestible Baro toma e de aquell
tempo ença son en Arago lo linatge dels conestibles q̄ bui hi son.

Cap. VIII. Qui tracta com los Gots levaten la terra als Ro-
mans e don irquieren los dits Gots e quants Reys haugueren
estat ydolaters. Capimarey despuys a que foren christians quāt
reis hi hac de luy naciō e quāt reis dels Gots foren fets de
que se haze de fet memoria e com se perdieren per la malicia
del Rey Rodrigo e del cōte Julia de luy propria naciō.

Mort lo magnific Baro Hercules, mort lo rey
Hispan e levada la terra per los Romans als Grechs ays cō de-
munt es recitat se levaten gran multitud de cavallers los quals

Dara los Ania morte los dits Scipions, los reys
de los romanos feren pbleta armada mate gran
de la qual feren capitan lo pare del dit Scipio
Africa, lo qual pbleta armada armada en
la plaza hon la qual en batalla era estada
e aqui bara e lo rey de cartell daseus, los buques
con armada e ensempr se poddieren extant
quel dit Scipio e los romanos foren vencedors
e aqui morte bara e lo rey de cartell daseus
e pranguerou la ciutat, pichana la qual
desa bitaner entot e ensempr iense los dits
romanos de tota latera. E despus assi bara
com feu malosa de perdre la persona e
despres fet tot pss. Los romanos feren huma
ley que pental com siquese, bara era estada
lo primer qui fua fea malosa en la dita
terra foren apellats bares. e despus es
lo nom de bara. e durant siquese temps
lo munt public fea gran poblado e ha
pres Anibal leus latera de hispanya
als romanos. a la mes part siquese alguna
vense en batalla lo gran Scipio Africa e
cobanda latera de hispanya lo feu morir
que per tot temps lo dit Anibal fou vensus
per lo gran Scipio Africa e forsat matare
sen ab metzinas que portava en hurfua
e cobanda la dita terra de hispanya als
romanos. assi com en lo laca e largamen
reixit, vinent despres per espaj de llars
temps Julius Cesar se ensempr de los roma
es, intitulada emperador e per siquese Rehi

Pompejus. Esos fills jsgueren de roma, eno
uolgueren al dit julius cesar per senor, pny de
tot lur poder li cortietaren. e tingueren
contra lo dit julius cesar emperador. Algunes
siutats. e vilas entre les quals era la huna de
aquellas comunt publick, en la qual se feigut
un fill de pompejus al qual lo emperador
julius cesar posa lo vit, el tenque pnyat
luna comunt publick be set anys, capres
lo fill de pompejus se jsgue dela siutat. e los
dela siutat pterense. A l'emperador julius
cesar. e puent aguda lo emperador la siu
tat li muda lo nom que vuy ha dient li lej
da que voldri cap de lleis, donant pnyllej
als Altres quont los Vasalls de uien pny fea
person senor com aquells pnyer fer per
pompejus qui tenen per lur senor e pnyer
puer aguda dita siutat julius cesar em
perador. Venesen e pnyer la siutat de modo
que vuy es dita gerona hon haque de grans
batallas. A los fills de pompejus en les quals
batalles los dit fills de pompejus foren morts
e apres la siutat se pte. e el emperador fou sor
de tota ho paraja enia qual feu poblar de
algunes siutats. e foren aquestes, primera
ment lo dit emperador feu poblar toledo
e trameshi dos dos cauallers. e e hu pnyer
nom to. el Altre ledo. e aquest ia jntibula
ren de lur nom. Apres neta mes Altres dos
e el hu pnyer nom sagorbin e iait. robia e.
Aquest poblaren la siutat de segouia intitula
tant la pny que prengueren quatre tities.

del nom de segorbin. e. tres lletres del nom
de cobia. e. ferer ne han nom segobia
e. apres lo dit emperador feu poblar la
ciutat de caragosa. la qual lo dit em
perador imposa lo seu nom dientli ca
ragosa. e. apres que ell fague poblada la
dita ciutat, la comana al gran corneli
baro roma. e. de aquel temps ensa son
en arago lo linatge dels cornells que
viu. hison

Capitol viij. qui tracta com los gots
levaren la terra als romans. e. don
j. queren los dits gots. e. quant reis hague
ren estat j. do lletres. e. proi mateix des
puys que foren christians quant reis hi
se de lur nascio. e. quant reis dels gots foren
fets de que se fage de fer memoria. e. com
se perderen per la malera del rei
rodrigo. e. del compte. julia de turgia
nais

Mort lo magnific baro hercules mort lo
rei hispan. e. levada la terra per los roma
ns grecs, proi com demunt es desitat se
levaren gran multitud de cavallers lo
quais

eran appellats Gots e esqueren de una villa appellada hit-
 rancia la qual es en les parts de septentrion e envers la mar oc-
 ceana e foren descendents los dits Gots de la generacio del reo fil-
 de Isfet appellat mayog los quals Gots foren grans de ploma e
 belts e blancs e grans baralladors sans e forts e haurien lo co-
 rage aios e les lurs armes ven lances e darts e sagetes e foren
 grans murichs e subtils e com siqueren de dita illa los re Hogue
 lo rey Baris qui eta luy senyot e Hageht re ab multitud de fursas
 los quals appellawan sapells. E passada la mar vengueren en las
 ribes oceanes e aqui subjugare la terra de veridellor e aqui mori
 Bido rey deli dits Gots e apres son rey Baudric qui bellicosamet
 se subjuga tota Asia e apres Bauderic morie son rey son fill ap-
 pellat Philomena e aquest rey consella que se partisen de aquella
 terra per anar en altres parts e ab lurs tendes ells sen vengeren
 al pont appellat de aquell flum inuasotro e p lo pont una par-
 tida de la gent deli dits Gots passa entat q lo dit pont tenia
 per la multitud de la gent e lo Rey Philomena tomas ab altra
 partida de la gent que jamas los uns se pogueren ajustar ab
 los altres e recose lo Archabibe toleda en les suas historias
 se dixia q aquells qui nomangueren morien tots perço com
 es gran hoc daques que vuy en jora si houn grans veus de
 gent moras e esont lo dit Archabibe recita aquell lloch es
 vuy dit lo riu de la glasia

Cap 12. qui tracta com havuere sey en Araxp. y per
quin sey pzo titol de reyalma e quantos sey hi havuts
fins q lo reyne pervenc a una filla del darrer sey qui fou
muller del entosi comte de Barina.

Pus vos hi dix co se feu sey en Portugal vos dire don son
opis los tups de Navarra apres la maldia del comte Julia
debe saber q en les montanyes de Lubatba e de riba Gorcea
en lo teps q lo cote Julia feu la Hacio e los mones vengueren
en tota Ilypaonya se salvaron alguns Crestians en la splu-
ya de panon en lo mus botzell qui es opis de la ciutat de
Taca e esset se salvaron los dits crestians en los locs desus dits
fouen forment perseguits per lalmazot de lordeba appellat
Abdazia lo qual era sey de Orca e ab multitat de mones
consec les montanyes sobre dicitas e apres la spluya de pa-
non e d'Araxpila e cativa los crestians q aqui eran e pus
lo dit Almazot sen puia en Orca, e apres la spluya fo re-
cobrada per los crestians del mont orzell qui eran en nombre
ccc. crestians e per aquesta raho la dita spluya fo enfor-
tida e mudada, e apres poc temps que los crestians la ha-
queste mudada vec aqui en la cova un hermita sant hom
appellat Joan qui feu aqui una Iglesia son invocacio de s.
Johan baptista e de sobre aquella cova havia y una gran
pena de roca, e per raho de aquesta pena los crestians appel-
laben aquesta cova la cova de sant Johan de la pena com
ara vuy es appellada levantli lo no de panon: e apres lo dit
hermita troba aqui en la montania 11. cavallers sanets ho-
mens: los quals lo un havia nom Vol e laltre Phelito
los quals si eren salvats com en los dits montanyes fo-
ren preses e corromides per lo dit Almazot de Orca.

rey de Osea e los cristians ab consell de aquells dos cavallers
havueren fet lur capita e senyor un cavaller que era de
linatge rey dels Gots appellat Garcia Timense e aquell rey
aqui bon cavaller e virtuos q'ab aquells dos cristians se
subjuga totes les montanyes deus ditas de Subarbia e de
riba gorsa e de aquelles montanyes se intitula rey e apres
q' lo dit cavaller hague pres títol de rey mori lo hermita
Johan e fo soterrat en la soleria de la dita urba que havia
edificada ab apres mort del dit hermita Johan lo dit rey Garcia
se subjuga e leua als moros ab aquells cristians gran part
de Navarra e la torna a la fe cristiana; e havent fet lo dit rey
Garcia la conquesta moriren los dos cavallers santos homes.
e lo rey feu los soterrar en la soleria ab lo S. hermita Johan.
E apres de la mort de aquestos dos cavallers que estan appel-
lats per lur nom la un benedict e altre marcello qui de-
votament ringueren aqui lur vida e apres moriren e lo Rey
Garcia aiprimatup feu los soterrar en la soleria deus
dita e per la mort de aquells cavallers creque aqui l'adu-
vicio dels cristians que si trobaren be cinch cents e crequeren la
soleria e l'adonchs lo Rey Garcia ymperiu feu metre lo cors
del S. hermita Johan dins una bella capa e feu la posar so-
bre l'altar de S. Johan encara lo dit rey feu fet IIII monuments
e que feu metre los IIII cavallers dessus nominats e feu lo me-
re dins la soleria que encara vuy hi son. E apres feu fer
aqui un monestir a honor de S. Johan e com lo dit rey
hague acabades les coses deus ditas fini son dies en lany que
teniem de la Encarnació de Jesu-Christ DCCIII anys. E fo
soterrat en lo monestir de ell fundat de S. Johan de la penya
e aquest leipa un fill q' havia rey e fo apellat ~~son~~ son o Garcia
enieu.

Cap XIII qui tracta en quin temps comença la secta de Mahumer com Ogey entra en la terra ab IX barons

Pus vos he dir en quin temps comença lo baptisme en França e qui fo lo primer rey christia de França dix vos he en qual temps comença la secta de Mahumer en les parts de Africa en l'any que's contaba de la incarnació de J.C. DXLII comença a predicar Mahumer la sua secta en las parts de Africa. Apres algun temps lo rei soma de mawes mozo comença a senyorejar e regnar en Hispanya e en la meua part del Languedoc e pres la traïció del còte Tullia com los moros havuerin levada la terra als Gots catholichs christians e aso fo en l'any de la incarnació de J.C. DCCXXIII qd dit rey comença a regnar en la dita terra de Hispanya fins a la venuda de Carles maynes pero per algun temps avans de Carles entra en les parts de Catalunya ab un princep appellat Ogey catalo lo qual entra en la dita provincia ab IX barons ses companyens per totnat la dita terra a la fe christiana així com desal oitru en la historia sequent.

Cap. XV. Qui tracta com lo princep Ogey catalo entra en la terra dels Gots ab IX barons e ab gran multitud de gent e conquerra gran part de la terra.

Deben saber que en l'any de la incarnació de J. C. que's con-
ta de DCCXXXIII en la provincia de Guiana si ha un cas-
tell que es appellat Catabo per totes les gentes e era appellat
lo dit princip Otger Catabo e com en aquella provincia hague
un princip qui regia la dita terra per Pipi rey de Franca
e lo princip e regidor fos appellat per son propi nom Otger
gollant mes per tal com lo dit princip feia la sua habitacio
en lo castell Catabo per totes les gentes era appellat lo dit
princip Otger Catabo e totes les seues gentes eran appellat
los Cathalans e com lo dit princip fos Alamau e fos de
alt linatge e hagues lo cosatge molt valoros e ple de
virtuts e habia ab si IX barons sos companys los quals
barons eran cascun de gran linatge e generos empres lo dit
princip ab los IX barons sos companys de conquistar la
terra e provincia appellada dels Gots e passar los monts
pirineus e aquella terra e provincia tornat a la fe
cristiana. Com lo dit princip e los barons hagueren empres
la dita conquesta e fossen prits per patir lo dit princip
volgue que cascun dels barons diuessen lur nom los qual
axi appellats Dapifer de moncada e manava ab si per
sos companys en galçaten gatau de pinos e hugo de ma-
taplana e la segona terra era en Jou de Jenuera e mana-
ba ab si per sos companys Engatau Ramon de cetuello
era en P. almanya e la tercera terra era en Ramon de an-
glesda e menava per sos companys en gispert de rive-
lles i en Berenguit roquet l'aril e eran entre lo princip e
aquestos barons sos companys e lurs companyons en nom-
bre de XXV milia combatents cruce de peu e de ca-
vall e los dits IX barons habien lo dit princip

Detger cathalo açi com lur capita e maior e com tots fos
 sen prefts de partir començaren a caualcar tant per lurs
 iornades fins hagueran passats los ports dela vall da
 ran e foren en les valls appellades daneu e aq̄lodit prin
 cep e fos companyons dessus dits hagueren de grās ba
 calles ab los moros dles ditas valls: e encara ab los mo
 ros de tot pallars e de ribagozça en tant que lo dit prin
 cep e los barons fos cōpanyōs en poc de temps hague
 ran haguda victoria e conquistades les ditas valls pren
 gueren lo castell de Valencia de pallars e tots los altres
 castells qui en les ditas valls eran e hauēt lo dit princep
 e los cōpanyons conquistades les valls e castells dessus
 dits feren la via o cami de Cerdanya e de capçir les q̄ls
 muntanyes en poc temps les hagueran conquistades: e
 hauent gonyades les ditas terras lo princep e los cōpa
 nyons començaren de fer de forts castells per fer se aqui
 forts per hauer aqui retreta per fer guerra als moros qui
 eran poblats en aquelles partides pres de aquella terra
 e com hagueren acabat de fer los dits castells stablirē be
 les fortaleses e lexaren aqui les mullers els fills que cas
 cuns menarē ab si e dalre part edificaren sglesias on oyl
 sen missas e altres diuinals officis pertal que aqui fos
 lo at lo nom de Jhesu christ e hauent acabades les coses
 dessus ditas lo princep e los barons fos companyons
 començaren de caualcar prenent la via o cami per anar
 ala ciutat de Berona e com foren a Basalu aqui lo prin
 cep e fos companyons prengueren lengua e saberē com
 lo rey de Berona e tota aquella terra se aparelaua per
 venir los al encontra e sabent lo dit princep e fos compa
 nyons aquella noua acordaren de mudar cami e feren
 la via dela ciutat Bempuries qui en aquell temps era
 vna deles grans ciutas dela terra. E prestament lo dit

princep e sos companys caualcaren tant fins foren da
 uant la ciutat la qual assitiaren e meteren lo siti e stiguere
 sobre lo dit siti fins tant q̄ saberem que tots los reys dela
 terra ab tots los moros se aiustauen per venir socorer lo
 rey dempuries e p̄ hauer batalla ab ells: los quals reys
 era aquests primeramet hi era lo rey de fraga e lo rey de
 tortosa e lo rey de roda e lo rey d̄ Tarragona e lo rey de
 Barcelona e lo rey de Berona e cascuns de aquests ab
 lurs gents de moros. Empero en lo temps quels dits
 reys se trigaren aiustar stant lo princep Otger cathalo e
 sos companys sobre lo siti d̄ la dita ciutat dempuries
 pres li vne grant malaltia al dit princep. E de aquella
 malaltia fini lo dit princep sos dies e mori: e ordena e
 volgue que Mapifer de mōcada fos maior sobre los al
 tres companys e atots los altres companys pla
 gue molt la sua ordinacio e que fos axi cōplir com lo dit
 princep volia. Empero los dits barōs se dolguere molt
 dela mort del dit princep e no sens raho: car en la dita
 mort perdien grā fama e renō e que no foren per los mo
 ros axi tenguts en aquella temor com erē stant viu lo dit
 princep carlos dits moros lo hauian en gran temor per
 la sua potencia e ardiment e caualleria qui en lo dit prin
 cep era empo lauors lo dit noble Baro Mapifer de mō
 cada tan prestament com lo dit princep fo mort e hague
 noua certa que los reys dessus dits li venien al dessus ab
 consell dels altres barōs sos cōpanyōs acordaren de le
 uar se d̄l siti: e de retraures en les mūtanyes q̄ per els crā
 stades cōquistades on haviē lērades les mullers e fills e
 prestamet caualcarē tant p̄ lus tornades fins forē en les
 ditas mūtanyes e aq̄ los dits barōs se ferē fors stiguere
 adespit dels moros fins la venguda de Charles maynes
 emperador axi com per auāt oyren e mori lo dit princep

sobre lo siti dela ciutat de Empories en lany del a Incarnacio de Jhesu christ .dcc. lxxv. en les kalendes del mes de Octubre.

Capitol. xvi. Qui tracta del temps que tengueren los moros la terra en poder encara tracta lo dit capitol cō lo papa el emperador Carles maynes bagueren presa Carcaçona e com vengueren conquistar Harbona e en qn tēps fo edificat lo mōastir de la grassa segōs recita philomena secretari dī empador Carles.

Des vos e dit e recitat en la istoria de Otger catalo e dels .ix. barons sos cōpançons en quin temps venguerē en la dita terra apres de la traycio del cōte Julia vos dire en quin temps lo Emperador Carles maynes pres Carcaçona e apres com edifica lo monestir dela grassa qui es en Lengadocne per ques feu lo dit monestir: e ap̄s cōquista Harbōa segons es trobat en les istories qui foren fetas per Philomēa secretari de Carles maynes emperador e foren fetas les ditas istories per lo secretari dessus dit en lany que tenyem dela Incarnacio: .dcc. lxxv. anys segons recita philomena secretari de Carles maynes empador que en lany q̄ comtaucm dele Incarnacio. .dcc. xc. fo presa Carcaçona per lo dit empador e cō la dita ciutat fo presa: e abans q̄l dit empador isques per anar en altres parts ab voler de Otger e de Enges e lo duc de normādia ab lurs gēts Caualcārē e passare los mūts Pirene: e vēguerē fins a gerona e corregueren tot gerones fins ala mar eaq̄ p̄nguerē vna grā p̄la on hauia molts homēs e febres: e infants los q̄ls mēuarē p̄sos ab ells e los dits barōs estant en la caualcada lo papa e lo empador carles e la host d̄ xp̄aus fore p̄is d̄ carcaçona

faent la via e camí dela muntanya per coratge de anar
 a fetiar la ciutat de Narbona: e fo ventura que sdeuengue
 ren en vna vall fort streta e secha: e aqui ells trobaten .vij.
 hermitans molt magres los quals troba lo Archabisbe
 Turpi ari com la istoria recita que anant cassant e los
 cans corrent vn ceruo e lo archabisbe seguint lo seruo tro
 ba en la dita vall los .vij. hermitas: e hauent los trobats
 lo archabisbe los demana si eran chrestians: e los hermi
 tans li responguere que hoc. Apres lo dit archabisbe los
 demana com hauiá nom aquella vall: e los hermitans li
 digueren que la vall magre: car ari la hauiá appellada lo
 rey de narbona e lauors lo archabisbe Turpi torna al pa
 pa e al empador carles e atots los altres baros edix los
 co hauiá trobats los .vij. hermitas en vna vall q era ap
 pellada la vall magre e co lo papa el empador hagueren
 oyida nouella tots ensesps hanare ala cella ds hermitas
 e parlaren ab ells: e demanare los si hauien res que men
 iar: e la vn dels hermitans los respos lo qual hauiá nom
 Tomas que ells hauian .ij. pans e lo papa e l'empera
 dor digueren li quels aporas. E lo hermita Tomas
 prestament porta los pans: e com lo hermita hac apor
 tat los dos pans lo papa li dix qls benebis e lo hermita
 benebi lo pa: e com lo pa fo benebit lo papa el empera
 dor partiren lo pane donare ne sengos diu la istoria a
 ve deu Milia persones trotes foren ari sadollades com
 si haguessen meniat Beu milia pans e lo papa el Emp
 adoz vaet aqst miracle ab tot lur cosell acordare de aten
 dar se aq: e apres q foren atedas acordare q fessen aq vn
 monastir sots inuocacio de nra dona mare del creador e
 q lo monastir fos del orde de sanct Benet: ari fou com
 plicit per obre. E apres acordaren los dits senyors que
 fessen aqui certes fortalças en qs poguessen defender si

10. 10. 10.
 10. 10. 10.
 10. 10. 10.
 10. 10. 10.
 10. 10. 10.

metter o hauen e temprestantment les ditas fortaleras fo-
 ren fetas: e acabades les ditas coses tornarē Orger dan-
 gues e lo Duc de Normendia dela caualcada de que lo
 papa e lo emperador. Charles e tota la host dls chrestians
 trobaran gran plaer: e los dits barons se entenderen ala
 costa roia sobre la vall on es lo monastir edificat per vn
 castell que lo emperador Charles hauia fet fer aqui lo em-
 perador hauia mes nom Montegut: e com lo dit empe-
 rador Charles sabe que los barōs se eren aqui atendas
 prestament caualca e venc als dits barōs faent los gran
 festa e los barōs qui eren tornats e eren vint Milia de
 peu: e vint milia de caual: e portaren vna gran presa que
 hauien feta de moros e d moras e de infants petits. Car
 entre tots eran dos Milia. e. dcc. e los infants eran los:
 dcc. qui stauen cascū en los bresols e per manament del
 emperador foren tots bateias e apres lo arcabisbe Tur-
 pi muda lo nom en aquell munt e mes li nom lo munt
 dels brassats: e encara lo dit munt es vuy ari appellat
 e aquest mundament de nō feu lo dit arcabisbe per amor
 dels infants qui tots eran stas portats aqui ab los bra-
 çols: e al emperador e a tos los altres barons plague lo
 nom: e apres aqui mateix edificaren vn monastir de sanct
 Vincente lo emperador Charles dona tots lo bateiars
 vestidures e forment per meniar: e per sembrar e manals
 que laurassen e que de aqui auant tosen bons chrestians:
 e ari fou fet com lo emperador mana.

Capitol. xvij. Qui tracta cō lo Papa
 el Emperado trameteren Rotlan e los companyōs per
 cobrar la prouincia dels Bots e lo camí que feu e cō en
 aquella entrada atroba los. ix. Barons chrestians.

Com tot aço fou complit comença
 lany de la incarnació de Jhesu cristi . dcc. xcj .
 tornassen lo emperador Charles al hermitage
 dels hermitàs e açq̄ haviavn hermita dels . viij
 lo qual era sancta persona : e era aquell qui havia benehí
 lo pa e havia nom Tomas e com lo emperador fo als
 habitacles lo dit hermita canta missa e lo arcabisbe Tur
 pi fo son diaca : e dix lo euangeli e esser acabada la missa
 permanament del empador anaren tots a meniar : e a ps
 que haguessen meniat foren ala tenda del papa . Lo em
 perador ab tot lo consell del cleron . E fou ordenat per
 los dessus dits que de mentre la obra del monastir se fa
 ria : e pertant com eran en loc subiecte e de gran sequedat :
 e stremitat que ab gran affany podien haver virtualles q̄
 Rotlan ab los barons q̄ a ell plauria passas los munts
 Pyreneus e caualcas p̄ tota la terra e que fes lo camí de
 les muntanyes de Capçir : e de Cerdanya : e que isques
 abalaguer e passas per Leyda : e per lo mig de Urgell e
 que isques a Barcelona e passas per Gerona o p̄ Em
 puries e per elna treueffant Rosello tornât se anos e que
 de tot quant gonyaria don lo delme lo dit baro Rotlan
 ala obra del monastir Pero ques quart no fassa aturada
 enloc dela dita terra per tal que los reys dela terra nos
 aiustassen ne haguessen temps de aiustar per donar li ba
 talla publica : e apres que lo dit consell fo determinat fo
 dit a Rotlan : e als altres barons los quals foren con
 tens de complir tot quant lo papa e lo empador havián
 ordenat e tant prestamēt lo dit baro Rotlā ab tots los
 barons desacompanyia caualcaren permanaments del
 empador Charles : e foren los dits barons qui anaren en
 la dita caualcada ab Rotlan holiuer lo galoy : e Orger

dels marfes: e **O**ger de Normandia: e **M**ascho **A**nges
Eara de **M**ont alba: **S**irat de hofallo e molts daltres
 barons nobles: cauallers en nombre de .xx. milia de ca-
 uall. **E**.xxv milia de peu e totes aquestes gents creu del
 fou del **L**ero: e feren lo cami deles muntanyes de **C**ap-
 cir e de **L**erdanya axi com era estat ordenat: e com lo dit
Rotlan fou en la terra de capcir e de **L**erdanya lo dit
Rotlan troba aqui grans gents de chrestians en alguns
 locs en les valls dels munts **P**ireneus los quals chres-
 stians eran los .ix. barons qui seran aqui retrets: e soste-
 guts despuys dela mort del princep **O**ger **C**atalo dela
 sua entrada axi com en la sua istoria es estat recitat com
 los dits barons apres mort del dit princep se retraguere
 en les ditas muntanyes en los castells e fortalesas que
 hauian leuades als moros e los dits barons se hauien
 fets. **E** aqui se eran saluats: e sosteguts fins aquell temps.
E com fos denunciat a **R**otlan que en les ditas munta-
 nyes haguessen trobats grans gents de chrestians lo baro
Rotlan hi troba gran plaer: e mostra per obra que axi
 era: car de continent los se feu venir dauant. **E** parla ab
 los chrestians e vol saber com eran aqui e si hauien mole
 temps estat en les dits muntanyes: e los barons chres-
 stians li digueran com ells eran aqui del temps que aqll
 princep **O**ger catalo era entrat en la prouincia dels
Sots per tornar aquella ala fe chustiana e com aquell
 princep mori sobre lo **S**iti dela ciutat **B**empories la qll
 lo dit princep ab ells ensemps tenian asseryada: e per la
 mort del dit princep nos saltres nos leua del **S**iti. **E** retra-
 guere nos aci en aqstas muntanyes on nos som sosteguts
 fins al temps q vuy axi co vos seuyor nos haueu trobats
 e de aco dit **R**otlan he yo gran plaer per queus prec que
 digau si sou moltas gents en nombre: e los barons li digueran

que com entraren ab lo princep' Otger catalo eran en Nombre de .xxv. milia combatens entre de peu: e d'caual les que era no eran tates gents: mas tantas com eran farient tot aço. E quant ell los manas e lauors Rotlan los empra que caualcassen ab ell e los dits barons tot presta ment feren lo manament del dit baro Rotlan: e com los barons foren tots ensemps ab Rotlan prestament conquistare les planes de capcir e de Lerdanua e hauent conquistades les ditats terras: emuntanyes feu la via o camí de Balaguer e passaren dauant Leyda traueffant la plana de Argell e aqui lo baro Rotlan se encõtra ab .iiij. reys moros ab los quals hague batalla e los reys eren axi appellats: e lo primer era rey de Sogouia qui hauia nom Alfaz: e lo segon era rey de Toledo qui hauia nom Feregan: e lo terçer era rey de Sfraga q' hauia nom supriu e aquests .iiij. reys demoros foren tots morts ab .xxx. milia Sarrabins per lo baro Rotlan pero en la dita batalla mori aquell noble baro Otger de Normadia de q' tota la host e Rotlan e los altres barons d' la cõpanyia caualcaren tant p' lurs iornades fins foren deuãt Barcelona e aqui ferẽ vna grã presa e feta la presa ferẽ la via hocamí de Berõa e de empurias e cõ Rotlan fo dauant la ciutat d'empurias ell se attenda aqui p' cor de hauer la ciutat Rotlan hauer acordat de hauer la dita ciutat estant aqui trames al emperador Charles lo delme de tot quant hauia pres axi com ho hauia promes per la obra del monastir axi cõ deuall oyreu. Sapiau q' com Rotlan ab los altres barons de la cõpanyia haguerẽ acordat de romãdre en lo citi de empurias lo dit baro Rotlan axi materal acordat de tremetra al Emperador vn seu baro appellat Gascho angels ab tot lo delme d'les coses q' hauia pres p' donar ala obra del monastir axi cõ ho hauia promes: e

aris compli: car lo dit **Roclan** trames per lo baro dessus
 nomenat lo **Belme** de totes les coses que hauia gonya
 des en la caualcada e era tant lo guany q̄ solament entre
 bous e vaques trames delme. **xxx. Milia** e **Rocins** e mu
 las. **cccc. xj. Milia** beffants doz. **xc.** draps en tradoz e de
 seda: e tot aço dona lo baro **Roclan** ala obra dela sglesia
 del monastir açi com hauia promes e quant **Bascho** an
 gles fo dauant lo emperador **Charles** e los nobles que
 eren vèguts ab ell nombre de. **dcc.** cauallers e altre mil hi
 tantes lo emperador los demana **Roclan** e **Bascho** res
 pos al emperador senyor ell es en **Empuries** pres la ma
 re al qual ha promes ques retran e ques feran chrestians
 arà digau dix leuzad'oz **Charles** quines terres haueu cō
 quistades en aq̄st viatge **Bascho** angles respos senyor
Capçir e **Serdanya** on trobarem grans gents de chres
 tians qui hic passaren ab aquell princep **Otger** Catalo
 de **Buiana** lo qual mori sobre lo siti de **Empuries**: e los
 seus barons cōpanyons apes mort del dit princep se re
 traqueren en les ditas muntanyes: e si son: tostems ten
 guts contra los moros fins a vuy: e com los haguerem
 trobats: b ells ensemps conquistam totes les terras q̄
 tenien los moros enles ditas muntanyes e apes hauet
 fet lo camí per vos senyor. **E los. ix.** barons tostèps son
 venguts ab nos altres **E lo** emperador dix lo si hauian
 haguda batalla senyor hocen **Argell** hon moriran. **iiij.**
 reys de moros ab. **xxx.** milia **Sarabins** pero mori en la
 batalla lo noble baro **Otger** d'**Arzmadia** al qual **Roc
 lan** fa fer vn monestir en los munts de rossello a honoz
 de sanct **Andreu** qui sera sotimes ala grassia e aqui meterē
 los cors del dit baro he lauros **Charles** e tota la host se
 dolgue molt dela mort del dit baro e apes **Charles** dama
 nals los. **ix.** barons si venien ab **Roclan** e **Bascho** dix li

senyor hoc dâço dix lo emperador. Trop yo gran plaer e apres de toras aq̄stas raons fou donat lo dit delme al monestir. Ela doncs lo comte de flandes vahent que la vall era plena de tantes riq̄ses muda lo nō ala vall e dix li la vall grassa car dabans hauia nom la vall magra.

Capitol. xviii. Qui tracta de vn parlament que lo comte de flandes bague ab lo emperador sobre lo serueys que aymaric de Harbona hauia fets al emperador: el emperador nolihauia res dona e com li promes Harbona e tota la terra dels gots pero apres Roctlan fo tornat feu altra ordinacio.

Egons es recitat en les istories del impador Charles tan prestamēt cō lo dit emperador hague fundat lo monestir dela grassa axi com demūt es dit e cō Otger de niues e lo duc de noz mādia fossen tornats lo emperador ab los barōs dessus dits lo comte de flandes dix al empador tals paraules parlant ab ell de Remuneracio de serues senyor molt som maruellar de vostra senyoria deço queus dire sapiau senyor q̄ aci es aymaric de Harbona del q̄ lo dit comte ra cōpte los serueys quehauia fets al empador e tots iorns non cessaua de fer e q̄ iames lo dit emperador no li hauia res donat de q̄ tots los barons e gran senyors dela sua hostne estauen molts maruellats p que lo emperador hauer oydes les paraules quel comte de flandes li hauia dites dels seruey del dit aymaric respos al cōte diēt li que sens falla no era culpa sua cō no hauia feta gracia al dit aymaric mas lo dit aymaric hauia culpa com nolihauia res iames demanat e per aq̄sta rao ho hauia perdut: e lauors lo conte de flandes feu venir lo dit aymaric dauāt lo empador e cō aymaric li fou dauāt lo empador

li dix tals paraules aymaric vet assí lo cõte de fflandes
 quins ha retrats los teus serueys quens has fets et tots
 dies no cesses q̄ yo iames no te rera grada negõa ne do-
 natiu algũ al qual cõte yo e respost no es culpa mia: mes
 tua q̄ iames no mas res demanat: e p̄ aq̄sta raho lo dic
 cõte te ha fet venir dauant mi e cõ aymaric ha gue entefes
 les paraules q̄ lo empador li hauiã ditas respos al em-
 perador en aq̄sta manera senyor tot ço q̄ vfe senyoria a
 dir sta en veritat q̄ iames p̄ mi nous es stada demanada
 negũa gracia de seruey que yo senyor vos haia feta pero
 senyor be sab vostre senyoria que aq̄ll demana qui be ser-
 uer per q̄ senyor ious e ben seruit: e senire la remuneracio
 vostra senyoria la fara quãt be li plara q̄ gens per aq̄sta
 raho yo nõ stare de fer lo seruey acostumat la uors lo em-
 perador vacit la bona intencio del dir aymaric li pmes
 de dõar la ciutat de narbõa e de cõquistar la apres li pro-
 mes tot lo principat dels gors e aixes recitat per Phi-
 lomena secretari del empador Carles en les istories d'la
 grassa e veis asi aqui fo primer promes lo dic principat
 empero apres lo dic empador hauent recobrant Rotlã:
 e hauent vist los .ix. barons qui hic eran passats ab lo
 princep Otger cathalo hauiã trobats en la terra lo em-
 perador ne feu altra ordinacio segons oyreu per auant.

Capitol. xix. Qui parla com Rotlan
 tenc a fetiada la ciutat de Empurias e com se leua d' lo siti e
 sen torna al Emperador eli presenta los .ix. Barons
 chrestians lõs quals hauiã trobat en terra dels Gots.

Des poc tẽps que Rotlan hauiã
 estat en lo siti d' Empurias e vaent q̄ los d'empu-
 rias li venian ameyns daço que li hauiã pro-
 mes e que tot ço que feyan nou feyan sino per

engañar Rotlan e aço feyan per tant com sabib q̄ls reys de tota la terra se auiſtauen per venir de sobza Rotlan e lo dit baro ſabent les ditas cofes leua lo ſiti e partis damps puries e paſſa per roſſello hon feu fer lo monaſtir de ſanct Andreu deſſus dit e aqui feu ſoterrar lo cors de aq̄ll magnific baro Otger de Normandia e apres q̄ aço fou fet caualca tant per ſes iornades que vengue ala graſſa hon troba lo emperador ab tota la hoſt dels chreſtians e aq̄ lo dit Rotlan presenta al emperador los .ix. barons qui encara ni hauia alguns de vius de aquells qui hic eran paſſats ab lo príncep Otger cathalo pero la mes part eran fills de aquells e eren nats en la terra e apres Rotlan dix el emperador la manera com ſe eran ſoſtenguts de q̄ lo emperador troba gran plaer en los dits barons e dix a Rotlan q̄ los ſe acostas e axi fo fet cō lempador mana:

Capitol. x. Qui tracta com apres q̄ Rotlan feu tornar dela caualcada lo Papa el Empador anarē a ſetiar Marbōa e dels fets q̄ ſerē ſtāt en lo ſiti.

Tant preſtament com Rotlan fou tornad dela caualcada lo papa el empador Charles ab totes les ſues gentz dela oſt dls Chreſtians anaren poſar lo ſiti ala ciuta de Marbona e fou en temps de les kalendes del mes de Juny en lany deſſus dit. dcc. xij. any e aqui lo papa ell emperador baguerē de grans batallas ab los reys moros de tota Hyſpanya que caſcū ſeyen valença al rey metre de Marbona e encare lo papa el emperador bagueren batalla ſtāt ſobze lo dit ſiti ab .xxj. reys de moros que hauia de maſſela fins a Marbona e aq̄ſta batalla fo a arlet en Proença e lo papa el empador foren vencedors dels dits moros en la qual batalla morirē molts

chrestians en tant q̄ nō conecien los vns antre los altres
 el emperador Charles lauors feu oracio q̄ nostre senyor
 li fes tanta gracia q̄ ell pogues conecer los chrestians en
 tre los moros per tal quels pogues fer soterrar: e presta-
 ment hauēt feta lo empador la dita oracio nostre senyor
 li feu aquella gracia q̄ los chrestians qui erā morts en aq̄l
 la batalla tots stauen girats la cara vers lo cel e los mo-
 ros stauen boca deuers p̄ terra e lo empador vaeant aq̄ll
 miracle feu gracias a nostre senyor e feu soterrar tots los
 chrestians en bells monimēts quels feu fer alla on la ba-
 talla era stada q̄ en cara vuy hi son. E apres tot aço lo
 papa el empador hauer obrēguda aq̄sta victoria sen tor-
 naren sobre lo siti de Narbona e stant en lo dit siti tots
 los reys de moros dela terra appellada dels gots qui
 apres es appellada carbalniya coregueren ala grassa e
 foren aquests lo rey de Sfraga: lo rey Beleyda: lo rey d̄
 Tortosa: lo rey de Tarragona: lo rey de Barcelona: lo
 rey de Girona: e lo rey Bempuries e tots enlamps ab
 lurs gēts anarē al monestir dela grassa p̄ destrahir lo dit
 monastir mas sian certs q̄ com lo empador Charles sen-
 ana p̄ tenir lo siti anarbona ell lexa lo dit monastir ben
 fornit de bona gent per q̄ los dits reys dels moros noy
 poguessen fer negun dan: mas entraren en vn castell lo q̄l
 era pres del monastir appellat Palau. E aq̄ll prēgueren
 e apres los dits reys anarē al dits hermitatges d̄s. viij
 hermitans e p̄ fer ne desplaer al empador carles dits reys
 matarē los. viij. hermitas: e meteren foc en lo hermitatge
 pertant q̄ los dits hermitants se cremassen: e per volūtat
 de deu no sen crema negu e cō los reys moros haguessen
 feta aquesta caualcada tornarē sen en Rossello e aqui atu-
 raren alguns dies per fornir los castells de Rossello: e
 començaren lo castell dela clusa e aquell stabliren de gent

cuýdant se que los christians stiguessen per aquell castell de no fer los mal en la terra e com aço hagueren fet los dits reys sen tornaren cascũs en sa terra.

Capitol. xxi. Qui tracta cõ los reys moros dela prouincia dels Bots corregueren fins ala grassa e matarã los .vij. hermitãs en cara parla lo dit capitol cõ lo Empador vota passar los munts Pireneus e cõquista la prouincia dls Bots e torna la ala fe chrestiana e intitula lo principat. E meteli nom Catalunya per amor del pncep carhalo e de los companyons.

El pzes q̄ los reys moros dessus dits se foren partits del castell de Palau e hagueren cremats los hermitatges e morts los. set hermitans lo monio elias caualca lo sen dema per lo mati e partis del monastir dela grassa ab .xl. de canall e ana veure lo dãpnatge que los moros hauien fet al castell de Palau e anant al castell passa p los hermitatges los quals troba cremats e destruits e viu aquí los coffos dels hermitans morts los quals per volutat de deu no sren cremats e de ço lo dit monio hague gran dolor dela mort dels .vij. hermitans sancts homens e prestamēt lo dit monio los feu portar al monastir dela grassa e com lo abbat dela grassa viu los coffos dels sancts hermitans feu los posar dauāt laltar e feu los cobrir ab palis dor e defeda E lo monio elias ab los altres monios del monastir acordaren que no soter rassen los coffos dels sancts hermitãs fins haguessen ò nunciada la mort al papa el empador Charles de q̄ fou acordat q̄ lo monio Elias anas al papa e al empador p denunciar la mort dels sancts hermitãs e axi fou fet e tan prestamēt lo mōio helias caualca ab ses gēts e vègue al citi de Barbona e

denúcia al papa e al emperador tot ço q̄ los reys moros
 hauia fet dela destructio e cremamēt de palau e dela mort
 dels sancts hermitās en la manera dessus dita cō los ha
 hauie portats ala grassa q̄ nols hauie volguts soterrar
 fins atant q̄ fos denúciat aells elauors lo papa el empa
 dor *Charles* oyt ço q̄ lo mōio elias los hauia dit trobarē
 grā desplaer en la mort dels s̄acts homēts e diguerē al ar
 cabisbe *Turpi* que ell hi anas a fer la sepultura al dits
 sancts hermitans e lo dit arcabisbe prestamē: compli lo
 manamēt e caualla e ana a la grassa e feu la dita sepultura
 als dits: dits s̄acts hermitās honorosamēt axi cō a sancts
 homens septany e apres effr tornat lo arcabisbe *Turpi*
 en lo siti de *Marbona* e dins poc tēps la ciuta se rete
 pero algūs dies abans que la ciutat sa retes la reyna de
Marbona se hisque dela ciutat e sen venc al emperador axi
 com ara oyreu. Sapiau que alguns dies abans q̄ la ciu
 tat de *Marbona* se retes la reyna de *Marbona* muller del
 rey metre a corda de exir se dela ciutat e venir sen al emper
 ador per coratge d̄ fer se christiana. e la dita reyna era filla
 del almanfor de *Lordoua* ehauia nom *Hor muda* e axi
 com la reyna ho hac acordat axi ho mes p obra. Car hū
 iorn la dita reyna faent semblāt de anar se daportar al ca
 stell dels *Juc* e per lo portal del castell sa hisque d̄ la dita
 ciutat e miena ab si sent dones he donzelles sens hō negu
 e a nassen tot dret ala tenda del Emperador e com lo em
 perador sabe que ella era la Reyna de *Marbona* he que
 venia ha ell haguen sobiran pler e acullila mol be e axi
 marex totes les altres dones e apres lo emperador li de
 mana p que venia si li volia res dir e la reyna respos al
 emperador e dix lital paraules senyor yo vinc assi p tal cō
 he conagut q̄ la v̄ra ley xp̄iana es millor q̄ la secta de ma
 fumet per q̄ senyor yo son venguda assi auos per tal quen

fassa christiana ab totes aq̄stes m̄las dōes e dōzelles e si
 plaura a vostra senyoria fareu me chrestiana al monastir
 de n̄ra dona dela grassa e cō lo empador hagne hoyda
 la rayna troba gr̄a plaer en ses paraules e prestament lo
 dit empador cauca e menassen la dita reyna al mona-
 stir dela grassa e aqui lo dit empador la feu chrestiana ab
 totes les dones e donzelles eno li muda lo nom e com lo
 empador hague feta xp̄iana la reyna ana m̄ciar eposas
 en taula lo empador e mes sa prop de si la reyna e estant
 en taula lo empador dix ala reyna ella si volia marit e la
 regina li respos q̄ ella faria ço q̄ ell manaria ara dix lo
 empador yo vull q̄ vos prengau marit e q̄ pregau daq̄sts
 barons q̄ son en aq̄lla taula lo miloz quis agradara e la
 reyna mirāt se los tots e estant aq̄st pensamēt veng hū ba-
 ro lo q̄l venia del bernea qui hauia nō falcho de mōtlar.
 Era hun dels gētils homēs de sa p̄sona q̄ fos en sa cō-
 pan̄ya del empador e astant en la taula veng a fer reuerē-
 cia al dit empador: e lo empador li feu gr̄a festa e cō fal-
 cho de mōtlar hague feta reuerēcia al epador eli astaua
 dauāt la reyna dix al empador s̄ey or aq̄st baro ha muller
 e lo empador li respos e dix q̄ no. **B**oncs senyo dix **Or-**
 mida yo vull aq̄st p̄ marit el empador aqui marex va loy
 donar sens altra dilacio e apres feu lo comte de hun cō-
 tat en alcuernia e dona ala dita reyna **Or** mida vna gran
 caritat d̄ monedes e daltres riqueses e feu donar marits
 atotes les altres dones emana q̄ de continēt sen anassen
 en lo comtat he açi fou fet apres lo dit emperador sen tor-
 na sobra lo siti de **Harbona** e hun ior estant sobra lo siti
 hisque lo rey **Andre** elo almasor de **Lordoua** frare de la
 reyna e ab dosos ensem̄ps foran morts en vna brega de
 chrestians e tant prestament apres la ciutat fo presa es-
 rette al emperador e hauēt lo empador la ciutat la dona

a aymeric de Marbona axí com li hauiá promes e feu
 li pendra titol de vesconte qui encara vuy es axí intitulat
 e apres q̄ hague donada la ciutat aymeric lo papa vol
 gue la part dela sgleya la qual lo emperador no li hauiá
 referuada e lo emperador dix a Aymeric sapias Ayma-
 ric que yo te donada la ciutat de Marbona e no podia
 donar la part dela sgleſia p̄ q̄t coue de dōar li la sua part
 Senyor dix Aymeric vos ma donas air Marbona po
 no es meyns vostra ara que era com lam donas per que
 senyor feu na a vostra voluntat elo emperador dona la
 part al papa que li pertanyia qui encara vuy es del ar-
 chabisbe dela ciutat e apres de aço lo emperador Charles
 auēt a memoria la mort dels .vij. hermitas e axí matey q̄
 los moros dela terra dls gots li hauian fets de gran des-
 plers e per la relacio de Rotlan e per la inducio dels .ix.
 barons chrestians que hauian trobats en la terra lo dit
 emperador vota ab licencia del papa e ab consell d̄ liber-
 tat de passar los munts Pireneus e de tornar la dita ter-
 ra a la fe chrestiana. E lo dit vot lo dit empador feu en ho-
 nor e reuerencia de Jhesu christ e de nostra dōa mare sua
 e a honor dels .ix. ordens dels sancts angels e que en reue-
 rencia dels totes les coses e ordinacions que ell faria en
 la terra serian a nouenas e que per tant com lo princep
 hauiá nom Orger cathalo era estat primer absos com-
 panjons qui apres la maleſa del comte Julia era entrat
 en la dita terra fos intitulat principat e per tant com lo
 princep hauiá nom Cathalo la terra fos appellada Ca-
 thalonía e que totes les gents dela terra e principat fos-
 sen appellats Cathalans e a parria segōs a queſtes isto-
 rias que los Cathalans no son exits dels gots ni de
 alans axí com alguns diē per que vuy en aqueſt iorn la
 terra e les gents tenē lo nom q̄l emperador Charles dona

*Catalu-
 na per
 nom de
 Orger
 Cathalo*

e apres de totes aquestes terras lo emperador comença a fer les ordinacions segons que hauia votat e dona cōpliment al vot axi com de uall o xreu en la sua ordinacio.

Capitol. xxij. Qui tracta d' senyories que feu dins lo principat e dels bisbats e ciutats e quats son e dels noms de cascuns dels senyors. *E* axi marex parla lo dit capitol fins a hon venc Charles e com sen torna en França e en quin temps mori.

E lany marex dessus dit en les caledes del mes de nouebre en .dccc. xij. lo papa e lo empador Charles ab tot lo cōsell del clero e de tots los altres barōs dela host comēçaren a fer les ordinaciōs: e partir la terra e pncipat en la manera seguēt segōs lo vot del empador axi cō demunt es dit e princramēt ordenarē los dits senyors q̄ en lo principat haues .ix. cōtats e cascū cōtat haues sets limits e que totes les altres senyories q̄ scrien dins lo pncepat fossen dins los limits dels .ix. cōtats e q̄ cascun haues vn vescomtat e vn noble hō e vn verueffo: tinguessen en fer per ells. *E* ap̄s fetes los ordinaciōs dessus ditas feu .ix. baronias magnades les q̄ls dona als .ix. barōs qui hi eren en trats ab lo prinsep Otger cathalo e a q̄lls haviē trobats en la terra los quals barōs lo dit empador volgue fossen en fin francalou e que los dits barons no tinguessen res per los cōtats si no solamēt faeltat per lo empador e que a q̄sts .ix. barōs fossen dits princps en lurs barōias axi cō los cōtes eran dits potestats en los cōtats. *E* les baronias foren intitulades cascuna dels nōs dels barōs e lo dit emperador ordna q̄ en lo dit pncipat haues .viii. bisbats e vn archabisbat e cascū bisbe p̄ngues lo nō dela ciutat dō seria bisbe axi marex intitula les .ix. ciutats e fo

rā aq̄stes seguēts la ciutat d'elna la ciutat v̄rgelna ciutat
 d'roda q̄ puys ses mudada aleyda la ciutat d'ortosa la
 ciutat de taragona la ciutat d'barçelō a la ciutat de vicla
 ciutat de girona e veus les ciutats e bisbats e aq̄s intitula
 la los cōtats e v̄scōtats enobles e verueffors forē aq̄sts

Primerament lo cōtat de rossello e lo v̄scōtat de Castell
 nou e lo noble de cāct e lo verueffor d' mōt estocq̄ vuy son
 dits olius. lo segō cōtat intitula de cerdanya e lo v̄scōtat
 de querfordat e lo noble duc lo verueffor den veig. lo terç
 cōtat intitula de pallars e lo v̄scōtat de vila mur e lo no
 ble de ballera e lo verueffor d' rozalla. la quart cōtat intitula
 de empurias e lo v̄scōtat de rocaberti e lo noble de ser
 uia e lo verueffor de fora. la quint cōtat intitula de basas
 lu e lo v̄scōtat de bas e lo noble de pozq̄res qui vuy son
 dits sancta pau e lo verueffor de besora. lo sisena cōtat intitula
 de hosona e lo v̄scōtat de cabzera e lo noble de san
 telles e lo verueffor de vila de many. lo setē cōtat intitula
 de barçelona e lo v̄scōtat de cardona e lo noble de mur
 clos e lo verueffor de bozadors. lo vuytē cōtat intitula dur
 gell e v̄scōtat dager e lo noble de termēts e lo verueffor de
 guimera. lo nouen cōtat intitula de taragona e lo v̄scō
 tat de estornalbou e lo noble de Castellet e lo verueffor d'
 mediona e axi tots los .ix. comtats e v̄scōtats enobles
 e verueffors foren acabats imposant li lo lempador los
 noms acafcuins axi cō deffus es dit. Apres fet to aço in
 titula les .ix. barōies cascūa segōs los noms dels barōs
 los quals hauien trobats en la terra. La primera baro
 nia intitula de moncada. La segona baronia intitula de
 pinos. La terça baronia intitula de mataplana. La
 quarta baronia intitula de Ceruera. La cinquena baro
 nia intitula de Ceruello. La sisena Baronia intitula
 de Alamany. La setena Baronia intitula de Anglola

la noie
 la noie

la vuytēna baronia intitulada de ribellas. la noua baronia
 intitulada de arill. Et fet aço hagueren cōplides totes les
 senyozias qui foren fetes p lo empador dins lo principat
 de cathalunya e donades als predecessors dels qui vuy
 ho poseherē ho la mes part dells e donāt complimē a les
 ordinaciōs dessus ditats lo dit empador passa los mūts
 Pirene e conq̄sta en breu tēps tota cathalunya la vella
 qui es de lo bregat fins a no guerra Ribarçozana p lo
 dit emperador tenc a satiada gerona vn grā tēps e iames
 la pusquerā hauer. E de quin auāt lo empador ne lo pa
 pa passaren auāt e per fam se haguera alcuar el siti de ge
 rona vn gran tēps e axi matez per tal cō tots los reys de
 Hyspanya los veniē al dessus empō lo papa el empador
 haguera cōquistar rossello e consient edificarē los mona
 stirs de sanct Miquel de Cusa e lo monastir Barles e lo
 monastir de sanct Benis en rossello. E apres tot aço le
 uarē se del siti de Gerona p tornarssen en frança e ferā la
 via del vall de mer e aq̄ los dits senyors edificarē vn mo
 nastir de monios del orde de sanct Benet axi com los al
 tros que edificats hauiē en la dita terra el orde matez e
 apres serā la via del riu de ter passant p osona forē a Vic
 aqui ferē seu cathedral. E partint de qui ferē la via del riu
 dessus dit e cō foren la hon los rius se mesclauē ço es fre
 uer e tber aqui los dits senyors feren vna grania de mon
 ios la hon vuy es lo monestir e vila de Ripoll e partint
 daquí feren la via de les muntanyes de Cerdanya p exir
 se del principat mas los reys moros de Hyspanya qui
 saberen que Charles e lo Papa Sic exien hagueren feta
 tanta de geut com pusqueren e foren se micos al pas hon
 lo Papa e Emperador e la host dels chrestians deuian
 passar en vna gran valle cō lo empador e lo papa saberē
 q̄ los moros erā al pas on ells volia passar tā p̄stamēt

anaren alla on los moros eran. E aquí sobra lo pas ha
 gueran vna fort batalla d'uns la vall pero anostre senyoz
 fo plasent q̄ los dits senyozs foren vençedors e axi fo e
 apres q̄ els hagueren vençuts los moros lo archabibe
 turpi intitula la vall on labatalla era stada la vall tarola
 pero vuy per les gēts es appellada la vall tirol e aq̄sta
 vall es en Lerdança e per aq̄stvall los dits senyozs sen
 tornaren en sfrança: empo apres poctemps lo dit empa
 doz torna en Hispanya en lo regne de Nauarra e aq̄ per
 de los .xij. pars de sfrança los cōpanyons axi com en les
 sues istories es recitat largament ales quals ho remet.
 E apres hauēt pduc los .xij. pars lo dit emperador sen
 torna en sfrança e aq̄ fina los dies en la vila d̄ grigi en la
 entrada de alamanya qu: e frōtercie ab lo duc de barbāt
 e mori en lany dela incarnacio de Jhesu christ. dccc. iij. en
 les kalendes del mes de Setembre e lera rey de sfrança
 Loys son fill al qual l'axa manar que ell acabas la con
 quista de Cathalunya e donas compliment a totes les
 ordinacions que ell hauia fetas e axi ho trobarcu en lo
 seu testament fet per Philomena secretari seu.

Capitol. xliij. Qui tracta apres la
 mort de Carles en quin temps hi vencluyt son fill q̄ Ro
 mas rey de sfrança e cō se feren los homens de rementia
 e per que e com hac conquistada Berona e Barcelona e
 Urgell e Taragōa e tota la terra e com dona complimēt
 a totes les ordinacions que son pare Carles hauia fetas
 e com sen torna en sfrança e com ana lo comtat de Bar
 celona a vn caualler e lo caualler de on era.

Apres la mort del Empador Car
 les dessus dit los moros feren grans guerras
 als barōs e gents christianes qui erā romanos

en la terra del principat de Catalunya entāt q̄ tots los barōs e senyors dela terra los haguere acōsentir que los lurs vassals cristiēns los fossen trebutaris al dits moros de totes les males costumes que vuy encara son los homēs de remēsa los q̄ls ho son per aq̄lla raho e axi los dits senyors e cristiāns viquerā entre ells en lodit principat fins ala v̄guda de Luys rey de fr̄aça fill del empador: Charles al qual era stat manat p̄ son pare q̄ ell cōplis la conq̄sta de Catalunya e donas cōplimēt a totes les ordinacions fetes p̄ lo dit empador pare seu e axi fo cōplīt per obra p̄ lo lodit rey Luys son fill cō ell mana. Car apres mort del empador lo rey Luys son fill venc en lo dit principat en lo temps q̄s contaua dela incarnacio de Jhesus cristi. dcccxi. anys entra lo dit rey Luys en lo p̄ncipat de catalunya e feu asaber als xp̄ians q̄ erā trabutaris als moros q̄s rebellassē p̄tra los dits moros e los cristiāns p̄ paor q̄ haguere v̄s moros nos gosarā rebel lar ep̄ aq̄lla rao cō lo dit rey hac cōquistada tota la terra ordena e volgue q̄ tots aq̄lls cristiāns fossen axi sotmesos als senyors cristiāns axi cō erē sotmesos als moros de totes aq̄lls malas costumes e aq̄sts son los homens de remēça q̄ son en Catalunya la vella axi cō es estat dit deff̄ q̄la es la dita terra e ap̄s q̄ lo rey Luys fo entrat el asitia gerona la q̄ll per voluntat de n̄re senyor pres e feu aq̄ seu cathedra e bisbe e cō lo dit rey hagues presa gerona ana aseriar Barcelōa en la qual estec sobra lo siti fins en lany. dccc. xiiij. q̄ la pres e ap̄s a Taragona feu comte lo fill de Orger de les marses e en vrgell feu comte vn fill de Ar. de moncada e axi metex feu vesconte Escorambou e noble acastalet e veruessor amadiona e axi metex feu vesconte dagger enobla Atermēs e veruessor aguimera e feu vescōte acardona e noble amontclus e veruessor aboja

gerona
la vella
de remēça
la

dors e ari mater a que donat cōplimēn atotes les ordina
cions que son pare lo empador li hauiā fetes e donant
carec al rey son fill q̄ los cōplis e com tot aço hague com
plimēt e lo dit rey hague gonyada tota la terra lo dit rey
se atura per assi mater lo comtat de Barcelona qui tenia
lauors fins a serraters e fins amora e fins ala guardia d̄
monsarrat e fins a castell de fels e fins a cabzera e aquest
comtat lo rey acomana a vn caualler qui hauiā nō En
grifa ari com per auāt oyren parlant dels cōtes de Bar
celona. E com tot son acabat lo dit rey catiua los chres
tians qui li foren rebelles e fou en lany. dccc. xliij

¶ Capitol. xliij. Qui monstra cō lo rey

de s̄frança comana lo comtat de Barcelona a vn caval
ler appellat Buisa lo q̄l com anaua al dit rey lo matarē.

Des vos e recitat com es estada
tornada cathalūya ala fe chrestiana vul vos
dir don han pres principi e comēçament los
egregis comtes de Barcelona ne aquāta fe
licitat de senyoria son mūtats per lurs bones
virtuts e cauallaries ari com deuall oyren en les isto
ries seguēts. Sapiau q̄ segons hetrobat en les histories
dels egregis cōtes de Barcelona q̄ apres que Luys rey
de s̄frança hague acabada de cōquistar la terra del prin
cipat de Cathalunya lo dit rey se atura p̄ assi lo cōtat de
Barcelona e a q̄ll comtat a comana a vn caualler que era
apellat p̄ son nō en grife lo q̄l caualler era del castell dar
ria q̄ es en la terra d̄ p̄lēt pres lo rio d̄ la tet en los līmits
d̄ lortat d̄ cerdaya e a q̄st caualler era hō molt bo en armes
e molt saui per la sua sauieta e caualleria lo rey de s̄frança
deffⁿ dit li acomana lo regimēt del dit cōtat en lany. dccc.
xliij e com lo dit rey senfos tornat e s̄frança lo caualler

en griffa dessus dit regia lo comtat be e lealment e apres
 mena sa muller a Barcelona dela qual hauia vn fill ap-
 pellat per son nom en griffa p'elos qui era fort infant. E
 sapiau que per ço era pelos com hauia en çerts lochs de
 sa persona pels que los altres homens non acostumaue
 de hauer e com sabeu que tostèps son estades enueies en
 especial enles cortz dels reys e grans senyors e com en
 aquell tēps hagues en la cort del rey de ffrança vn cōte
 qui appellauen p' son nō en Salamo lo qual cascun iorn
 feya dir mal al rey del dit caualler en Bzife donant li per
 entendra al rey que en Bzife se volia en senyorir del com-
 tat de Barcelona e leuar se rey crehent lo rey que era axi
 com li hauian dit encontinent feu lo rey ambarada al ca-
 ualler en Bzife requerint lo que prestament vengues a el
 e mana als ambaradors que com fossen a Marbona q̄l
 se fessen venir aqui e los misatges partiren de qui e caual-
 caren tant per lurs iornades que forā venguts a Marbo-
 na e tant prestamēt com foren a Marbona los dits am-
 baradors trameteren p' lo caualler en Bzife que fos pres-
 tament ab ells en la ciutat de Marbona, car ells hauian
 parlar ab ell de afers que lo rey los hauia comanats e cō
 lo caualler en Bzife hagues rebudes les letres dels am-
 baradors tan prestament caualca tant com pot e en poc
 temps fo anarbōa ab los dits ambaradors e mena ab
 si son fill en Bzife pelos dess' dit lo qual era petit infant
 e estant aqui lo dit caualler en Bzife vn iorn ell sa contre-
 staua ab vn caualler ffrances qui era dela cōpanyia dls
 ambaradors del rey e lo caualler ffrances pres a honta-
 dament lo caualler en Bzife per la barba de que lo dit ca-
 ualler regidor del comtat de Barcelona mogut de gran
 ira trasque la aspasa e mata lo caualler ffrances e presta-
 men los embaxadors prengueren lo caualler en Bzife

aptes com lo hagueran pres en cōtinent partiren p anar al rey de France menant sen pres lo caualler engrife e son fill e com foren pres lo puig de França on lo rey de França era en aqll temps les gents dels dits ambaadors tornaren hauer brega ab lo dit caualler en grife entant q̄ lo dit caualler fo mort per les dites gents e aptes menaren sen son fill pres qui era molt infant e presentare lo al rey de France axi com deualli oyreu.

Capitol. xrv. Qui monstra com lo fill de grifa pelos pres per mullet la filla del comte de Flandes fon conte de Barcelona e fora gita los moros.

Mort lodit caualler en Bzifa regidor del comtat de Barcelona axi cō deffus es dit los francesos menaren pres son fill en Bzife pelos al rey de France e comtaren al rey com hanian mort son pare en Bzife deffus dit dela qual mort lo rey fo molt despagat perço cō lo hanian mort: per tal raho e prestamēt lo rey de França rebe lo dit infant: e comanal al comte de Flandes lo qual era gran amic de son pare e manali quel fes nodrir diligentemēt e curiosa e axi linfant vne en poder del comte de Flandes qui prestamēt lo trames ala comtessa la mullet e aqui lo dit infant se nodri e aptes que lo rey de França hagua cōanat linfant: lo comte Salamo demana al rey de França lo regimēt del comtat de Barcelona: e lo rey li comana lo dit comtat lo qual comte vne a regir lo comtat: pero lo dit cōte Salamo iames aturaua sino en lo comtat de Cerdança: lo qual comtat era tornat al rey de França per tant com lo primer comte era mort meys de fills per q̄ lo comte Salamo no aturaua en altre part del principart estant lodit comte Salamo en lo dit regid

Folto.

ment lo infant en grifa pelos se nodria ab la comtessa de flandes e com lodit infant hagues astat algun temps ab la dita comtessa e fo crescut lo infant en Grifa se anamora de vna filla que lo comte de flandes hauia: e axi marex la dozellla se anamora den grifa en tāt que les amors muntaren en tant quel dit en grifa empenya la donzella que non perçebe negures sino la comtessa la mare qui ho conague e quant la comtessa fo certa del fet ella li desplaigue molt e dins son cor ne hague gran desplaer mes per esquivar vergonya e defonor que hi poguera seguir e cōmils posque la comtessa cobri e sala lo prenhat de sa filla que neguna persona non conague res e pença la comtessa que pus lo mal era fet ne axi se era esdeuengut que en grifa prengues la donzella per muller atanent que va la basuia coneguda carnalment: elauors la comtessa li sposa la filla e feu iurar en grifa que si ell recobraua lo regimen del comtat de Barcelona que son pare tenia que ell prestament compliria lo dit matrimoni e tantost com la comtessa hague donat compliment ator aço feu vestir lo dit Grifa pelos com apelegri ab duas bones velles qui auauen ab ell la Comtessa trames en aquesta manera lo dit Grifa ana a samare axi com dessus es dit e com en lo temps que la comtessa de flandes trames en Grifa a sa mare axi com dessus es dit lo comte Salamo regido: del comtat de Barcelona lo qual era inimic de son pare per se defauentu at se troba dins la ciutat car iames hi hauia aturat e aço pertal com se aportaua mal ab los Barons abans com dessus es dit staua en lo comtat de Cerdāya. E lo dit Grifa esser dins la ciutat e les dones qui anauen ab ell lo hagneren menat ab ell lo hagneren menat a casa dela mare: e la mare conagues que aquell era lo fill monstra lo dit Grifa als barons q̄ a qui eran

de q̄l os Barons hagueren gr̄a desplaer dela venguda del dit Guifa pelos e ab consell de tots los barons vn for en Guifa caualla per la ciutat ab ells ensemps e troba lo cōte Salamo fora lo castell qui es ala plaça deles cols e aqui matey lo dit engrifa mata lo comte Salamo de vn colp de spada quel abaxa mort del cauall clo dit engrifa prestament se ensençori dela ciutat e cōtat de Barcelona e tan prestament los barons lo hoberien per regidor e apres que en Guifa hague lo regiment del comtat de Barcelona no oblidant li lo iurament que hauia fet ala comtessa de Flandes que prestament com ell haguera recobrat lo regiment del Comtat de Barcelona que son pare tenia que ell compliria lo matrimoni dela donzella sa filla la qual era sposada e tan prestamēt lo dit engrifa trames sos misatges en Flandes per menar li la muller e com lo Comte e la Contessa de Flandes hagueren rebuts lo misatges en Flandes den Guifa lo comte feu aparellar sa filla e ben a companyada la tremes a en Guifa qui era ala ciutat de Barcelona la q̄l fou ben rebuda e festejada segons en ella pertanyia. E apres que lo dit Comte de Flandes hague tramesa la filla a Barcelona caualla e anassen al rey de França e comptali tot lo cas de que lo rey de França perdona en Guifa pelos eli confirma lo regiment del comtat de Barcelona e quel tingues per lo dit rey de França en feu e apres per spay de algun tēps lo comte engrifa pelos ana en França seruir lo rey e cō lo comte engrifa fo ab lo rey de França ell fo ab lo rey ben acullit per lo rey e monstra li q̄ hauia grat dell e lo dit comte stec aqui per algun temps en seruey del rey de França estant lo comte engrifa en França los moros li tornaren leuar la mes part dela terra : e la comtessa sa muller feu ambaçada al cōte son marit e arí

Folio.

mater la ciutat de Barcelona qui certifica lo comte deff⁹
dit e hauent rebuda lo comte la ambarada dcls deffus
dits he fos cert que los moros li corrian la terra e la gua
stauen anascn al rey de sFrança al qual dix tals paraules
senyor sapia v^{ra} sauieta com yo he rebuts misatges dela
comtessa ma muller e dela ciutat de Barcelona en quen
certifican que los moros prenen e guasten lo comtat de
Barcelona e tota la terra per q̄ senyor es mester que yo
men vaia e q̄ haia tal socors de vostre seyorzia que pusque
lançar los moros dela dita ciutat e cōtat elo rey hauent
oyt lo comte daço q̄ dix hauia li respos en tal manera.
Comte sapiau que yo trop desplet en les noues q̄ p vos
e sabudes quels moros tornan arecobia aq̄sta terra: per
que en tot cas vull que anen en la dita terra e comta de
Barcelona e queus defançeu al millor que porcu. Car p
ara socors negu de mi no podcu hauer car cō vos sabeu
yo he assats curtat en altres parts en q̄ no puc fallir e per
aquesta raho nos poria donar negun socors mas quem
plau vos prestamēt vos ne torneu. Elo comte vahēt que
del rey no podia hauer negun socors ab cōsell de son so
gre lo comte de sFlandes dix al rey tals paraules senyor
placia a vostra seyorzia pus volcu que yo men vaia per
defendre la terra e negun socors vostre seyorzia non fa q̄
pus aries qm fassa gracia vostre seyorzia que lo comtat
de Barcelona: e tota la terra sia mia per costemps: e que
sia en fin franc alou: e yo senyor veure sila porc defençar
e lo rey respos al comte q̄ li playa molt e que daquí auāt
fos seu en fin francalou e ab totes les altres senyozies q̄
yo tinc en la dita terra e lauors lo comte en Brise pelos
feu grans merçes al rey dela gracia q̄ feta li hauia e veus
açi en quina manera lo comte deffus dix hague lo comtat
de Barcelona e tota la seyorzia del principat de Catha

lunya del rey de França e aqst cõte en Bise pelos fo lo primer comte natural de Barcelona e fon en lo tẽps q̄s cõtava dela incarnacio .dccc.lxxxv. e tan prestamẽt lo dit comte fou tornat en la terra e ab ajuda dels altres barõs poblats en la terra lo cõtẽ hic foragita los moros e a p̄s a honor de nre senyor Jhesu christ el dit comte edifica lo monastir de Ripoll en reuerẽcia de nra dona en lo temps ques cõtava dela incarnacio de iesu christ .dccc.lxxxviiij anys lo q̄l en noblahi de moltas riq̄sas e elegi aq̄ la sua sepultura Aqst compte en grife pelos procrea d̄la cõtessa sa muller filla del cõtẽ de flandes .iiij. fills e lo primer ha gue nõ Rolfe per tal cõ lo dit comte lo procrea de la mul ler abans q̄ no fossen sposats aqst comte lo feu monio de Ripoll e puys fo bisbe durgell. E lo segõ fill fon appelle lat en grifa e mori ab vari e fo sepelit a ripoll : e lo terç fill hac nõ mir q̄ fon cõpte apres mort de son pare dels com tats de Barcelona besulu Rossello Cerdanya: e aço per mort dels cõtẽs dels dits comtats quals erã morts sens fills durãt lo regimẽt dels dos primers regidors q̄ regia la terra p̄ lo rey de França e com lo rey feu la donacio al cõtẽ en grifa pelos si entenerã los cõtã des d̄ss̄ dits per tal com eran tornats al dit rey de França elo quart fill hac nõ Sunyer e fon cõtẽ durgell lo q̄l comtat lo cõtẽ Armã gol havia lext al comte de Barcelona p̄tal cõ era mort sens fill e tots los dits cõtats co cõtẽ en grifa pelos parti entra sos fills en la manera dessus dita aqst cõtẽ en grifa pelos fo molt bon caualler e benigne e valaros e posa en bon estament la terra e mori en lany dela incarnacio de Jhesu christ .dcccc.xij. e fou soterrat a ripoll ab grã honor.

Capitol. xxvi. Qui mostra cõ en mir
 fon lo segon comte de Barcelona e regidor dels comtats de besalu e de Rossello,

Ort lo egregi baro en Brifa pe
 los lo primer comte natural de Barcelona
 fo son fill en Mir qui fou lo segon comte de
 Barcelona e regi los comtats de besalu de
 Rossello e de Cerdanya be e sauiamēt. xviiij
 anys. E pres muller dela qual procrea. iij: fills lo primer
 fo appellat p son nō Bifre: e lo segō fo appellat Oliba
 e lo terç fo appellat Miro e a quest comte mori sens que
 no feu neguns fets contra los mozos sino que visque pa
 çific en lany ques comtauā dela incarnacio. dcccc. xxix.
 anys e fou soterrat a ripoll lo seu cors ab gran honor.

Capitol. xxvij. Qui monstra con en
 Bifre fo lo terç comte de barcelona e com mori.

Ort lo egregi baro en Mir cōte
 de Barcelona fo comte apres dell en lo dit
 comtat en Bifre son fill primogenit e en los
 comtats de Besalu e de Cerdanya fo cōte
 lo segon fill appellat Oliba en lo terçer fill
 qui fo appellat Miro comte e bisbe de gerona mas per
 tant com los dits infants erā de poca edat e com lo cōte
 lur pare mori los feu donar p tudor e curador en sunyer
 lur honde qui era comte durgell lo qual governa los cō
 tats be e lealment. xx. anys e passats los dits. xx. anys de
 sa cura doiza e los dits infants foren de edat que cascun
 era per regir son comtat lo dit comte en sunyer lur honde
 los restituí a cascū los cōtats ari cō lo pare ho hauiā oz
 denat es asaber en gisra lo cōtat de Barcelona en Oliba
 los cōtats de besalu e de Cerdanya e en miro lo cōtat e
 bisbat de gerōa e aps de aq̄sta restitutio lo cōte en sunyer
 durgell sen torna en son cōtat e sapiau q̄ lo cōte en gisra de
 Barcelona regi lo cōtat be e sauiamēt. xviiij. anys e mori

sens fills en lany 8 nostre senyor. decccc. lxxiiij. e fo soterrat lo seu cors a ripoll ab grā honoz encara viuient lo dit cōte en xifra mori son hōcle ensunyer comte durgell en lany de nre senyor. decccc. li. any e fo portat lo seu cors a soterrar a ripoll ab grā honore a q̄st comte ensunyer procrea de sa muller. ij. fills. Lo primer fo appellat bozell qui apres ell fo comte durgell: e lo segon fo appellat Armangoll qui fou bisbe durgell. e apres fou sanct.

Capitol. xxviiij. Qui tracta cō en bozell fou lo quart comte de Barcelona e com hague batal la ab los moros e fo destrouit e perde Barcelona e grau part dela terra e puys ho recobra.

Aut lo gregi baro en xifra cōte de Barçelōa no romanēt dell fills fo donat en son succebidor son cosin germa en bozell cōte durgell q̄ era fill del cōte ensunyer dessus dit iatlesia fos çert q̄ noliba cōte de besalu e de cerdenya fos frare del cōte en xifra q̄ segons dret de naturat deuia abās succebir a son frare q̄ no feya en bozell q̄ era son cosin germa mas segōs he trobat en les istories del cōte de barçelōa aq̄st **O**liba frare dell cōte en xifra no era adret de sos mēbres. **C**arlo dit **O**liba iames no podia parlar si primer no grataua ab lo peu en terra. iij. o. v. vegades axi cō si fos cabra e per aq̄sta raho li fo imposat lo nom dient li noliba cabreta e p aq̄st accidēt lo dit noliba pde la successio del frare en lo comtat de barçelōa e fou donat lo dit comtat en bozell comte durgell q̄ era son cosin germa a quest comte bozell 6. cōte de barçelona e durgell e governa los dits cōtats p spay dalgun tēps en gran pau e tràquillitat e apres q̄l dit cōte hague estat en lo dit tēps en la manera dessus dita e regits fors comtats se leuaren

gelona etota la maritima e queno li haüia romas sino
 moncada e ceruello los quals se tenian per forts cascuns
 de lurs senyors per q̄ls pregaua que ells li volguesen aiu
 dar a recobzar la dita ciutat e los barons e los nobles
 deffus dits li respongueren que ells eran contents de va
 ler e de ajudar li tant com pusquesen mas que les paria
 que ell degues fer ambarada al papa e al emperador. e al
 rey de ffrança notificant los lo cas e quels plagues de
 focozzer li degents darmes : e lo comte bozell pres tan
 prestament lo consell dels dits barons nobles e caual
 lers e prestament trames la dita ambarada als senyors
 deffus dits e lo comte hauent donat compliment ala dita
 ambarada ab consell dls barons nobles e cauallers qui
 aqui eran vaent quel astamēt militar que cascu iorn venia
 en diminucio tants ne perdieu cascu dia en les bregues q̄
 pocs seruidors los romanien consellaren los dits barōs
 al comte bozell q̄ li plagues atorgar priuilegi militar a
 tot hō qui pogues sostenir vn cauall car ab aquesta ma
 nera alguns recobzariē prou seruidors en tan prestament
 lo cōte bozell atorgua lo dit priuilegi en la manera següet
 que tots los homens que venien a cauall: e armats per
 seruir a ell e als altres barons aquells haguessen aquell
 priuilegi mitar e tant prestament que lo priuilegi fo atorgat
 dins aspay dalgūns dies se trobaren ab lo dit comte
 bozell ab los altres barons. dcccc. homens a cauall e ar
 mats qui forcn ab ells en la ciutat de manresa e cō lo com
 te bozell viu aqui dauāt ell los. dcccc. homens a cauall be
 armats e be aparellas lo dit cōte los appella homēs de
 paratge quasi dient que eran apariants en totes coses ab
 lo caualler resembling e appariant se ab ell : e volgues lo
 comte: que les casas de quisquns d̄ aquests. dcccc. homēs
 scauall: fossen dites de qui auant cases de paratge. Car

Lo comte
 conse de
 priuilegi
 militar
 a tot hō
 qui pogues
 sostenir vn
 cauall car
 ab aquesta
 manera
 alguns
 recobzariē
 prou seruidors
 en tan
 prestament
 lo cōte
 bozell atorgua
 lo dit priuilegi
 en la manera
 següet
 que tots
 los homens
 que venien
 a cauall
 e armats
 per seruir
 a ell e als
 altres barons
 aquells
 haguessen
 aquell
 priuilegi
 mitar e tant
 prestament
 que lo
 priuilegi
 fo atorgat
 dins aspay
 dalgūns
 dies se
 trobaren
 ab lo dit
 comte
 bozell ab
 los altres
 barons.
 dcccc.
 homens
 a cauall
 e armats
 qui forcn
 ab ells
 en la
 ciutat
 de manresa
 e cō lo
 comte
 bozell
 viu aqui
 dauāt
 ell los.
 dcccc.
 homens
 a cauall
 be
 armats
 e be
 aparellas
 lo dit
 cōte
 los
 appella
 homēs
 de
 paratge
 quasi
 dient
 que
 eran
 apariants
 en
 totes
 coses
 ab
 lo
 caualler
 resembling
 e
 appariant
 se
 ab
 ell :
 e
 volgues
 lo
 comte:
 que
 les
 casas
 de
 quisquns
 d̄
 aquests.
 dcccc.
 homēs
 scauall:
 fossen
 dites
 de
 qui
 auant
 cases
 de
 paratge. Car

Folet.

fius en aqll iorn eran dites masos e de seruents que eran
foren fets francs: e ve' aci cō aqst cōte bozrell feu stament
de homès de paratge en lo stament militar per q̄ en nen-
guns parts del mon: nos troba paratge sino en catha-
lunya: ni en lo stamēt militar sino cauallers e gentils ho-
mès. E cō lo dit comte bozrell hague los dits .deccc. ho-
mès de paratge e los altres barons dessus dits ab si tan
prestamēt ab tots los dessus dits: e ab grā gēt de peu vin-
gue per recobzar la ciutat de Barcelona e ab tot la gent
dessus dita lo dit comte affecta la dita ciutat: e dins bre-
dies la recobra: e iames de aqll tēps ença ses pduda nes
perdra de qui auāt ab la ajuda de deu. E hauerent reco-
brada lo dit comte bozrell la ciutat de Barcelona: lo soc-
cors del rey de s̄frança e del emperador fon vengut: qui
eran grans gents de nobles e de cauallers los quals erā
axi appellats per lurs noms Arnau de corca Bernat
deserralonga. Pere de mal any Ponç de guardia Ber-
nat guillem çaportella. Pera deluca. Ramon alamanç
de ceruello guillem de bellocramon de balcereny. Luis
de Castell auli. Balmau de claramunt. Barthomeu de
vila frança. Berenguer de puiggali. Balceran de Kosa-
nes: Pere de montbuç bernat de auynço. Ramon de
montclar ferrer denucia ramon de vilargut. pere de bar-
bara pere de sanct clari. Bernat desfar berenguer despa-
raguera: e molts altres cauallers e gentils homes q̄ quif-
cuns de aqsts menaren en lur companya los noms dels
quals seria prolix descriure e lo dit comte bozrell ab los
seus barons: e ab aqsts nobles e cauallers: e ab los ho-
mens de paratge dessus dits recobra tota la terra fins
apres Leyda. la qual terra parti ab tots los dessus dits
barons nobles e cauallers. E apres tot aço lo dit comte
bozrell sen torna a Barcelona: e torna edificar lo moua

stir de ripoll en lany .dcccc.lxxvi. E com lo dit comte ha-
gues acabades les coses d'essy dites: e hauia .xxviij. anys
que era comte fina sous dies: e mori en la ciutat de Barce-
lona en lany .dcccc.xcviij. e fon soterrat lo seu cors a ripoll
ab gran honor. E aquest comte procrea de sa muller dos
fills lo hu fo appellat Ramon borrell qui fo comte de
Barcelona: e lo segon Armangoll qui fo comte de vrgell

¶ Capítol .xxix. Qui tracta com en Ra-

mon borrell fon lo .v. comte de barcelona e com hac grās
batailes ab los moros: e com mata son nabor.

Estant encare viu aquest cōte bor-
rell de barcelona: mori son cosin germa noli-
ba cabreta comte de cerdanya: e de basalu: e
d'era tres fills ço es en bernat: qui fon comte
de basalu: en guifre: q̄ fon comte de cerdanya
y en oliba: qui primer fo monio de ripoll: e puys abbat: y
despues bisbe de Vic: e administrador del monastir de
sanct Adriuel de cuxa e lo dit comte oliba cabreta abās
que moris: edifica vn monastir de monios negres en la
vall de bages sots inuocacio de sanct benet: e fon fet lo
dit monastir en lany .dcccc.lxx. lo q̄l monastir fo edificat
dins los termens dela baronia de pinos e apres lo dit
cōte mori en lany .dcccc.xc. e fō portat lo seu cors e soterrat
a ripoll ab grā honor. Mort lo egregi baro en borrell
comte de barcelona: succhei a ell en lo dit comdat de barri-
en ramon borrell fill seu primogenit: e en lo comdat de vrg-
gell succhei narmangol fill seu segō genit. En aquel tēps
lo comtat de barcelona e tota la terra: staue en pau e gran
trā quilitar: e pço com la dita terra staue ab tā grā pau: e
axi mateix per exalçar la fe christiana. E per destròbir
la secta Mahometica lo dit comte Ramo borrell ana a

Folio.

cordoua ab don Alfonso rey de castella e de leo cōtra los ferrains e anarē ab lo dit cōte: los reuerēds bisbes de barçelona de osoua e de gerona e algūs barons dela terra e foren aq̄sts: e narmāgol comte de Urgell son frare. Auc comte de Empories en Basto de mūcada: en dalmau vescōte de rocaberti en bernat comte de basalu nuguet vef cōte de bas: naymar de pozq̄ras en bernat s̄ bestraca: en ramō de puig pardiguer: e molts altres nobles e Cauallers de la terra: e cō lo dit cōte son en cordoua ab lo dit rey de castella haguerā grā batalla ab los moros: e en aq̄lla batalla mori narmāgol cōte de vrgell cō a valēt caualler en lany de nre seny or Mil. y bu. E p̄ço cō aq̄st cōte narmāgol mori en aq̄lla batalla: fo appellat narmangol de cordoua: e romas del dit cōte vn fill appellat armangol: lo qual apres mort de son pare fo cōte de vrgell. E apres algū tēps lodit ramō bozell cōte de barçelona: torna de castella estigue en sa terra e cōdat: lo qual regi. xxv. anys e passats aq̄lls: mori en Barçelona en lany mil. xvij: e romas dell vn fill q̄ son appellat Berēguer: lo q̄l apres s̄ll son cōte de barçelona: elo dit ramō bozell cōte fou poztat e soterrat a ripoll ab grā honor. E viuint aq̄st comte ramō bozell de Barçelona era cōte de baselu en Bernat tērcasferro: e son dit tērcasferro p̄ço cō era molt fort e viuūt son pare en Oliba cabreta cōte de baselu e de Cerdanya: mori lo vefcomte de querforada appellat guillem: e deya vna filla p̄ nō alipeça la qual lo dit Oliba dona a son fill en Bernat tērcasferro per muller: e de aq̄lla lo dit Bernat procrea vna filla: apellade nadalda: la q̄l dona p̄ muller al noble baro en ramō galcerā de pinos ab algūa partida del vefcōtat: e apres mort de son pare lo dit Bernat fo cōte de baselu: e la dita vefcōteça muller sua mori: e ell pres altre muller filla del comte de Empories anomena

da *Elisen* e de aq̄lla procrea vn fill qui son ppeulat *Bernat gras*: e lo dit comte *Bernat trencaferr* p̄ sa desauentura pasant la aygua del riu del *Royne* nega en lany de nostre senyor mil. *xxiiij.* son portat lo seu cors a soterrar a *Ripol* ab gr̄a honor: e aquest regi son comtat. *xlviij.* anys e apres mort sua son comte de *besalu* son fill en *Bernat gras*. Encare en vida del *Ramon borell* comte de *Barçelona* dessus dit son comte de *Cerdanya* en xifre fr̄re den *Bernat trencaferr* o comte de *besalu* e fill den *Oliba casbreta*: lo qual xifre procrea de samuller na dolça filla d̄l cõte de *Pallars* quatre fills ço es en *Ramõ* xifre: qui ap̄s mort de son pare lo cõte: son cõte de *Cerdanya*. en guifre guifardi: qui fo arcabisbe de *Marbona*: en *berenguer* guifra qui fo bisbe de *Berõa*: y en guifre: qui fo cõte de *Bergada*: e lo dit comte guifre de *Cerdanya* edifica lo monastir d̄ sanct *Marti* de *Lanigo* per aq̄sta raho. Car cõ los moros li fossen entrats en *Cerdanya* lo dit comte haques vn nebot: comana la sua gèt al dit nebot: sobre lo q̄l sens esser hi lo comte los moros vingueren: e hagueran entreels tan gr̄a batalla: lo qual dit nebot abla gent son desbaratat: y hagueren a fugir la via de banda: pero lo dit comte *Xifra* sobreuenc ala batalla: e reuence los dits moros: e aq̄ils encalça: fins aprop de vn castell quis diu sant *Marti* dels castells y entrat dins la sglelia: troba s̄n nebot: q̄ sera recullit dins aq̄lla. y staua abraçat ab la ymage del crucifi e st̄at axi lo dit cõte mata son nebot: e p̄ aq̄lla mort lo papa feu edificar al dit p̄te lo dit monestir sots inuocacio de sanct *Marti*: e aço son fet en lany que lo dit comte gisre mori lo qual mori en lo temps que en *Berenguer* que ara oircu era comte de *Barçelona* ço es en lany mil. *xxv.* e fou fo terrat lo dit p̄te *Bisfre* en lo dit monastir de *canigo* ab gr̄a honor e regi son p̄tat. *xxxviij.* anys.

Capitol. xxx. Qui monstra com en berenguer fo lo sisen comte de Barcelona: lo qual perde gran part de Catalunya.

A Or lo egregi baro en ramon bozell comte de barcelona: romas comte del dit comtat: en berenguer fill seu: lo qual pres muller: dela q̄l procrea tres fills. Lo primer fo appellat ramo berenguer: qui apres mort de son pare fo comte de barcelona. Lo altre guillem berenguer: lo q̄l lo pare feu comte de Manresa: e mori sens fills: e lo tercer fon dit sanct berenguer: qui fo prior de sanct benet de bages lo qual encare no era abadiat: e apres mort de son pare y de son frare en guillem berengue fo comte de manresa: e mori sens fills: e fon soterrat al dit monestir de sanct benet ab gr̄a honor. A q̄st berenguer comte de barcelona: pare dels dessus dits: fon vn foril caualler: y ab p̄oc sforç e per a q̄sta raho: los moros li leuar̄ tota catalunya la noua de lo bregat enlla: per que a q̄st cõte iamcs feu res d' be: ni sembla en res als altres passats: et enc lo comtat de barcelona. xviii. anys: aps mori en lany . Mil. xxxv. e fon soterrat lo seu cors a Ripoll ab gr̄a honor: e apres son cõte de barcelona en ramon berenguer fill seu primer lo qual noli sembla en bontat de cauallaria: segons oyren.

Capitol. xxxi. Qui monstra com en Ramon berenguer fou lo seten comte de barcelona lo q̄l recobra gran part dela catalunya.

E Lo temps de a q̄st cõte en Berenguer de barcelona dessus dit Moliba bisbe de vic fill de oliba cabreta ab gran companyia de prelats bisbes: e religiosos de Catalunya

molt honrademēt edifica lo monastir de Ripoll la quar-
 ta vegada: en lany d nre seny or. mil. xxxvj. e lo dit mona-
 stir en nobley de moltes heretats: e basti lo altar d nostra
 dona dela sgleſia del dit monastir de molts maragdes:
 çafirs: robins: carbòclos: e altres pedres precioses: q̄ é cara
 vuy hi son: e mori lo dit oliba bisbe d vic en lany. mil. xlv.
 e fou portat lo seu cors e soterrat a ripoll ab grā honor.
Mort dōcs lo dit egregi baro en berèguer cōte de barce-
 lona segōs dit es: succheta ell en lo dit cōtat en ramō berè-
 guer fill seu: e per ço cō entots sos fetz costemps monstra
 hauer grā seny per ioue que fos li diguerē vell e son molt
 virtuos caualler: e molt insigne baro: e haque tant de po-
 der entrar los altres senyors de Hispanya que. xij. reys
 moros q̄ eran poblats en la terra li ferē tribut: tant com
 visque quascū any. **E**ncare aq̄st vtuos baro recobra dls
 moros la mes part de cathalunya la noua ab ajuda dels
 barons: nobles e cauallers e altres militars dela terra.
Car ell ab aiūda del v̄scōte de Cardona e de amat de cla-
 ramūt: den Pere alamany: den albert de castell auli: den
 galcerà de rosanes del noble baro en Pere ramō galcerà:
 de pinos: den miro de vallmanya: de ramō de baradors:
 e de altres caualliers: e homes de paratge de la terra: qui
 era ab ell recobra lo castell dela marrejana: e los prats: q̄
 vuy son dits los prats del rey Calaf: e molts altres cas-
 tells dela terra apellada sagarria. **E** a p̄s de aço recobra
 Ceruera e los castells ab ajuda de guillem d angloia den
 amat de claremūt: den ramō de ceruera: e den Pere de ti-
 mor fill den ramō de ceruera: e p̄na la dita villa de cer-
 uera al dit ramon: e volque q̄ en guillem d angloia haques
 lo vn castell e certa senyoria en la dita villa: e a p̄s recobra
 Tarrega e verdu ab ajuda dels nobles deſſ dits: e singu-
 larmēt del dit noble baro en Pereramō galcerà d pinos:

e part ab ell les dues viles. Car al dit baro dona lo castell & Tarraga ab la vila: e la senyoria ciuil e dona li verdu e apres dona al vesconte de cardona claramunt e tota la mes part dela conca dodena: e an asbert da tous. Lo castell de tous e an pere de montbuy: lo castell de mōrbuy e dona an Berenguer de puiggali lo castell de puiggali: e en Guillè dodena lo castell dodena e de castell follit del d'oir: e volgue que tots los dessus dits ho tenguessen en feu per lo vesconte de Cardona aturant se lo dit vesconte les potestats Encare dona lo dit comte en Ramon Berenguer an pere almay tota la terra de pierre fins a sancta Coloma & q̄ral e lo castell & guimara. de ferran e molts altres en la serra de Penedes: los quals eran stats seus e dona an Guillem Ramon de cruella la baroia de pontils e dela lacuna e altres castells en la dita serra: apres dona an asbert de mediona vallbona cuberta: e altres castells en la dita serra. Encare dona an Pere almay lo castell de pōcos e de durban: e lo dit Pere almay dona los dits castells a vn seu scruidor: qui era parent seu en feu axi com ell los tenia per lo cōte de Barcelona: e de aq̄ll son exits los copons. Encare lo dit comte ramon Berenguer dona al dit noble baro en Pere ramon galceran de pinos lo castell de manresa e dls prats en feu E com tōt aço fon fet axi com dessus es dit: lo comte en ramon Berenguer sen torna ab gran honor e victoria en la ciutat de Barcelona e com fon tornat aquest virtuos baro volent diuulgar la fama sua e noblehi son principat de Catalunya en la iusticia e feu celebrar cortz generals en la dita ciutat de Barcelona: en les quals fon Marc cardinal elegat de Roma: bisbes: prelats: nobles: barons: cauallers e altres militars de Catalunya: e ab consell de tots lo dit cōte feu l'ys per si qui son dites vsatges ab los quals

lo dit principat fos regit: segons que vuy en die en part sen reger e foren los prelats qui en dites corts foren los reuerends arcabisbe de Taragona bisbe de Barcelona: de vrgell: de Biona: e molts abats: e altres psones ecclesiasticas: eles persones del brac militar los seguets: en Ramon comte de basalu: lo comte de Cerdanya: normã gol comte de vrgell en ponç huc comte de Empozies en Robert comte de Taragona en Ramon roger cõte de Pallars: p los quals deffus dits: e per los vescomtes: barõs nobles: cauallers: homens de paratge e altres militars del dit principat foren elegides certes persones perfer los dits vsatges: e foren les següents: en Ramon folc vescomte de Cardona: en Eduart viscõte de Barcelona gran en Ponç vescomte de Gerona: en Ramon de montcada en guerau alamanç de ceruello: en Bombau de besora en miro Guilbert en Bernat amat de claramunt: en amat enec en guillem Bernat de queralt en arnau miro de cost: en Ego dalmau d ceruera: en Arnau miro de sanct Marti: en guillem dapifer: en Jofre Basco: en renard guillem en Guilbert guitard: en ombert de cesagudes: en guillè marc: en Guillem borrell ab los quals barons: nobles e altres militars deffus dits p la dita cort elets: lo dit egregi baro en ramon Berenguer comte de Barcelona: e la prudentissima Comtessa Almodis muller sua ordenaren e feren los dits vsatges: segons en a qlls mes largament es prengut: e ab los dits vsatges lo dit vtuos baro agrada totes les gentis de son comtat e principat e primerament lo dit comte agrada los cõtes dient los potestats sobre los vescõtes: nobles verueffors qui son en gran sobira apres los comtes apotestats deffus dits: exceptat sobre los nou barons: los quals lo dit cõte mete engrau de dits comtes: appellant los condors: quasi volent dir

que en les senyories: e baronies q̄ ells hauien sobre lurs
vassalls: eran axi com los cōtes: qui son dits potestats en
lurs comtats: e haviē axi la senyoria sobre tots q̄ erā po-
blats en los cōtats: e perço foren axi appellats e intitula-
lats p̄ lo dit virtuos baro tots los dets dit. En cara feu
diferēcia en los caualliers: car en aq̄ll tēps tots los qui
anauen a cauall e armats eran dits cauallers: e ell dir los
miles vero: q̄ vol dir: que tot caualler qui tinguia lo orde
de caualleria era caualler e lo torn q̄ prenia lor de hauia
fer vn hom generos q̄ tinguies fe per ell e haviē a tenir vn
altre: qui tostēps stigues ab ell portāt li son seut: e la lāça
e lo altre home generos se deya companyo del caualler: e
aq̄st se deya scuder: los tals erā dits homēts generosos:
qui seguien lart de caualleria: e al dit cōpanyo q̄ lo dit ca-
ualler hauia pres lo die q̄ hauia pres lo orde d̄ caualleria
hauia li de donar lo dit caualler renda de que visques:
teniēt aq̄ll la renda en feu seu e tots los altres del stamēt
militar: erā dits cauallers menors: axi los homēts de pa-
ratge: com los altres qui seguien la art de caualleria me-
nor sens lorde. E axi mateix a gradua tots los ciutadā
Burgesos: e totes les gents de son comdat e principat se-
gons lo grau de quiscu. Encare feu lo dit virtuos baro: q̄
tots los qui vinguessen apres de ell cōtes de Barcelona
haguessen atētir tiell: e dassen a meniar als nobles: e fessē
caualliers nouells. En aq̄sta manera lo dit comte e vir-
tuos baro mes en orde les gents dela terra quiscu en son
grau: e axi ho trobareu en los dits vsatges: si be ho mi-
rau. Aq̄st cōte e virtuos baro hague. ij. mullers: e d̄ la p̄me-
ra muller p̄crea dos fills q̄ foren appellats lo hu Pere Ramō:
e laltre berēguer ramō e dela segōa muller appellada
Almodis hague vn fill q̄ son appellat ramon berenguer:
Los fills dela primera muller foren de natura de Uibre:

car lo primer Pere Ramon: feu morir la madastre dessus dita: lo qual p son peccat mori en hyspāya sens fills. Lo dit comteramon berēguer de Barcelona tingue son cōtat. xliij. anys: e apres mori en ladita ciutat de Barcelona en lany Mil. lxxvi. e fon soterrat lo seu cors en la Seu de Barcelona. ab grā honor: e dera cōte del dit cōtat en Ramō berēguer fill seu: e dela dita segōa muller sua almadis.

Capitol. xxxij. De algües coses qui

fozen fetes en temps del dit comte en ramon berenguer

Alo temps del cōte en Ramō be

rēguer dessus dit: era cōte de vrgell narmangol aquí appellauē pelegru: pço cō ana en la terra sancta de hierusalē p visitar lo sepulcre d Jesu chzisty en aquell viatge mori en lany de nre senyor Mil. xxxviij. e regi lo seu cōtat de vrgell: qui lauors era molt petit. xxviij. anys. e dera vn fill appellat armā gol: lo qual apres mort sua fo cōte de vrgell: e fon dit narmangol: de barbastre: pço cō fon en lo siti de barbastre ab lo primer rey de Arago appellat remiro: e feu besos afers en lo dit siti: e haviē en la ppanya molts barōs noblescaualliers e altres militars dela terra de Cathalūya: ço es namoros deribelles: en Ramon de peralta: en Berenguer despes en Berēguer, de puiguert en Jobā de pōç: en Jobā de ortesa: en Guillelm delentorn: en Salceran dayna: en Pere çacosta: e vn noble baro appellat narnau Miro de tost: q era fill den arnau Roger cōte de parllars. E lo dit narmā gol cōte durgell cō fon tornat del siti de barbastra: dona al dit noble baro arnau miro de tost la conquesta del vescomtat dager. Lo qual vescomtat lo dit noble conquista e leua als moros: el torna ala fe chrestiana e aquell tingue de sa vida: e mori sens fills: e ab volun

tat del dit narmāgol comte durgell feu aquí vn monastir
 de canonges reglars: al qual dexa certes rendas del dit
 vescomtat: e tota la altra terra torna al dit comte durgell: lo
 qual comte regi son cōtat e lo dit vescomtat. xxviij. anys
 e a ps morí en lany. mil. lxxv. Eromas del dit cōte vn fill
 apellat Armāgol de Jerp lo q̄l fon dit d'gerp p̄ço cō feu
 vn castell en la riba d' Segre aq̄ mes nō Jerp: ab lo q̄l cō
 quista la ciutat de Balaguer: e tots aquests fets se feren
 en lo tēps del comte en Ramon berenguer de Barcelōa
 dessus dit. Encare en lo tēps del dit comte de Barcelona
 era comte de besalu en bernat gras fill del cōte en bernat
 trēcaferro: e tingue lo dit cōtat de besalu. xxxiiij. anys. e lo
 dit bernat gras procrea de sa muller dos fills. Lo primer
 fo appellat guillētió: e fon home molt furios: e fon mort
 per algūs barons dela terra: e laltre fon appellat bernat
 guillem: e apres mort de son pare: fon comte de baselu: e
 fon caualler molt benigne e piados: e morí lo dit comte
 bernat gras en lany. mil. li. e fon portat lo seu cors e so
 terrat a ripoll ab gran honoz en lo vas de son pare. En
 care en lo temps del dit Ramon berenguer: comte de bar
 celona: era comte de Cerdanya en Ramon fill den gisre
 e morí en lany. mil. lxxviij. e dexa dos fills. Lo primer fon
 appellat guillem Ramō: que apres mort de son pare regi
 lo dit comtat. xl. anys e lo altre fon apellat henric: e morí
 lo dit guillem Ramō: qui era comte de Cerdanya e dexa
 dos fills lo primer fon appellat guillē iorda e lo altre fo
 appellat guillem bernat: e lo frare del cōte de Cerdanya
 dessus dit appellat henric cō morí dexa dues filles la vna
 fon muller del vescomte de Antrece laltre fo. muller del
 comte bernat roger de pallars: e de aquesta lo dit comte
 bague. iij. fills: dls quals lo hu fo cōte de palars: lo altre
 fou senyor dela honoz de Talarn e pres lo nom de talarn

nerant lo de pallars: e veus açí s' hon son exít apres los
doubles de talarn e lo derrer fill son senyor del puig q̄ lo
dit cõte apella de mur: e aquí lo dit cõte de pallars feu vn
monastir a honoz e reuerècia de nostra dona: en lo qual
strigue tant cõ ell visque e lo dit fill menor ab ell: e cõ lo dit
comte mori applica alguns locs e viles: les quals haue
leuades a moros de aquellas mütanyes, e dexa les al dit
fill seu: e feu ue honoz: e cõ lo dit comte fou mort lo dit fill
seu se feu dir Artal de Mur deuant lo nom de pallars: e
de aquell apres es exít lo linatge de mur: e de aquell son
descendents los qui son vuy: e tota aquesta ordinatio de
sus dita trobareu en lo dit monastir de nostra Bona de
mur: y encare en lo monastir del gerrí en pallars.

Capitol. xxxiij . Qui monstra com en
Ramon berenguer appellat cap de stopa: son lo. viij. cõ
te de Barcelona: e com foragita los arrians.

A Ort lo egregi e virtuos baro en ra
mon berenguer lo vell cõte de Barcelona son
cõte son fill en Ramõ berenguer: lo qual pço cõ
tenia grã speçura de cabells en lo cap son appellat cap de
stopa q̄ son baro molt ardit en armes e hõ benigne: pia
dos: e alegre: e molt larc e bo: y bell hõ de cors e aqst cõte
pres p muller la filla den Robert guiscart duc de Pulla y
de Messina dela q̄l procrea vn fill q̄ son appellat Ramõ
berenguer: e regint aquest Ramon berenguer: son comtat
virtuosament: son frare en berenguer Ramon fill de al
tra mare segons deffus es dit perço com lur pare haui
mes amat aqst que no a ell qui era maior: y perço com
haue fet comte de Barcelona a ell: lo enueia molt e li
tenia grã ira entãt q̄ vndie anãt lo dit cõte Ramõ beren
guer p son camí: y essent en vn pas quis diu la parça del

estoz en lo camí real de **Gerona** prop hostalric lo dit berenguer ramon frare seu de grā iniquitat en malícia mogut: vingue sobre dit comte germa seu: e matal: crehēt que apzes mort sua la gent dela terra fariā a ell comte: per la qual mort tota la terra hague dol e despler: maior mēt cō per tal raho era mort e prestamēt se leua contra lo dit berenguer ramon homayer: e sa manemēt fora gitaranlo de tota la terra e per aq̄st peccat el dit berēguer ramon pde lo parlar: e fou molt malvolgut p tot lo mon e anassen en hierusalē hon mozi pelegri: e lo dit cōte ramon berenguer cap destopa regi son comtat. vij. anys. e mozi en lany mil. lxxij. elo seu cors fon portat e soterrat ala Seu de gerona ab gran honor: e dexa vn fill appellat ramon berēguer: lo qual apzes mort sua fou comte de **Barcelona**: E apzes mort del dit comte en Ramon berenguer cap destopa la comtessa sa mul ler funda dos monastirs de dones monges del orde de sanct Benet lo hu en lo comtat de cabre ra en la vall de Maria e lo altre prop dela ciutat de **Gerona** qui es dit de sanct Bani el e aq̄ la dita comtessa sti gue tant com visque En aq̄st temps del dit comte cap de stopa era comte de **uzgell**: narmāgol de **Ferp**: lo qual ha uia conq̄stats grans castells de moros e locs en la ribe ra de segre: e ari matex ab aiuda del reuerēd bisbe d'uzgell hauie leuat als moros sanahauia guiffona: e tota la ribe ra de fio: e la honor de talteuull: e tots quāts castels los moros hi teniē ap̄s hauia p̄sa la ciutat de **balaguer**: e tot aço hauia fet ab la aiuda del dit bisbe de **uzgell**: e de tots aq̄sts barons nobles e militars quis seguiren los q̄ls se era trobats en son seruey: y erā de la terra de **Cathalūya**: ço es lo egregi comte de **Pallars**: en Ramon folc vescom te de **Cardona**: en **Balçeran** de pinos: en Ramon de **crucera**: en **Buillem** danglasola **Muc** de troya: en **beren**

guer de puiguer. Moliuer de termès en guitart de ribel·
 las: Miuanç despes: en Ramon p alta: en Bernat de pa
 mola: en Ponç doluia Masbert despatau: en Johan de
 Ponç: en Guile de maya: en Gualceran: e en guillè de
 lentorn: en Ramon de monsonis: en Bernat d belluei: en
 Bonet de sanct gumi: en Pere d torra: e molts altres ab
 los quals lo dit armāgol comte de vrgell conq̄sta les ter
 ras dessus dites: les quals parti ab ells en la manera se
 guent. Car lo dit comte dona al noble baro en gispert de
 ribellas certa part del comtat de balaguer e lo castell de
 balaguer: e lo castell de roda: e de mōtsonis: apres dona
 an bernat de peramola: lo castell aulina: e an gispert de
 ponç: lo castell de ponç: al noble baro en gualcerā de pi
 nos dona la honor del castell de Cathalunya: e al reuerēd
 bisbe de vrgell guiffona e senahauia. Bona an berēguer
 de puiguer algūs locs en la ribera de Sio e altres feus e
 sençorias: encare dona an guillè de maya robio e la sen
 tiu e acots los altres dona tant: q̄s tinguerē be p contēs
 dell pero volgue lo dit comte q̄ tot ço q̄ hauia donat los
 dessus dits bo tinguessen en feu p ell. Encare en lo temps
 del comte de Barcelona appellat cap de stopa del⁹ dit
 era comte de Cerdanya en guillè ramon lo q̄l hauia ab si
 vn caualler appellat Arnau de papertusa: e en lo dit tēps
 se foren tornades arrianes algūes gents q̄ eran xp̄ians
 e stauen en les parts de barrida e d vrgell: e lo dit cōte ab
 aiuda de perapertusa e bels nobles cauallers e altres mili
 tars de son comtat conq̄sta les dites gēts arrianes: e los
 castells en q̄ seran meses p defendres del dit cōte: e cō los
 hague conq̄stas dona dls dits castells al dit arnau de pe
 rapertusa caualler: e al noble baro en galceran de pinos.
 Quatre: e volgue quels tinguessen en feu per ell. E do
 nan an Duc de mataplana baro destolas: los quals

lo dit noble baro dona al dit Arnau 8 p aptusa. Encara dona lo dit cõte al noble en Pere daragall dos castells de aqlls lo hu appellat lo Quer daragall laltre Ensoncl que vuy encare tenen Encara dona lo dit comte al noble en pere de lordat hu castell quis diu castell nou: e tot aço fou en lo temps del comte de Barcelona dessus dit.

CLa. xxriij. Qui mōstra cõ en Ramon berèguer fou lo. ix. cõte 8 barcelona q̄ conq̄sta mallorq̄s

Dit lo egregi baro en Ramõ berenguer cõte de Barcelona appellat cap de stopa: los barõs nobles e cauallers dela terra de Cathalunya prèguerē p cõte en Ramõ berèguer fill seu lo q̄l fo noble baro: larcepiados: e molt valēt caualler en armes e auēturos: e pres p muller la filla de vn grā baro de probēça aq̄ diē lo cõte de Millan e la preffa fon appellada Bolça: e p aq̄st matrimoni lo dit cõte hague p auāt lo cõtad de Millā: q̄ es en la terra de probēça: E aq̄st cõte Ramõ berèguer fon lo q̄s cõbate e dellura la empadriu de almāya del façl crim de adulteri qui li cra alleuat: e p aq̄lla batalla lo empador de alamanya marit de dita empadriu dona al dit cõte ramõ berèguer de Barcelona lo cõtad de probença: e axi es recitat en les istories dels cõtes dessus dits largamēt E ap̄s q̄ lo dit cõte fon vègut 8 la batalla de alamanya ha hõ ha uie dellurada la empadriu: e apres q̄ ague presa possessio del cõtad de probēça e fou en Barcelona emp̄s de conq̄star la illa de malorq̄s: la q̄l teniē moros: e aq̄lla tornar ala fe xp̄iana e ab 8sell e ajuda dels plats barõs: nobles e militars del principat de Cathalunya lo cõte emp̄s de passar en la dita illa: e hauent prest lo passatge lo dit cõte passa e forē los q̄ passarē en la cõpanyia los creçis ha

rons: narmāgol cōte de vrgell lo comtede Cerdanya: lo comte de baselu: lo cōte de empories e apres anauch ab los dits comtes molts nobles e militars: car ab narmāgol comte de Vrgell anauen noliuer de termès: en Ponç deribelles: en galcerā d̄ puiguet: en Ponç doliuā en guillem dela sentiu: en guillē delantorn e molts altres. **E** ab lo comte de cerdanya anauē los nobles barons en Pere galcerā de Pinos: Nuc de mataplana: en guillē durc: en bertrā desuerç: en Pere brēguer dager: en bernat de casfanc en Pere daragall: e molts altres de son cōtat. **E** ab lo cōte de empories erā en dalmau vescōte de rocabert: en Jofre de cruilles: en Guillē de vila demuls en galcerā de ceruia nalamāy de fora: en bernat de torrella: q̄ apres fon dit de sancta eugenia en simō de valigornera en guillē de crevell: e molts altres militars de son comtat. **E** ab lo cōte de baselu erā: nuguet vescōte d̄ bas: aymar d̄ pōtos en bernat de bestraca: en guillē de sales: en ramon d̄ puigperdiguer: en bernat de torrella: en guillem de segnero: en Jofā canals en Pere almany: en guillē de vila noua: e molts altres de son cōtat. **E** ncare hi ana ab lo dit comte de Barcelona en gasto d̄ mōtcada: en guillē de mōtcada senescal: en guerau alamanay en guillē de ceruera: en guillē ramon de ceruello: en berēguer darill: en guillē çaportella: en bernat de sentelles: en berēguer de sanctmenat: en ponç de raiadell: en ramō de paguera: nuc de rosanes nalsbert de castelui: en pera del orde: empere de limbeu: en barthomeu de vila franca en galcerā de caldes en guillē de plegamās: en ramō de blanes: en galcerā de cartella: en pere dozius: en bernat de sarría en ramō dostalric: en guillē de talmāça: en guillē de castell bell: en pere de castell bisbal: e molts altres tants q̄ seria prolix descriure tots lurs nōs e ab nauilis de pisans e de genouesos: e ab algū nauilis

de Barcelona e dela terra lo cōte deff) dit feu son vlatge: e en poc tēps arribarē en la illa: e apres q̄ y fon arribat en espay d' algū tēps pres la ciutat de Malorq̄s: en la qual so dit comte hague de grans bregues ab los moros dela ciutat: e dela illa. E com lo comte hague presa la dita ciutat e guastada gran part dela illa: p̄ la ciutat de Barcelo na hi fon tramaesa vna sagetia: auisant lo dit comte com tots los moros d'la terra se eran aiustats: e teniā a setiada la ciutat de Barcelona: e com lo comte hague sabut aço feu aiustar los barōs nobles e cauallers: e aximateix los genouesos e pifans: e com forē aiustats lo comte los dix sapiau senyors com yo so certificat p̄ lletres q̄ he rebudes dela ciutat de Barcelona: cō tots los moros dela terra se son aiustats: e tenē assetiada de Barcelona en destrue tota la terra: per que demā a vosaltres quem conselleu lo q̄ yo tinc a fer en aq̄st cas. E oides les dites rahons p̄ los barons: nobles y cauallers de Catalunya fon respōst al dit comte en la manera sequeit. Senyor nosaltres sariem de perer q̄ vos e nosaltres tots nos ne tornassen en Catalunya: e que comanassen la ciutat d' Malorques als genouesos: e pifans: fins: q̄ per nosaltres hi fos proueit. Car si plau a deu gitarem tots los moros d'la terra e tan prest tots tornarem aci ab vos: y ab mes gent si mes na haurē mester: e lo comte tingue p̄ bo aq̄st consell: que los barons seus li haviē donat: e dix als genouesos q̄ ell los pregaua molt volguessen pēdre aq̄st carec de guardar la ciutat per amor dell fins que per ell hi fos proueit e de cōtinent los genouesos loy atorgaren: e lo comte per star mes segur dells: e per que millor ne pogues fiar: feu los companyōs darmes: e donals vna part deles armes de Barcelona: ço es la creu de sanct Jordi e axi mateix los dona lo crit de sanct Jordi e delauors ença porten los

genouesos la creu de sanct Jordi per armes e tenè lo cric
 de sanct Jordi. Car abans portauè vn castell per armes
 e no tenien negun cric: e hauent lo comte ordenat que la
 ciutat restas en guardia dels dits genouesos de continēt
 feu fer bela: e vinguessen en Cathalunya ab los dess^m dits
 barons seus e denit arribaren al cap vell: ha hon p la ter-
 ra los foren tramesos caualls: e gent e com los moros
 saberem que lo comte era tornat: encontinent se leuaren
 del siti: e sen anaren faent la via de martorell: e aquí en lo
 strct lo comte se encontra ab ells e ague ab los dits mo-
 ros gran batalla de que los moros reberen gran dan-
 e moriren ni molts dels moros. Car los dela ciutat qu^t
 saberem la venguda del comte: los seguiren detras e ma-
 taren ne molts: e apres que lo comte hague haguda aq̄sta
 victoria sen torna en la ciutat de Barcelona es veritat
 que essent lo comte en Malorques: e tenint los moros
 siti sobre Barcelona lo comte de Rossello ab lo vescomte
 de castell nou: e lo vescomte de Cabrera se erā ia aiustats
 per venir soccorrer la dita ciutat e d'altra part lo vescomte
 de Cardona ab en Guillem d'anglesola: e ab Ramat de
 claramunt: e ab molts altres cauallers e militars se cran
 aiustats per venir soccorrer: la terra de que lo comte: com
 ho sabe los ne hague grā grat. Mas ap̄s pocs dies stāt
 lo cōte de Barcelona: li veuc noua ab vna saietia q̄ venia
 de malorq̄s: cō los genouesos haviē retuda la ciutat als
 moros p diners q̄ los moros los hauien donats: e locō
 te sabēt aq̄sta noua fou fort despa gat: q̄ tan grā malefa li
 haviē feta genouesos de vēdra la ciutat amoros: e pera q̄
 sta raho mana als cathalās q̄ iames p negū tēps fossen
 amics ab geuouesos: ans de q̄ auāt fossē ab ells en guerra
 de mort: e aço p la grā malefa q̄ feta li haviē veus açi de
 hō ve la guerra d cathalās ab genoucios. E ap̄s fet tot

aço lo cõte en ramõ berèguer de Barcelona deffus d'it se
 desúsque dels reys de Valècia: e de torrofa los q̄ls li ferã
 traut: tant cõ visque y encare lo rey de leyda. E açq̄st pte
 procrea dena dolça sa muller dos fills: lo hu fo appellat
 ramõ berèguer: q̄ a p̄s mort son pare fou cõte de Barce-
 lona e laltre berèguer q̄ son pte de probèça e s̄ millã: e lo
 dit cõte ramõ berèguer tant co visque se intitula comte de
 Barcelona e marqs de probèça e parti la terra en la ma-
 nera deff^m dita e mori en lo orde de sanct Jobã en la casa
 dels pobres de Barcelona en lany mil. c. xxxj. e fon sot-
 rat lo seu cors a ripoll ab grã honor. En lo tẽps de açq̄st
 cõte en ramõ berèguer: de Barcelona era comte de vrgell
 normãgol apellat de ierp: lo q̄l hãvia leuada als moros
 la ciutat de balaguer e axi mateix en açq̄st tẽps se hãviẽ le-
 uats algũs heretges en son p̄tat e bisbat durgell en la val
 de andorra: e erã se mesos en certes fortaleras d'la dite ter-
 rare singularmẽt en lo castell s̄ mõtleo: q̄ vuy es dit castell
 bo: e lo dit cõte ab lo bisbe de vrgell p̄guerẽ tots los he-
 retges en les fortaleras deff^m dites e fon en lur cõpanyia
 açq̄ll caualler de aquí ia hãuẽ parlat en la istoria d'el comte
 de cerdanya apellat arnau de perapertusa: lo qual pres
 lo castell deff^m dit de montleo: e feu tornar totes aquelles
 gents bons chrestians: e dix li castellbo: e da qui auant
 ell se dix Arnau de castellbo: e lo comte de vrgell deff^m dit
 feu lo noble hom: e veus aquí don xpi la casa de castellbo
 Aquest comte narmãgol durgell: tinguẽ son comtat. xvij
 anys e mori en lany. Mil. lxxij. e dera vn fill qui apres
 dell fon cõte de vrgell e fon appellat narmãgol de maya-
 rica: e perço fon axi dit com mori en vna batalla que ha-
 gue ab los moros a mayarica: e fon en lany Mil. cij. e
 tenc son comtat de vrgell. ij. anys: e dera vn fill per nom
 armangol: qui apres dell fon comte: e perço com se no-

dri en castella ab la mare: son appellat armàngol de castella. En lo temps del dit ramon berenguer còte de barçelona era comte de Cerdanya en guillem ramō lo qual tingue son comtat. xvij. anys e apres mori: en lany Mil. xcv e dexa vn fill per nom guillem iorda qui apres dell fo comte de Cerdanya e ana en la terra sancta de hierusalem ab lo comte de Tolosa: e ab son cosī lo comte de rossello e ab en guillem de canet: e son en lo temps q̄ Bodefre de billo ana cōquistar la terra sancta d hierusalem: e aqui lo dit guillē iorda feu moltes cauallaries: e bones: e feu aq̄ vn castell lo qual fo appellat lo castell darques pres lo castell de Tripoll de Sozia e aqui son nasrat de vna sageta: e mori sens infants: en lany. dcccc. ic. e apres del fo comte de Cerdanya en berenguer ramō son frare lo qual tingue lo comdat. xvij. anys: e mori sens fills en lany: Mil. xvij. e dexa son comtat de Cerdanya al dit ramon berenguer comte de barçelona. En aquest temps del dit Ramon berenguer comte de barçelona: era comte de bas salu en bernat guillem: qui tingue son comtat. lx. anys: e apres mori sens fills en lany Mil. cxi. e lo seu cors son soterrat a ripoll ab gran honor: e perço cō mori sens fills dexa lo dit cōtat al dit ramon berēgu. r còte de barçelōas

Capitol. xxxv. Qui monstra com en
 Ramon berenguer fou lo. x. cote de barçelona lo q̄l pres per muller la filla del rey de Arago e perço se intitula cōte de barçelona e princep de Arago.

Dixt lo egregi baro en Ramō berē
 guer comte de Barçelona e marques de Proē
 ça son comte dī dit comtat: son fill appellat en
 Ramon berēguer: lo qual son noble baro e de

en guillem ramon de montcada senescal qui tenia en sa cō
 panyia molts caualliers e homens de paratge: e daltra
 part hi era los ciudadāns dela noble ciutat de Barcelona
 en la qual se portaren molt be: e axi mateixen lo pendre de
 dita ciutat los dis ciudadans la defensaren molt be: car
 apres que foren entras en la ciutat los moros la haguera
 recobrada: sino per lo sforç q̄ los dits ciudadans hi feran
 en defensar la e apres q̄ la ciutat fou presa prengueren lo
 castell. lo qual se pres p̄ sforça den guillē ramō de monca
 da e den Pera de semenat: e p̄ aq̄sta raho lo dit comte de
 Barcelona ne dona la terça part al dit guillē ramon de
 mōcada e l'altra terça part al dit Pere de sanctmenat. *E*
 axi mateix p̄ aq̄staraho lo dit cōte atorga als ciudadāns d'
 Barcelona q̄ per tostēps poguessen portar d'aurat. e dal
 tra q̄ tot hō q̄ls volgues d'āpnificar se hagues p̄mer a de
 ferir dells axi com de cauallers: e ques poguessen cōbatre
 a cauall axi cō homens de paratge si de res eran reptats.
Car abans no s'podien combatre sino apeu: e apres q̄ lo
 noble baro en guillem i Ramon de montcada: fon vengut
 dela presa de Tortosa e fon en Barcelona ab lo cōte en
 ramō berenguer: lo dit guillē ramon troba aqui lo noble
 baro en gualceran de pinos q̄ lauors era exit dela preso
 dels moros: e axi mateix troba aqui los nobles barōs: en
 Ponç velscōte de cabrera: e en Pere alaman y q̄ eran tots
 cosin germans: del dit noble en guillē ramō de montcada
 e lo dit guillem ramon pres cōsell dels dessus dits: dient
 los com lo arcabisbe de Taragona: qui lauors era li ha
 uien feta vna de que ell era ciudat mori com staue pres en
 poder den castellui. *Car* ell stant en dita preso lo arabis
 be li trinca la cama ab lo cep: que lo dit guillē i Ramon
 tenia en les cames: per quels pregaua qui li consellassen
 quen deuia fer e los nobles dessus dits li consellaren quel

matas: e así com lo v̄ consellaren: aris feu per obra. Car
 anant lo dit arcabisbe per ambaador al Papa de part
 del dit comte de Barcelona lo dit guillem ramon: e lo ve
 scõte de cabzera li isqueran prop lo pla de matabous qui
 es apres del castell de mōrcada: e mataren lo: per la qual
 mort lo dit cõte en ramon berenguer deshereta lo dit guil
 lem ramon de moncada: el exella de tota sa terra: e lo dit
 guillem ramon anassen en Brago: e aqui stigue. E apres
 que lo dit comte hague desheretat lo dit guillem ramõ de
 moncada empres de anar cõquistar la ciutat de Leyda
 ab ajuda dels barons nobles e cauallers de Carbalũya
 e de fet ana e mere siti en la dita ciutat e foren ab ell en lo
 dit siti narmãgol comte de Urgell: lo comte de pallars:
 lo comte de Empozies: en guillem de ceruera en Pere ala
 many: en romõ de anglefola: en guillem de bellera en fer
 rer de bellera: en berenguer darill narral s mur. Muc folc
 vescõte de Cordoua: e tots aquests be acõpanyats: e lo
 comte narmãgol de vrgell: qui tenia en sa companyia ba
 rons: nobles e caualliers: e altres militars: ço es en berẽ
 guer danglefola: en galceran de pinos: en ponç de ribel
 lats: noliuer de termes: en ramon de peraltat: en beren
 guer despes en gõbau de besora: en pere asbert de medio
 na en: guillẽ delaintorn: en põç doluia: en guillẽ de pinell
 en ramon de caldes e molts altres de son comtat. En ca
 re hi anaren ab lo dit comte en ramon berenguer moles
 ciutadans de Barcelona: e ab tots los dessus dits ell
 tingue a setiada la dita ciutat de leyda: entãt q vn die nar
 mangol comte de vrgell ab los seus caualliers: la cõbate
 van fort de la part hon son are les cases vellas: e la stren
 gue tant fort q la dita ciutat fon presa. e p aqsta raho lo
 dit cõte ramon berẽguer de Barcelona dona certa part
 de la ciutat al dit comte de vrgell: la qual lo dit comte de

vrgell repartí entre sos cauallers: e entre los altres ne do
 na an **Sombau** de besora vn carrer ab dues torres les
 quals en cara vuy son dites les torres de besora: e apres
 lo dit comte de **Barcelona** dona al dit comte de vrgell la
 conquesta del castell e vila d'alguayre: e d'albesa: e d'alme
 nara e de corbins e dalgerri e delfaras: e de tamarit de lí
 tera e de molts altres castells dela ribera de segre: e dela
 ribera d'noguera de ribargorça los quals castells: apres
 quels ha gue conquistats: lo dit cõte parti entre sos caual
 lers nobles: e barõs. Car an **Oliuer** de termès dona la
 vila e castell de corbins: e al noble en galceran de pínos
 dona la vila de albesa en feu elo comte en **Ramon** berens
 guer de **Barcelona** li dona la vila d'alguayre en alou: e lo
 dit **Armãgol** cõte de vrgell repartí totes les altres viles
 e castells entre los q̄l hauien seruit en la conq̄sta de aq̄l
 les: e fet tot aço lo dit comte de **Barcelona**: se stigue per
 algun temps en lo castell de **Leyda**: lo qual pres apres q̄
 la ciutat fon presa e deus saber que en aq̄st temps que los
 dits actes forẽ fets per lo dit cõte de **Barcelona** e altres
 en **Arago** hauiã vn rey qui hauiã nom **Remiro**: lo qual
 era stat monio: e no tenia sino vna filla: e apres q̄ la filla
 fon gran: lo dit **Remiro** sen era tornat en lo monastir: e
 sera fet monio: e hauiã dexada la filla als aragonesos en
 temps ab lo regne: segons q̄ en les istories dels reys de
Arago es stat ya recitat: e cõ en **Guillem** ramon de mont
 cada fos exellat de **Cat̄halunya** p̄ la mort del arcabisbe
 de **Taragona**: e stigues en arago: comẽça ab los arago
 nesos de tractar matrimoni dela dita reyna filla del rey
Remiro ab lo cõte de **Barcelona** son senyor: lo qual no
 tenia muller: e aquest matrimoni plague molt als barons
 nobles cauallers: e altres d' **Arago**: en tant q̄ lo dit regne
 de **Arago** a induccion del dit **Guillẽ** **Ramon** acorda de

Folior

fer amparada al dit cõte Berēguer de Barcelona: e volguera q̄ lo dit Guillem ramon fos hu dels dits amparadors: e cõ los Aragonesos hagueren elegits los Ambaradors de continent partiran e caminaren tāt per ses tornades: fins que foren amija iornada de Leyda: ha hont lo dit comte encara stauere: e aqui los dits amparadors restaren: e per que sabien q̄ lo dit Guillem ramon era excellat dela terra: acordaren q̄ ell anas al dit comte son senyor: lo qual no dubra per res de venir dauant lo dit comte son senyor: encare que ell lo tingues bandeiart: e essent arribat lo dit Guillem ramon en Leyda tan prest fon dit al dit comte com en Guillem ramon de montcada venia a ell: e lo dit guillem ramon feu la vida del castell e cõ fon en lo parti descualca e puiaffen p la scala e entraffen en vna de les cambres: ha hont troba lo dit comte: e cõ vee lanças tan prest als seus peus: e lo dit comte feu lo leuar e dix li tals paraules: en guillem ramon: prou tēiu gran gosar de venir nos deuat: tenint vos per inimic nostre endeseruid: per que volriē saber quins a fers vos hic hā fet venir e lauors lo dit noble respos al dit cõte en semblās paraules. senyor yo som vengut auostrā senyoria per aço. Car cõ vos senyor sbeu en lo regne de Arago ha rey: e lo regne es restat a vna donzella filla del rey: e los barōs e cauallers e molts altres del dit regne son contents q̄ la reyna sia vostra muller: e lo regne vostre: e per aquesta raho senyor yo so vengut a vostra senyoria per saber si voleu acceptar lo present matrimoni o no. Elauors lo cõte respos e dix al dit Guillem ramon: vos siau be vengut: car yo no se rey ni senyor en Espanya q̄ vos noli poguesseu be venir dauant: portant li tal present per grās deserueys que fes li aguesseu: per quens responc que lo prest atot lo que vos voleu perdonant vos tot mon mal talent e de

L continent lo dit **Bullē** ramon tramete per los **Arago-**
nesos: los quals tan prest foren aqui per cōplir lo dit ma-
trimoni lo qual matrimoni se acaba ab certs capitols q̄
lo dit comte volgue entre los quals son aquests. Primer
rament que lo dis comte tant com visques: nos haques
adir rey darago: sino comte de **Barcelona** e princep de
Arago: pero q̄ lo primer fill q̄ dells etiria se digues rey de
rago. e comte de **barcelona**. Lo segon capitol: q̄ les reys
de darago haquesen aportar les armes de cōte de **Bar-**
celona: e no de **Arago** e que lo critfos de sanct **Jordi**
seno contradictio alguna: los quals capitols plagueren
als **Aragonesos**: e tan prest los feruaren e demenaren
en gracia del dit comte quels volgues atorgar q̄ tostēps
que los reys darago anassen en batalla caualler arago-
nes haques aportar la senyera: e no altre: e lo dit comte
atorgals ho e axi fons acabat lo dit matrimōi. e fou vnit
lo cōtat de **Barcelona** ab lo realme de **Arago**: e apres q̄
lo dit matrimoni son acabat lo dit cōte prēgue algūs ca-
stells e vilas en la ribera de segre: e d'isuca: e de ebro: ço es
fraga: feros: aytona: gebut: miquinēça: e totes les dites
terras dona al dit noble en guillem ramō de mōtcada: e
apres dona al noble en ramon de anglefola la vila de an-
glefola e altres locs en lo pla de vrgeli e dona dles altres
viles e castells a molts altres barōs nobles cauallers e
ciudadans q̄ seruit lo hauen: e del linatge de aquells son
descendēts los qui vuy los possehexen: encara conq̄sta lo
dit comte los mes castells qui vuy son de **Torrosa** fins a
Leragossa: e eralça la fe christiana en sa terra de. ccc. segle
sies: e apres tot aço lo dit princep sabe q̄ colfariis hauen
mort a son frare en **Berēguer** ramon marqs de prouēça
en lo port d' malgin e axi ell ana en probēça e feu se senyor
del marqsat: e regi a q̄ll per vn nebot seu fill de son germa:

lo marques: lo qual feu nodrir: e d'itrobí la ciutat Barlet qui li era molt contraria: dela qual en derroca moltes torres als bansencs: qui li eran cōtraries: e apres fon fet vn castell de fusta en lo qual mete. cc. cauallers armats: e altra gent e lo dit castell feu portar per lo flum de rosa fins deuant lo castell de trenta yna: e dona tanta terroz als del castell: que en continēt se dona a ell. Lo qual lo dit comte feu anderrocar. E aq̄st virtuos princep procrea d'la dita reyna de Arago per nō Peyronella muller sua dos fills: lo hu appellat Ildefonsus: q̄ apres mort del dit son pare se dix rey de Arago e comte de Barcelona: e laltre fo appellat Sanxo lo qual son pare feu comte de Rosello e de Cerdāya: e mes hague lo dit cōte de sa muller dues filles la maior fon muller del rey Sanxo d' Portugal: e la altre den Armangol comte durgell. Aq̄st virtuos cōte tingue son comtat e principat. xxxij. anys. E morí en lo burc de sanct Daniel prop dela ciutat de Serona en lany Mil. c. lxxij. en idus de Agost. e dexa grans plozs als barons e cauallers: pill alla terra e goig als moros: e fon portat lo seu cors e soterrat a ripoll ab gran honor en lo temps de aq̄st comte e princep: era comte durgell. Armangol lo qual morí en lany Mil. c. liiij. e dexa vn fill: lo q̄l apres dell son comte appellat Armangol: y an aq̄st lo dit cōte e princep dona vna sua filla per muller: segons es stat dit deffus. Beueu saber que segons vos he ia recitat deffus en la istoria de aq̄st comte de Barcelona: en Guillem Ramon de moncada ab consell e ajuda den Ponç vescomte de Cabrera den Pere alamaný: qui apres fou dit de Ceruello: e den Salceran de pinos: cosin germans seus: hauia mort lo arcabisbe de Taragona: dela qual mort encare que lo dit Buillē ramō hagues haguda remissio del comte son senyor per lo matrimoni q̄ hauia acabat: e

fos tornat en la terra: segons q̄ deffus es stat dit. Empe-
ro lo dit Guillem ramon: ni los altres no eran absolts
de aquella: per que tots los quatre deffus dits feran am-
baxada al Papa supplicāt la sanctedat los volgues ab-
solre de la dita mort: e lo Papa hauēt oida la dita amba-
xada feu gracia als dits barons de absolre los e aquells
absolgue: empo volgue q̄ per penitencia: los dits barōs
fessen fer e edificar vn monastir de monios blācs de sanct
Bernat a honoz e reuerēcia dela sancta Creu: e aço feu
fer lo Papa p̄ quāt los dits barons no guardarē honoz
ala sancta Creu q̄ lo arcabisbe portaua quāt lo mataren
e de fet los dits quatre barōs hauēt cobrada la amba-
da y essent absolts dela dita mort: los tres dells: ço es en
Guillē ramon de montcada en Bualcerā de pinos: y en
Pere alamany feran edificar lo dit monestir a honoz de
sancta Creu: lo q̄l vuy se diu de sanctas Creus: y es mo-
nestir molt bell y ben arēdat e lo vescōte de cabzera reedi-
fica lo monastir de sanct Saluador de breda: q̄ es en son
vescōtat: e veus aci la raho per que aq̄sts monastirs fore
fets e per qui: e de aquell temps ença los dits nobles ba-
rons tenen lurs sepalties quiscu en dits monastirs.

Capitol. xxxvj. Qui monstra com Is-
deffus fill deu Ramon berenguer comte de Barcelo-
no: e princep de Arago: fon lo primer qui intitula rey de
Arago: e comte de Barcelona.

Ara haueu oit de bon hagueran
principi los comtes de Barcelona e los grās
fets que per ells son stats fets ab los barons
e altres de Cathalunya: e com per tracte den
Guillem ramon de montcada: han hagut lo regne de
Arago per lo matrimoni dela reyna Petronella filla del

rey Remiro morí: e com lo comte de Barcelona la pres
 per muller. Ara vos vull recitar los fets que ferã los qui
 isqueran dels dits comtes quis digueran rey de Arago e
 comtes de Barcelona: e començaren al primer qui hac
 nom Ildefonsus e fo fill del dit comte Ramon beren-
 guer e dela reyna Petronella: la qual se dix primer q̄ tots
 rey de Arago e comte de Barcelona e fon li imposat nō
 de cast: e comença a regnar en lany Mil. c. lxxij. en Arago
 e Barcelona. Mort doncs lo egregi baro en Ramō be-
 renguer comte de Barcelona quis dix princep de arago
 fon rey de arago e comte de Barcelona son fill appellat
 Ildefonsus al qual fo imposat nō de cast: perço que ha-
 gue aquesta virtut sobre totes les altres. E per quant lo
 dit rey era molt ioue quant son pare morí: fon li donat
 procurador son cosin germa lo comte de proença qui era
 appellat Ramon berenguer: lo qual vingue en Barcelo-
 na per regir los dits regnes e cōtats: e p nodrir lo dit rey
 E com lo dit comte de proença hague stat algun temps
 en lo regiment: e durant aquell: hauria en Pallars vn no-
 ble hom appellat Artal de mur lo vell: lo qual era vègut
 al dit comte de proença per algñes sobres que per lo dit
 comte li eran fetas nō seruant li los priuilegis seus e del
 comtat de Pallars: e perço com lo dit noble defenia los
 priuilegis e libertats del comtat de Pallars e de tota la
 terra: lo dit comte de proença lo feu matar: per la qual
 mort lo dit comte de proença sen hague atornar tan prest
 en sa terra e dexar lo regiment de Arago e Cathalunya:
 car los parents e amics del dit noble ne volien fer veniã
 ça com fos home qui staue a parentat e amistançat ab
 los principals homens: e del bon linatge qui fos en Ca-
 thalunya: e apres que lo dit cōte de proença sen fon tornat
 en sa terra e hague dexat lo regiment dess' dit: hague vna

batalla ab los de **Arça**: en la qual batalla ell fon nafraç e apres per temps mori de aq̃lla nafra: e no ūra infants e per aquesta raho lo dit comtat torna al dit **Yldesonsus** rey de arago e comte de **Barcelona** cosin germa seu: es ver que per lo cōte de **Tolosa** fon fet algun contrast al dit rey en hauer lo dit comtat perço com lo dit cōte pretenia hauer hi dret: e p lo dit comteli foren fetas algunes iniurries en lo dit comtat: po cō lo dit rey fon creſcut y ō edat ell hague pacificamēt tot son cōtat de proeça es venia be deles iniurries q̃ lo dit cōta de **Tolosa** li hauia fetes: car apres q̃ hague hagut tot lo dit comtat ell mogue guerra contra lo dit cōte de **Tolosa**: y ab bandera estesa li corra: gue tota la terra fins ales portes de **Tolosa**: essent en cōpanya sua alguns barons nobles y caualliers del cōtat de proença y del principat ō **Cathalūya** entre los quals eran lo comte de **Millan**: lo vescomte daldara: mossen ramon desbalbs: narnau de botanac: lo senyor de grimau: lo senyor deſtozna: lo senyor ō rolo: e molts altres de proença: e **Armançol** cōte de **vrgell** **Auget** cōte de empories: en **Bispert** vescōte de castell nou: en **Balmou** vescōte de rocaberti: en **Ponç** vescomte de cabzera: **Rauc** folc vescōte de **Cardona**: en **Gasto** de montcada senescal: en **Guillē** ramon de ceruello: en **Ramō** danglesola: en **Pere galcerā** ō pinos: **Berēguer** de puiguert: **Buget** ō toraya **Ramon** de canet: pere de odena: **Buillem** durs: **Ramō** de termēs: **Aymar** de moset: **Jambert** de torç: **Ramō** de torço: **Ramō** de vila demuls: **Balmou** de creſell: **Arnau** de sales: **Bernat** çaportella: pere de vila demany: **Buillem** de sanct **Vincenç**: **Ramon** dolms: **Ramō** de malda pere de torrella: **Bernat** de lupia: **Ramon** deribes **guillē** de cabzera **Bernat** ō vila frāca: **arnau** de reiadell: **galcerā** de cruilles: **Pere galceran** de cartella: **Berenguer** de vi

la mar: Pere de pau: e molts altres de Cathalunya: e ab tots los dells dits: lo dit rey afeia Tolosa: e aquella riu-
 gue afeia da p algũ tẽps e apres tornassen en cathunya
 e apres q̄ sen fon tornar en cathalunya lo dit rey ab lo des-
 sus dits ana fer Valença al rey Castella: q̄ garreiaua ab
 moros: e per la dita Valença lo rey de Castella li enfran-
 qui los feus q̄ tenia en Arago: e donali vna filla p muller
 appellada Sanga: e apres que lo dit rey. Aldefonsus de
 Arago se fon casat ab la filla el rey de Castella sen torna
 en cathalunya: e apres de conquistar les muntanyes de
 prades q̄ tenien moros: en les quals hauia vn rey moro
 appellat Bantença: lo qual pres de algun tẽps lo dit rey
 lança de dites muntanyes el deshereta del castell den tẽca
 e lo dit denteca recollis en lo castell de siurana: e aqui lo
 dit rey Aldefonsus lo pres a merçe: e feu lo fer chrestia: e
 mes li nõ Guillem denteca: e de aqll son exits los Ben-
 tença e lur linatge: e lo rey donali mora e falçet: e tota la
 baronia qui es dita dentença en les dites muntanyes de
 prades e apres de aço lo cõte de Rossello mori sens filla
 elo dit cõtat de Rossello torna al rey. E aps lo rey ana
 en pallars: e pres se lo cõtat e leual an Arnau roger q̄ era
 comte de aqll: perço cõ lo dit comte li era desobedient per
 la mort del noble Martal demur dessus dit: empo apres
 ley resticuy tot: sino la honoz dorcau que lo rey se atura e
 dona la a vn noble hom alamay seruidor seu: al qual diẽ
 Arnau mantaner: q̄ apres se dix Arnau dorcau e de aqst
 es exit lo linatge dels orcaus. E fet tot aço lo dit rey Al-
 defonsus hague guerra ab son sogre lo rey de Castella p
 quãt lo dit rey de castella li era entrat en la terra e p aqsta
 raho los dits reys hagneran gran batalla: dela qual ha-
 gue lo milloz lo rey de Arago: car lo rey de castella perde
 entre morts y presos quatre milia homens. Aquest rey

Aldefonsus procrea de sa muller tres fills y tres filles. lo
 primer fill fon appellat Pere: laltre Alfonso: laltre Ferran-
 rando: y la filla. maior casa ab lo rey de Ongria la altra
 fon muller del comte de Tolosa y laltra del cõte de Car-
 cassona e de montfort: en aqst temps lo Papa mete pau
 entre tots los reys chrestians de Hyspanya: los quals
 tingueren bona pau e con cordia. Apres de aço lo dit rey
 Aldefonsus dellibera de anar a sanct Jaume de galicia
 per quãt ho tenia votar: e apres q fon tornat hague grãs
 fams en sa terra: e lo rey en aqll tẽps feu molt debe asos
 pobles apres funda lo mōastir de poblet sots inuocacio
 de nostra dona de la orde de sanct Bernat: e a p̃s anassen
 a Perpinya: ha hon lo pres malaltia dela qual mori:
 Empero ans que moris ordena son testament: en lo qual
 lexa son fill maior en Pere rey de Arago e comte de Bar-
 çelona e an Alfonso dexa lo comtat de Probença e en
 Ferrando lo comtat de Rossello. E mori en lany Mil
 c. xcvi. e regi los dits regnes e comtats. xxxiiij. anys e fon
 soterrat lo seu cors a poblet ab gran honor.

Capitol. xxxvij. Qui monstra com en
 Pere fill den Aldefonsus fo lo segon rey de Arago: e
 comte de Barcelona e fon appellat catholic.

Dix lo excellent rey Aldefonsus cõ
 te de Barcelona dessus dit regna en lo regne
 de Arago e comtat de Barcelona en Pere fill
 seu: lo quall fon appellat rey Catholic per tal cõ fon molt
 amador dela sglefia: aquest rey fon molt liberal e gran
 donador empenyoraua viles: e castells per complir sa vo-
 luntat: e pres per muller dona Maria filla oen Guil-
 lem princep e senyor de Montpeyer neta del Empador
 de Costantinoble: en la qual lo rey procrea vn fill qui fon

appellat Jaume: lo qual fill procrea en aquesta manera
 car com lo rey no tingues bon alt de sa muller ni volgues
 dormir ab ella ans anas cercant altres dones: vna nit
 que lo dit rey deuia dormir ab vna dona de qui staua a
 namorat que son camarlenc ab q̄ ell se fiaua molt li deuia
 portar: lo dit camarlenc: apregaries de la dita reyna mes
 la reyna en la cambra en loc dela altra dona: e dix al rey:
 que la dona per no effer vista: no volia que hagues lum
 en la cambra: e axi lo rey dormí ab sa muller pençante dor
 mir ab altre dona: y engendra en ella lo dit fill: y fet aço
 la reyna se dona a coneter a son marit: e dix li com era pre
 nys: de que lo rey hague poc grat al camerlenc: perço cō
 lo haue enganat: pero apres li perdona: y per aquesta
 reyna lo rey en Pere dessus dit hague la baronia de mōt
 peyler: E apres que lo rey hac emprenyada sa muller: per
 exalçar la fama ana en Roma per visitar los sanctuarts
 en lo qual viatge lo rey ana molt be acompanyat de ba
 rons nobles e cauallers de Cathalunya e de Lengadoc.
 Car ab ell ana lo comte de sfoix: lo qual pres p̄ compa
 nyo darmes: donant li les sues armes e de aquell temps
 ença lo comte de sfoix qualseuol que sie fa les armes de
 Arago sens ninguna mescla. apres anarē ab ell lo senyor
 de miralpeix en Bertran de so vescomte de dosona e tots
 aquest anauen be acompanyats de cauallers e gētils ho
 mens: e mes anaren ab lo dit rey Harmangol comte dur
 gell qui era son cosin germa: e los nobles en Balceran: e
 Basto de cruilles: als quals lauors lo rey haue fet pens
 dre titol de nobles: en Pere de sanct me iat: en Buillē de
 belloc: en Pere dargētona: e molts altres nobles e caual
 lers de Cathalunya: encare anaren ab lo dit rey en Buillē
 de canet: en Pere s varnet: en Ramō domienoua: e algūs
 altres los quals lo rey hauia emprats passant p̄ rossello

e ab tots los dessus dits lo rey son prest en roma ha bon
 son molt be acompanyat de alguns cardinals y altres
 prelats: y apres que son arribat volgue fer se coronar y
 feu la corona de pa ab molts ioyells y pedres precioses
 y perço cō la corona era d pa lo papa matx de ses mās
 la li posa en lo cap lo que no se era acostumat de fer a al
 tres reys: e ari ab aquesta stucia lo rey en Pere son coro
 nat per mans del papa: e apres q̄ son coronat lo dit rey
 renūcia ala sgleſia: e al papa en nom de aquella: lo ius
 patronat q̄ tenia en los beneficis ecclesiasticos de son reg
 ne e perço lo papa atorgali en gracia: que tota vegada q̄
 ell o successors caualcen p̄ anar en qualſeuol part hagueſ
 sen a portar deuāt si vn panelo ab les armes o barres de
 Catalunya: e de Arago: segōs q̄ fins al die de vuy los
 dits papas acostumauē: dda q̄l renunciacio los nobles
 de Arago feren questio al rey: lo qual los respos q̄ el no
 hauie renūciat sino al dret seu: de q̄ los dits nobles li pro
 testaren en feren lenar carta la qual es en sanct Jobā d la
 penya. *E* aquest rey pres en castella los castells Alde
 mus: e dalphiyus: e de calatraua: e encare fou en la batal
 la de vbeda: en la qual per la industria lo rey moro appel
 lat Miramolli lo vert son v̄cut. en la qual hauia altres
 reys de Hyspanya segons oireu. *B*euen saber que en la
 ny Mil. cc. xlvij. passa en Hyspanya vn rey moro appel
 lat Miramolli lo vert: lo qual segōs q̄ recita lo arcabisbe
 de Toledo en les sues istories tenia en sa cōpanyia. xxx.
 reys moros los quals menaue ab si en nombre de. cl. mil
 cōbatēts entre de pecu y de cauall y ab tota aq̄sta gēt mo
 risca lo dit rey moro comēça afer grās dampnatges als
 reys de Castella y de portugal: entant que los dits reys
 no erā p̄ resistir los ans los fou forçat de trametre al pa
 pa: al empador: al rey de s̄frāça: y atots los altes reys y

senyors de chrestians auient los del cas: y pregant los
quels volguesen soccorrer d: gèts perço que poguessen
resistir als dits moros: qui eran en lurs regnes: e com lo
rey en Pere hague rebudes les lettres dels dits reys: en
continent los feu de resposta q̄ ell los soccorreria lo pus
prest que pogues: e semblant resposta los fou feta per lo
rey de Nauarra. **E** apres dela dita resposta lo dit rey en
Pere q̄ lauors se trobava en Barcelona: volent ac: èdre
lo que hauria promes scrigue atots los barons nobles y
cauallers de Cathalunya: y encare al comte de **ffoix**:
pregant los atots quel volguesen soccorrer ab aq̄lla mes
gèt de peu y de cauall q̄ poguessen: ales quals letras: aps
que les haguerē rebudes p̄ tots los dessus dits fou res-
post en vna manera: ço es que ells eran molt contents de
acompanyarlo axi com el manaua ab aq̄lla millor ma-
nera: e lo mes prest que porien. **E** cō lo rey hague cobras-
des les respostes dels dessus dits fon molt alegre: e tant
prest caualla y ana en Ceragossa de Arago: y essent allí
ell empra los Aragonesos: dels quals ni hague alguns.
qui proferien de accompanyarlo: y anarē ab ell pero forē
pocs en nombre: y altres ni hague qui li digueren de no
perço com nos portauen be ab lo rey. **E** com lo comte d̄
ffoix e los Cathalans sabren que lo rey era en Arago
de continent se aparellaren per seguir lo al millor que po-
gueren: e lo comte de **ffoix** mena ab si lo senyor de miral-
peix: e lo senyor de montesqui: e en Berran de so vescōte
de donsa: e moltes altres nobles e cauallers dela terra en
nombre de cinc cents de cauall e dels Cathalans hi vin-
gueren en **fferrando** cōte de Rossello qui menaua ab sa
cōpanyia: en **Buillem** de castell nou: en **Ramon** de canet
naymarde mosser: en **perc** de vñer: nādreu d̄ castell rossello
en **guillē dolms**: **guillē** de cabestany en **ramō** de viues: ra

mō torrella s: Pere de barbera: Tomas de lupia: Arnau
 de banyls: e molts altres cauallers del seu cōtat. Enca
 rehi ana lo comte de Empozies: lo qual mena en sa cō
 panyia: en Jofre vescōte de rocaberti: en Bernat de facta
 eugenia Suerau de serra: Bernat de cabanes: en galce
 ran e gasto de cruilles: Bernat guillem de foça. Ramō
 ratmar: Pere de pau: Pere e Galcerā de cartella: Jofre
 de vallgoznera: Otger de dorrius: Guillem de bordils:
 en Pere Albert carrilla: e molts altres del epurda. Als
 hi ana Harmangol comte de vrgell cosin germa del rey:
 lo qual portaua en sa cōpanyia en galceran de puiguert
 Nuc de troya: Holuier de termens: namoros deribellas
 Sueran despes: Ramon de palta: gispert de guimara:
 guillem de moya: Ramon de fluita: bernat de monsonis:
 guillem de robio: Pere doluia: Ramon d pinell: galcerā
 çacosta: bernat de Ponç: guillem de lantorn: e molts al
 tres de vrgell. E mes hi ana en Bernat roger: comte de
 pallars: en la companyia del qual anauen: en Ramon ves
 conte de vilamur: en guillem de ballera: Roger: Arnau:
 Borçau: Arnau alamany de torralla en comēges seruaro
 de puiguert: seruer: Ramō de montpençar: guillem de vis
 la flor: pere de pnes e molts altres nobles y cauallers del
 comtat de pallars. E mes hi anaren molts nobles y ca
 uallers de Cathalunya: ço es en guillem foç: vescōte de
 Cardona: en Ponç vescomte de cabzera: Augent vescōte
 de bas: en Pere de montcada senescal: guillem de ceruello
 Ramon alamany: Ramon galceran de pinos: Nuc de
 mataplana: galceran donglesola: Ramō de ceruera: guil
 lem durs: Ponç çaguardia: Bernat guillem çaportella:
 Ponç desanctapau: ramon dalamanç: Marc de vila de
 many: ramon de mouells: Bernat denuieg: ramon de
 manleu: Bernat d malla: gispert d castellet dalmou de

mediona: Bernat de sanctelles: Pere de belloc: Pere de tagamanent: Pere de sanctmanar: Balceran de papiol: Pere de mórbuq: Bernat de tous: Arnau de reiadell guillem de talmanca: e molts altres de: Cathalunya: e foren entre tots dos milia e cinc cets de cauall: e deu milia de peu e tantost caualcaren e foren molt prest a Leragossa ab lo rey com foren tots aiustats en Arago ab aquells q lo rey hauia haguts: e ab aquells del comte de foix: se trobaren tres milia: e cinc cents de cauall. Carlos Aragonelos era cinc cents entre los quals foren don Top de luna: e son frare don Ferrado: do Eximenis Cornel: don Blasco dalagon: don Eximenis des lor: e lo rey qui d'altra part hauia haguts deu milia de peu los quals hauia haguts entre totes les ciutats e viles del regne de arago: e axi foren entre tots: tres milia y cinc cents de cauall y vint milia de peu: e de continent que tots foren aplegats lo rey ab tots los dessus dits parti e anaren la via dels reys de Castella y de portugal: y en poc temps per quat anauen de molta cuyta foren a ybeda ha hon tots los reys de Hyspanya eran es ver que primer hi arriba lo rey de Nauarra e com los dits quatre reys: ço es de castella de portugal de Arago: y de Nauarra se veren tots aiustats y ab tanta gent darmes: volgueren tantost ferir sobre los moros: e donar los batalla axi com agent guerrera e animosa. Empero entre los dits reys se mogue gran contrast y questio: car nos podien concordar qual dells portaria la dauant guarda: empero concordaren se que finguessen a ordinacio dun caualler de Empurda al qual appellauen en Balmau de Craxell. qui era Topus sau caualler: e qui mes hauie seguit lo mon en la noble art de cauallaria que negun caualler qui la uoz fos en Hyspanya: y era home vell y no era ab ells: ans era en Empur

da: e prestament per los dits reys fou trames vn caualler: lo qual en spay de trenta dies fou tornat y hague portat ab si lo dit crexell: per que mils li poguessen demanar lo que volien e com lo dit Crexell fou ab ells: e hague oydes les rahons de quiscuna dels dits reys: ell los ordena en la manera seguent. Car ell dona al illustre rey de castella: perço com los moros eran en sa terra la deuant guarda: apres ordena lo rey de Portugal: apres lo rey de Nauarra: y al senyor rey en Pere de Arago son senyor dona la rera guarda: dela qual ordinacio lo dit rey de Arago no fou gents content ans se monstra anuiat contra lo dit Crexell vassall del dit rey. E lo dit Balmau de Crexell per captar beniuolencia de son Senyor: y per complir la voluntat de aquell que era de poder se ben combatre consella li que prengues la meytat dela sua gent e que en la nit ell passas detras los Moros: e que en lo mati ell se trobaria detras la host dels Moros: e que no portas altra bandera sino la de sanct Jordi: e que dexas lo Comte de Rosello ab la altra meytat dela gent: e ab totes les banderas sues: e que de aço nengu no sentis res: e axi com lo dit caualler ho consella aris compli per obra: Car lo dit rey com venc per lo mati: se troba detras los Moros y apres que lo rey de Castella hague ferit ab ells lo rey en Pere los fari per les spatles: e los Moros quis veren los Chrestians per les spatles e dauant començarē a fugir: e desbaretarē se tots: e per aquesta industria de cauallaria foren vècuts: es ver que en la dita batalla mori: lo dit noble en Balmau de crexell lo qual fou molt dolgut per tots los reys e foterarē lo ab grā honor en la sglelia de vbeda: el rey en pere hi fon nafrat en lo braç: y molta dela sua gēt e dels altres reys p lo semblant: e moriren hi be sexanta milia moros

y de chrestians molt pocs en nòbre: e tantost los moros
 sen tornaren en lurs terras: y los reys chrestians per sem-
 blant quiscu en lurs regnes. **E** com lo rey en Pere sen tor-
 naua en sa terra: troba lo seccors de França: qui lauors:
 hi anaua: e demanaren li se era stada la batalla: e lo rey
 burlauels dient que encare hi serien atèps: e los frances-
 sos conextent ques burlaua dells digueren li: bellira no
 conoxom bican que la batalla es stada: e appar bican en
 vostras lants: e de aquí enfora los francesos sen torna-
 ren. **E** apres algun temps que lo dit rey: e los Barons
 foren tornats dela batalla. Lo dit rey ana afezar lo còre
 de mon for: qui era stat son cunyat: perço cò li hauie mal
 tractada sa germana: e tenia lo dit siti al castell de muret
 qui es vuy sotmes al comtat de comenia: e aquí lo dit rey
 mori en vna batalla que hague ab los del dit comte molt
 desastradament a gran culpa del comte de foix: qui nol
 soccora que: e fou pres lo seu cors: e portat e soterrat en lo
 monastir de rixena en Arago ab gran honor. **E**n lo teps
 de Bldefonsus: primer rey de Arago: e comte de Barce-
 lona: mori en guillem ramon de montcada: e dexa vii fill
 seu appellat Pere de montcada hereter dela baronia de
 mantcada de la gostra: de fraga: de aytona: e de tot quāt
 ell tenia: al qual fill dona: per muller na brigida s puios
 filla den galceran de puios: no guardant lo parentiu q̄
 entre ells era: e aço feu lo dit guillem ramon: per quant la
 dita Brigida ei a deles belles donzellas q̄ fossen en Hys-
 panya: e com lo dit guillem ramon mori eran en lany.
ANil. c. lxx. e fou soterrat a sanctas Creus: **E**n care en lo
 temps del rey en Pere de Arago mori lo vescòte de Be-
 arn: e no dexa sino vna filla la q̄l dexa senyora del vescò-
 tat de Bearn: e los barons: e altres gents acordaren de
 darli marit fill de baro: p̄ q̄ los biamesos viquerē en cata

lunya: e arribaren en lo castell de mōtcada ha hon troba
ren lo noble en pere de mōcada senyor del dit castell: o ba
ronia: lo qual era dels pus cortesos barons dela terra: e
hauia tres fills dela muller dessus dita los quals eran en
lo lit hon dormiē. *E* axi los dits *Biarnesos* digueren al
dit pere de montcada lo per q̄ crā aqui axi cō dess⁹ es dit:
e pregare los quels hi amostres. lo qual fon molt p̄tent
e aporals al lit hon dormien: e quāt los *Biarnesos* los
veeran dormir: e quisqu staua de sa manera demanarē al
dit pere de montcada cō haviē nom: e aquell los dix que
lo maior hauia nō *Gasto* e laltre *Buillem ramon* e lalt
tre *Pere*. *E* lauors los *Biarnesos* prenguerē lo maior e
digueren li gasta gasto que bearnten dara pro: e aq̄st fou
vescōte de *Bearn*: e mori lo dit pere de mōtcada e dexa
a dit *Gasto* la baronia de montcada e dela lagostera: e
en *Buillem ramō* la baronia de seros: e de aytona e am
pere dexa fraga e albalat: e mori lo dit noble en lāy *Mil*.
cc. xl. e fon soterrat lo seu cors a sanctas creus. *E* lo dit
temps empere alaman y dona en *Buillē* de ceruello vna
filla per muller ala qual dona la honoz de querol: e dona
vna altra filla an ramō de *Timor*: ala qual dona sancta
Coloma de *Queralt* e lo castell da guilo: e deles periles:
e dona an *Argençola* lo castell da gēçola lo qual tenien
feu del rey: e dona lo castel de *Clarian* an *Roger* de clari
ana. *E* ncare en lo temps del dit rey en *Pere* la dona de
Berga: e de bergada pres p̄ marit lo senyor de *Zunell*: q̄
era del noble linatge del cōte de *Cerdanya*. *E* ncare mes
en lo dit temps del rey en *Pere* mori don *Alfonso* comite
de *Pr̄ b̄nça*: frare del dit rey en *Pere* dexa tres filles: em
pero ans que moris en testament dexa hereu lo rey son
germa dessus dit volent que lo dit rey casas ses filles a
coneyuda sua. *E* com lo dit rey en *Pere* sabe la noua d̄la

Folio.

mort de son frare en cōtinēt parti ab tres Galeras y pendre possessio de son comtat: e cō fou a Massella e volguer exir lo senescal de Probença: aqui lo cōte mort hauia donat carec de ses filles si troba aqui dit al rey. Senyor vostre germa lo comte es mort: lo qual ans que moris mere comana ses filles: e que yo les guardas: fins que vostra senyoria fos aci: pero senyor rey yo he ben seruit lo dit comte e res no he hagut per que ans que vos entreu en ciutat yo vull saber vostra senyoria quina gracia me faria. Car sapiau q̄ may yo nous metre en vostre poder vostre nebodes ni lo cōtat fins que vos me doneu lo comtat de Millan. E com lo rey viulo senescal parlar de tal manera dixi. E com senescal vos volcu hauer lo comtat de Millan ans que vos me doneu mes nebodes: ni lo meu comtat de Probença. Cert siau que de aço no faretes e yo veure quim defendra de hauer mes nebodes e lo dit comtat lo qual es meu e hauent dit lo rey aquestes paraules tantost feu fer vela a les suas galeras e sen torna en Cathalunya per hauer gent darmes per hauer les dites infantas e lo comtat. E tant prest com lo rey se fon erit del port de Massella lo senescal dessus dit sen ana en França per fer matrimoni de les dites infantas ab los fills del rey de França e axis compli per obre: car lo dit senescal feu matrimoni dela infanta maior ab lo fill del rey de França appellat segon Carles e dela segona: ab lo dalsi fill del rey de França: e la menor ab lo rey de Anglaterra e fetes los matrimonis dessus dit. Yo dit senescal sen torna en Probença. E apres lo rey a Joere feu gran armada e ana en Probença e nol volgueren a cullir e lo dit rey feu hi algũ dan en les parts de Tolo: e apres sen torna. E despuys non feu neguna mencio. E fet aço lo rey de França feu les noçes de Abdosos los fills en

que foren totes les tres infantes germanes les dues reynas e la vna conteffa . E com foren en la festa les dites reynas stauen eguals e la conteffa la iermana maior staua dauant aseguda en corie com la conteffa viu star les duas germanes eguals itec fort desconortada com ella no seya equal ab les dites reynas ses iermanes menors de ella . E aqui mateix la dita Conteffa vota deuant lo Rey de França son sogre e dauant lo dalfi son cunyat e dauant son marit que nul temps ella seria en lochs hon fossen ses iermanes fins atant que ella segues equal ab ellas e hauent fet lo dit vot sen torna en Prohença e iames sen monstra fins que hagues titol de reyna axi cõ oyreu. Sapiau que en lo temps que aquests matrimoniõs se feren lo rey Corrado de Napolis e son frare lo rey manfre de Sicilia: fill del empador Fredric de alamança eren desobedients al papa e a la sglefia e lo papa hauia donats los dits reys per sismatices . E com Charles fil del rey de França e marit dela conteffa de Prohença deffus dita fos cert que lo papa entenia adeteretar aquest dos reys sen ana en Roma per coratge emprendre per part dl papa e dela sglefia de perseguir los dits reys e leuar los lurs regnes. E axi lo dit Charles homes per obze: car es sent ell en Roma lo papa li dona titol de rey de Napolis e de Sicilia e per spay de algun temps ell mata los dits reys e lauors la conteffa d Prohença. fon reyna. E ana a paris e anglaterra per complir lo vot e segue equal ab ses germanes e puys sen ana en napolis e aqui viu quelongament e feu fills e fillas e nets e netes de que apres se feren matrimoniõs ab los fills e fillas dl rey en pere de Arago q fou dit dels francesos axi cõ per auat labreu.

Copi. xxxviiij. Qui tracta com en Jaume fill del rey en Pere fou la terç rey de Arago e cõte de Barcelona lo qual fou appellat sanct Car fou molt auenturos contra Moros.

Apres mort del dit rey en Pere deslus dit regna en lo regne de Arago e contat de Barcelona e baronia demõtpeller en Jaume fill seu lo qual fon appellat lo rey en Jaume lo sanct aquest rey fou molt auenturos contra moros. Car iames pde batalla ne ell ne ses gents en care q̄ el noy fos Encare en les batalles q̄ aq̄st rey hague fon moltes vegades vist sanct Jordi en ajuda sua; Aquest rey romas molt infant cõ son pare mori e fouli donat per curador vn cardinal quil nodri ab certes persones del dit regne e cõtat de Barcelona les quals psones fore eletas a mōgo ecõ lo rey cõpli. xviiij. anys pres p muller la filla òl rey de Castella dela qual procrea vn fill q̄ fon appellat Alfonso et atost lo fill mori. E apres lo rey fou separat dela reyna sa muller p deute de parètese e apres hac altra muller la filla del rey de Angria appellada Audreua nera òl empador de Contestinoble dela qual procrea tres fills appellats. lo primer Pere; lo segõ Jaume. lo terç Sãto qui fou arcabisbe de toledo e procrea lo rey dela reyna quatre filles. La primera violãt qui fou muller del primo genit de Castella. La segona costança. La tercerça Ysabel qui fon muller de Philp dalsi de sfrança. La quarta Maria q̄ no hac marit. Encare hac lo dit rey dos fills dela noble dona Teresa de bidaume. Lo primer fou appellat Jaume de deperica elaltro Pedro de yerba dirias qui foren legitims pertant cõ la mare o gonya deuant lo Papa; encare lo dit rey feu altres dos fills. Lo pmer fou

appellat Ferrãdo dixer: e laltre Ferrnando sauçiq de ca
 stre sen: yoz dentillo e aquest foren boxts. E aqst excellent
 rey pres la cõquesta de Mallozques e aquella torna ala
 fexpiãna ab aiuda dls prelats barons e vniuersitats de
 Cathalũya los quals passaren ab lo rey e son aquests lo
 archabisbe de Terragona: e lo cabistol: lo bisbe d Barçe
 lona. e lo abbat de Ripoll e molts altres del stamēt dela
 sglefia encara ana ab lo dit rey Miuo sanç cõte de Koffel
 lo lo comte Aguet de Empozies: en Guille ramõ de mõ
 cada vescomte de Bearn e fra pere de montcada prior d
 Cathalũya: Berēguer de anglesola Jofre vescõte de ro
 caberti: Guillem de ceruello: Bernat de sancta eugenia
 lluc de mataplana: en Guille doms: Tomas de lupia
 Bernat de sanct Johan: Balmau dēfar dues dõzellas
 de farria: Pere de tagamēt: Marimõ d plegamãs: Pere
 de marq̄: Jaume durfort: Pere burguert: Guille ramõ
 Berēguer de viladecans e molts d altres cauallers e ciu
 tadans de Barcelona e de Tarragona e d Tortosa ari
 cõ recita en mōtaner: en care hi ana vn fill de vn cõte ala
 many qui hãuia nom Caroc. Estant lo rey sobre lo siti
 vn iorn de nadal feu lo caualler e de aqst es exit lo linat
 ge de Carroc: e p spay de tēps lo rey la pres e rota la illa
 E hauēt lo rey tota la terra en son poder la pobla de cre
 stians e a ps tornassen a Cathalũya e esser tornat lo dit
 rey emps la conqsta de Valēcia ab la aiuda dls demunt
 dits tres brassos e dl regne de Arago e en poc tēps pres
 la ciutat de Valēcia e la mes part del regne e feu poblar
 la ciutat de Mil dones e fedrues que lo rey feu venir de
 Leyda e d vrgell e at otes dona marit dis la ciutat. e a ps
 toraço lo dit rey feu fer furs e leya ab q̄ la ciutat elo reg
 ne fossen regits e volgue q̄ los dits furs fossen fets per lo
 arcabisbe de Terragõa e los nobles barõs: en ramõ folc

velscôte de Cardona: en galceran de pînos ab los quals
 lo regne es stat regit e vuy endia sen regey los quals tro-
 bareu en la casa del consell de valécia ab les armes dels
 dessus dits. Aqust rey cresque los regnes e terres ala fe-
 chrestiana e feu. **MD. cc. sglehias** en son tēps. **Algũs barõs**
 se aiustarē en Cathalūya a Solsona p tāt com lo rey los
 feya algũes sobres p voler guerrear ab ell po dit rey era
 tan saui q̄ls torna aloc les iniuries en sanct **ffrancelc** e en
 sanct **Bomingo** p que lauors funda part dels mōastirs
 dels dits sancts en son regne en lo tēps de aq̄st rey fou la
 destructio dels tēples e perço lo dit rey feu lo orde de mū-
 tela fou marauellos rey may feu res q̄ desplagues ala ter-
 ra. Car en tot quant feu pres cōsell de son regne. **Aq̄st rey**
 en **Jaume p̄mier** a tres de nohēbre d̄l any: **MD. cc. lxxiiij**
 dona e atorga als p̄mens dela ciutat de **Barcelona** q̄ p
 spay de .x. anys cōtinuus poguessen elegir cinc p̄mens en
 cōsellers dela dita ciutat. **E cō mori** diuisi festerras e los
 regnes de que sen son seguits prou inconueniēts e poc
 temps ans q̄ moris feu son testamēt e ordena q̄ en **Pere**
 primogenit fill seu fos rey de **Arago** e de **Valécia** e cōte
 de **Barcelona** e lo segon fill appellat **Jaume** rey d̄ **Ma-**
lorqs e cōte de **Rossello** e de **Lerdāya** e senyor dela baro-
 nia de **Adōpeller**. **E apres** poc temps fina lo dit rey los
 dies en la vila de **Vilafrāca** de penades altres diuē mori
 en la vila d̄ **Algezira** **En edat** de .lxxij. anys en lany. **MD.**
cc. lxxvj. e fou soterrat a **Poblet** en aq̄st temps del dit rey
 fou fet matrimoni dela filla del noble **Duc** d̄ **mataplana**
 lo q̄l era mort en la conq̄sta de **Malorqs** ab lo noble en
Buillēdurg dela q̄l appellada **Blanca** p̄crea quatre
 fills. Lo prumer hac nō **Ramō** durg. Lo legō **Balceran**
 q̄ fou senyor durg e d̄ tot quat lo parentia en lo cōtat de
Rossello e de **Lerdāya** e los altres dos fills lo hu fou

bisbe de Barcelona: e laltre bisbe de Saragoça: q̄ en quara no era arcabisbat en aq̄st tēps lo dic rey haviavū criar familiar q̄ haviā nom Pere de queralc: e en aq̄ll tēps era mort en Pere de timor del qual parlā de dalt cō en Pere alaman y li haviā donada sa filla p muller: e lo dic Pere de timor lexa vna filla la qual lo dic rey dona ab la baronia de timor e ab tot quāt lo pare haviā anen Pere d̄ queralc e feu lo caualler enoble e d̄ aqui son exits los q̄rats e a ps de ells isque vn fill qui hac nō Pere del qua p auāt vos parlarem e de aq̄sts tēps ença es feta la vila de sancta Coloma de queralc. Car aq̄st la intitula de son nom. Encara en aq̄st tēps en Guille romō de mōcada senyor de ytona dona p muller vna filla sua al noble en Guillem de ceruera lo quall procrea dela dita muller dos fills: ço es Guillem e Ramō. Encare en aquest temps lo noble baro vescōte de Cardona pres per muller la dona de honor de vallmoll la qual era descendent del linatge del cōte de Tarragona dela marcha encare en lo tēps de aq̄st rey pres per muller lo noble en Pere galceran de pinos la filla del noble en Ramō de canet. Encare en aquest temps lo noble en Pere galceran de pinos dona vna for que tenia al comte Arnau roger de pallars e tot aço fou viuint lo rey en Jaume dessus dit.

¶ Capitol. xxxij. Qui tracta cō en Pere fou lo quart rey de Arago e comte de Barcelona e fo apellat lo rey en Pere dels sfrançosos.

Nort lo excellēt rey en Jaume dessus dit son rey son fill en Pere de Arago e de Valencia. E comte de Barcelōa al qual rey li fou imposat nom dels sfrançosos e tostēps ne haque lo millor aq̄st rey stant infant e viuint lo rey Jaume son pare pres

e tolgue als moros lo regne de Murcia lo qual regne dona al rey son pare e lodit rey parti lo dit regne ab lo rey d'Castella al quall se ptancia lo regne de Murcia lo rey d'Arago no hague sino Oriola Alacant e altres vilas e Castells q̄ tot laltre fon tomat al rey de Castella e apres fet aço lo dit infant ana en França per visitar la reyna de França q̄ era sa iermana. Enaren ab ell los nobles en Bispert vescôte de Castell nou e son frare e los dits nobles stant en França en seruey del dit en Pere comença los afer guerra vn noble aqui deyê Arnau de corçau. E ha uia p valedors en ramô roger de pallars: en galceran de pinos: en Ponç çaguardia e en guillê d canet tots aq̄sts barôs dessus dits tenien siti a hun castell q̄ ha nom môr baulo qui es en la vall darles en lo qual castell en Arnau de corçaut pretenia hauer dret e lo dit castell se tenia p en guillê de castell nou. E los barôs e nobles hauiê en lur cõpanyia. ccccl. de cauall: e tres milia apeu e stant los dessus dits sobre lo siti. Lo infant en Pere vêgue de França e fon al loc de figueres en empurda lo qual loc lo comte Aguet de Empozies: li hauçã enderrocat elo veren clamors al infant de aço q̄ los dits barôs los feyan stãt en son seruey e prestamêt lo infant hauêt oides les clamors caualca ab. lxxx. acauall e feu la via de seret e aqui lo dit infant dormi vn poc e apres mitia nit lo dit infant caualca e feu lo cami de môr baulo. hon los barôs e nobles teniê siti e en lalba de mati lo dit infant fou ab ells. E los barons ans q̄ coneguesen lo dit infant haguerê brega ab ell empero cõ lo hguerem conegut tantost vingueren al dit infant de q̄ lo infant los ho hague en grã grat: elauors lo dit infant ab tots los seus mana ab tota sa companya a seret. E aq̄ ell volgue fessen pau ab lo vescôte: de castell nou: e son frare e tots foren contents de fer ço que lo dit

infant volia: e axi foren tots en pau. **E** hauer feta pau lo dit infant los empra ab tota lur companyia quel acompanyassen e tots foren contents etots enſemps ab la dit infant vengueren a castello ahõ pres lo comte Uguct de Empories e val menar pres a figueres lo qual dit cõte li hauria enderrocac. **E** aqui lo dit infant feu portar pedres e morter al dit comte al coll per adobar lo mur de figueres e apres losen mana pres en Barcelona. **E** tots los dits barons a companyaren lo dit infant e com fou en Barcelona vn iorn deuant los barons e consellers dela dita ciutat ell feu venir lo cõte de Empories elegiren li deuant lo proçes que fet li hauria. **E** com lo proçes fou acabat de legir los barons e nobles e consellers dela ciutat supplicaren al dit infant que li plagues perdonar al dit comte e assuplicacio dels dessus dits lo dit infant perdona al dit comte. **E** hauet complit lo dit infant los fets dessus dits sen ana a son pare lo rey a Valencia. **E** lo cõte e tots los barons acompanyaren lo dit infant e com fou ab son pare li recita tots los fets de q lo rey fou molt content e apres poc temps lo rey sen torna en Cathalunya: e mori axi com dauat haueu obit. **E** lo dit infant en Pere son rey. **E** tantost com son rey li foren desobediets alguns barons de Cathalunya: per tant com los leuaue les libertats e ago del lur e aytambe deslibertaua la sgleſia o la mes part de aqlla e amoltes vniuersitats los trencaua priuilegis e libertats e per aqlla raho nolivokien fer obediencia los dits barons e foren aqsts: en Buerau de cabrera qui en aquell temps era comte de Argell: lo qual cõtat li era vengut per la mare: qui era iermana del comte Marmagol durgell qui era mort sens fills e lo vescomte en Ramõ folç de Cardona: Armau roger cõte d pallars en Ramõ roger son frare: en Guillem Ramõ vescõte de

vilamur: en Pere de montcada: en ramon danglola: Berègner de puiguert: Guerau alamany de ceruello e son frare en Bernat roger derill: Ponç de ribelles: huc de taroia: Guillè ramō de iosa: Jaume de pemola: Guerau e Berègner despès: Sisbert de guimera: Guillè d ballera ferrer de bella: Pōç çacosta: Ramō de boçadors: ponç de valunya: Jobā de ponç: Guerau de maya deguilo: e daltres molts. Encare daltre part hi era lo cōte de foix fill den gasto de montcada; appellat Roger bernat e lo senyor de mōtsqui e tots se recullirē ab alaguer. Eaqui lo rey en pere los pres tots ab altres barōs e vniuersitats d Carbalunya los q̄ls costēps forē bons e fells al reye com lo rey hague p̄sos los deff̄ dits lexa anar los cauallers e militars e seruidors d̄s dits barōs no aturātse sino los barons e nobles e leualls tot quant hauien e mes los al castell de surana e de mirauer. E apres cō lo rey comēça aguerreiar ab lo rey de s̄frāça lexa anar lo comte de foix per tant com lo dit comte manaçaua al dit reye q̄ sino era pres q̄li faria tants deserueys cō poria. E lo rey sabe ço que lo comte deya e per aq̄sta raho dexa anar e dixli que perço lo gitaue dela preso q̄ li fes tot quāt mal poria que ell lo presaua fort poce apres q̄ lo rey hac fet tot lo deff̄ dit ana en Valècia e feu gran veniança de aço q̄ los moros li hauien fet a frare pere de montcada. E apres pres en Guillè galceran de cabrenç qui li era desobedient encare pres en Guillem dodena lo qual feu negar en Barçelona: encare pres dins Barçelona en Guillè oller lo q̄l penia ab .xij. cōpanyons. E cō lo rey hac dat cōpliment ales coses deff̄us dits empres lo viatge del coll e de constina: e en aq̄ll viatge lo rey trague molts nobles e barōs d̄la preso e forē aq̄sts. Lo cōte de pallars: narmā gol cōte de vrgell e molts altres los q̄ls sen amena en viatge

e lo dit comte Marmangol era fill den Guerau de cabres
ra lo qual era mort en la preso estant lo rey sobre lo siri
del coyll los sicilians li feren embarada los q̄ls sicilians
en aq̄ll tēps haviē morts los ffrañcesos e forcn los am-
baradors los quals los siciliās trametren al dit rey lo
comte desclafana e miçer Johān de procida lo q̄l apres
lo rey hereta en Valēcia e de aquell temps ença son los
propides; e diguerē los embaradors senyoz los sicilians
supliquēt a vostra grā senyoria: quels vullau defendre de
lurs enemics e volen a vos p̄ senyoz axi com aq̄ll al qual
lo regne de Sicilia se pertāy qui hauē la reyna lur senyoz
per muller la filla del rey Manfre de Sicilia. e lo rey res-
pos als Sicilians p̄ que haviē morts los ffrañcesos; e
los embaradors resp̄ ongueren que per la mala senyoria
quels feyan. **E** axi iñatex per les rahons dessus dites e la
uors respos lo rey al embaradors q̄ eles sen tornassene
q̄ ab ells emsemps ell los enuiaria embaradors los q̄ls
seriē en Balceran de cruilles e pere de querak. **E** presta-
mēt los Sicilians ab los embaradors dess̄ dits partis-
ren e feren la via de Sicillia e arribaren a Paſerm qui es
la mestre ciutat de Sicilia e aq̄ los embaradors siciliās
digueren tot quāt lo rey los haviā dit e quells enuiaua
aq̄lls dos nobles embaradors dessus dits. e los nobles
explicarē la ambarada dient als sicilians axi cō aq̄ll qui
era lur rey e senyoz p̄ part dela reyna sa muller la qual era
filla del rey Manfre lur senyoz natural. **E** mort per los
dits frañcesos e p̄ aq̄sta sola raço ell los entenia a defen-
dre dels dits frañcesos lurs capitans e inimics pero q̄
ell volia q̄ tots los barōs e ciutats lo iurassien p̄ senyoz e q̄
prestamēt sagramēt e homenatge als dits ambaradors
en persona sua. **E** que sabent ells aço que tantost q̄ls em-
baradors fossen tornats ell ptiria escria en Sicilia e los

Sicilians hauēt oyts los ambaradors prestamēt feren
 tot quāt per part del rey demanarē ab gran pler: e apres
 pocs dies hauēt cōplīt los assers los Embaradors par
 tirē e hagueren tan bon temps q̄ en breus dies foren alla
 hō lo rey era al qual los embaradors damūt dits digue-
 ren que los sicilians hauien fet tot ço e quant per ells era
 stat demanat ab grā pler de que lo rey haueut haguda re-
 lacio del demunt dits tātoſt apres pocs dies feu fer vela
 e parti ab tot son stol e feu la via de Sicilia e hague tan
 bon temps que en breus dies arriba en Palerm a hō fon
 berebut com arey e senyoz per tots los barons e altres
 gēts dela terra: e apres pocs dies tots los dessus dits lo
 iurarē per senyoz en la mare sgleſia de Palerm e eſſer lo
 rey iurat comēça acualcar e fer la ^{ria} de la ciutat de ma-
 cina hō lo rey Charles de Napols tenia lo ſiti. Ari ma-
 ter lo rey feu partir les ſues galeres ſabent aquella via: e
 cō lo rey fon actēdat elo ſeu stol dela mar fos al caſtell de
 capodoroſando qui caſcuna de aqueſtas vilas e Caſtells
 ſon prop mongibell feu embarade al rey carles e forē em-
 baradors los demunt dits en galcerā ſ cruylles E pere
 de queralt los quals foren ab lo rey Charles en lo ſiti de
 meſina al qual rey los ſobre dits ſuplicarē la embarada e
 de continen com lo rey Charles los hagues hoyts feu le-
 uar lo ſiti e ſen paſſa Ariols qui es .xij. milles luny de me-
 cina ab tot ſon ſtoll. E aps lo rey en Pere de Arago vin-
 gue e entra en la ciutat de Meſina en la qual fon ben vē-
 gut. E apres leſtol dela mar e foren tots dins lo port de
 Meſina. E lo rey Charles ere ariols e apres lo rey en Pe-
 re de Arago hague ſon conſell e tots ſclaren que paſſas
 en Calabria e ell ab tot ſon ſtoll paſa en la dita terra. E
 lo rey Charles q̄ vehe q̄ lo rey en Pere hi ere paſſat en ca-
 labria iufq̄s ſ rijols e ſen als a napols e lauozs lo rey en

Pere pres molts castells e villas en la dita terra que res
 noli podia resistir: lo rey Charles sabent que ell podia Cas
 labria e ques apellauen de pèdre lo restant per sobzar lo
 dit rey en Pere requeri lo dit rey d batalla cors acors ho
 L. per. L. ho. L. per. L. el rey en Pere hauet rebuda la
 letre d la req̄sta mostra massa volunta prestamēt accepta
 la batalla donan albitre al rey Charles de fer la axi cō vol
 dria. Be q̄ lo rey Charles volgue q̄ la dita batalla se faes
 cors acors e quen fos iurge lo rey de Anglaterra e ques
 fes en la ciutat de Bordeu. el rey en Pere li atorga tot
 quāt volia e axi fon fermada la batalla e complida en la
 manera q̄ per en montaner es stat recitat en les sues isto
 rias: pero abās q̄l rey en Pere partis d Sicilia per venis
 complir la batalla trames p la reyna sa muller q̄ eren en
 Cathalunya e apres q̄ la reyna fon en Sicilia lo rey sen
 vingue he leixa ab la reyna lo noble en Roger de luria e
 feu lo son almirall lo qual pres en vna batalla: que hague
 deuant Napolis en mar la reyna muller del rey carles e lo
 princep son fill e laltre frare e duas fillas he encare pres
 dins la ciutat de Napolis vn carrer quis a pella la rus
 ha Cathalana lo qual tingue tres iorns he cō pres los
 dessus dits elle sen anauen a salern: e apres fet tot aço lo
 dit noble manā la reyna e fills e fillas ala reyna de Ara
 go presos fins la guerra fon finida en hauerē fet matri
 moni axi cō per auāt oyreu e com lo rey hac cōplida la ba
 talla e fon en Arago ell pres en ferrā sanchis senyor den
 Tillo son frare bort feu lo megar en lo riu de Sinqua.
 E aço feu lo dit rey perço cō se era ligat ab lo rey Charles
 e hauia empres de matar lo dit rey en pere son frare segōs
 en muntaner recita e apres fet tot aço lo rey seu ving
 gue en Barcelona e aqui stigue fins que lo rey de fran
 ga ab son poder fou dins Cathalunya: lo qual manaua

ab si vn cardinal q̄ hauiá donada la croada per part del
 papa contra lo rey en pere de Arago e tots sos regnes e
 lauors lo dit rey en pere de Arago vaent q̄ los s̄francesos
 eran a Marbona e q̄ son frare lo rey de Malloz̄qs nos
 aparellaua gens a defendre ana lo dit rey en Rossello ab
 los barons e los altres de Catalunya e neguns no sa-
 bien lo rey per que anaua: e lo noble en Ramo folc dema-
 na a hon anaua e lo rey li respos q̄ aperpenya per pendre
 lo rey de mallozques son frare. E lauors lo dit noble lo
 supplica que ell noy fos per tant com la reyna sa mul-
 ler era sa parenta e lo rey dix que li pleya. E lauors lo rey
 ana al portal de la vila de ppenya per intrar e tantost cō
 aquells de la vila lo conegueren li obziren e cō lo rey fos
 dins la vila e faes la via del castell hon son frare era los
 del castell donaren asentir al rey lur senyor que son frare
 lo rey en pere era aquí e prestamēt lo rey sen isque del ca-
 stell p̄ vna coua que eria fora lo castell de la part del bosc
 e fugi e mes se al castell de la roqua en Rossello. E apres
 lo rey en pere intra dins lo castell e pres la reyna e dos
 fills q̄ hi troba e trames per lo noble en Ramon folc e co-
 manali la reyna e los fills e prestament lo lendema per lo
 mati lo rey en pere sen torna en Barcelona e cōuoca cortz
 als catalans e cō foren tots los staments aiustats lo
 rey los pposa dient los tals paraules belabeu vosaltres
 tots los qui aci sou com yo he haguts molts afers cia-
 mes d̄ vosaltres me sopogut ajudar ne valer tant en lo reg-
 ne de Sicilia cō en les altres coses en q̄ yom lo trobat. E
 ara ya sabeu cō los s̄francesos mos inimics me venen al
 dessus e lo papa q̄ ha donada la cruada contra mi. E lo
 rey de s̄fraca q̄ es en Marbona p̄ entrar en Catalunya a
 abtot ionipoder e veig que de negus vosa ltres nom ha-
 ueu defes: e crec q̄ vosaltres volrieu q̄ yo fos deseretat p̄

tant cō nos tenu per cōtents de mi: e som marauellat de
 vosaltres com vos haueu mesa tal fantesia al seny: car be
 podeu pāçar q̄ axi sabre yo bē viure de art de caualleria:
 cō negu de vosaltres encara q̄ sia deseretar: e seguir lo mō
 cō caualler mas nō sembla bona: raho q̄ p voler la mia
 destructio vosaltres vos lexeu deseretar e pdre ço del vfe e
 venir en mans de mos inimics e vofros: p queus prec cō
 aley als vassalls q̄ vosaltres façau ver mi ço q̄ vassalls hā
 acostumat de fer. E cō lo rey hague acabat lo raonamēt
 deff) dit: les cortz li respōguerā en la forma seguēt. seny or
 vřa senyoria sab be que fins aci en vofres cuytats: e fets
 tostēps lo pncipat de Cathalūya: cō vos ha volgut e aiu
 dat si be voftra senyoria ha dit lo cōtrari vos senyoz com
 haueu tractat lo dit pncipat car iames foren vassalls
 pus mals tractats p senyoz cō fins aci nosaltres som per
 que senyoz vos placia detornar nos tot ço q̄ tenu de cas
 cun stamēt e lauors lo pncipat fera vers vofre senyoria
 ço q̄ p tostēps ha acostumat. E lo rey hauēt oyda la res
 posta dela cort torna als prelats barōs e vniuersitats tot
 ço que tenia e torna aloc tot ço q̄ contra iusticia era stat
 fet e hauēt lo rey tornat aloc les coses deffus dites ferē q̄
 lo rey prouehis en la guarda de Berona e trames hi en
 Ramon folc vescomte de Cardona e en Ramonet de
 ceruera elo vescomte de vila mur qui a los sfrancesos
 los ne hauien gitats com la hauien presa e lo dit noble
 entra en Berona ab los altres desa companyia. E as
 pres lo rey caualca e anassen ab tots los barons e fa
 gent atendar al coll de paniçars: e aqui ell stec per com
 trestar als dits sfrancesos: la entrada e gens per aq̄ta
 raho los sfrancesos no stigueren de no entrar. car pervin
 abbat sfrances qui era abbat de sant Pere de Rodes
 e abē Berēguer de paula sfrancesos entraren en empur

Da ffant lo rey en pere al coll de pançças e cuydaren pen-
 dre lo pre de Empories dins castello sino ques scala per
 lo mur. E com lo rey sabe q̄ los ffrañçelos eren passats
 per sanct Pere de Rhodes e p les abelles e que eren castel-
 lo ell se defantèda e tornassen Abesalu: en la ciutat de Ley-
 da sobre lo anar primer hac brega ab los de Barcelona
 axi com: aq̄lls qui ab aq̄lls de Barcelona los hauia cõ-
 quistas. E eren ab lo rey los següents: lo cõte de Argell
 de Empories e de pallars vescõte Bager en dalmau: ves-
 conte de Ribarberti: lo vescõte de Castell nou: lo vescõte
 de Labrera: en Basto de moncada: en Guerau de La-
 brera: en Ramon: Roger de pallars: Buillem dangle-
 sola: Buillem de moncada senescal: Balçeran de pinos:
 Berèguer de puiguer: Ramon durg: Bucrau d ceruello
 alamany de ceruello: Berèguer den tença: Ramõ de iosa
 pons de ceruera: Bilabert de cruylles: Bilabert de cen-
 telles: y Card mur Arnau de cursau: Bernart: huc de ca-
 brera: pere arnau de botanac: Arnau de sagna: Bernat
 Roger de erill: Bernat de cabrera: ponç de sancta pau.
 Marc de sancta Eugenia: pere de queral: pere galçeren
 cartella: Berenguer de bella: Buillè ramon de montoliu
 alamany de torrella: Jaume de pere mola: ffuillè de ca-
 stellauli: Sbert de mediona Bernat de boxadors Bern-
 nat de rei adell: Bernart de vilademay: Buillè d caldes:
 Ramõ de paguera: Arnau guillè de foix: Bernat de ta-
 lamanca: Berenguer de suerg: Berenguer de monlonis:
 Guerau de guilo: Balçeran doluia: Jaume de bresca:
 Berenguer de vilamari: Bernat de cobrera: Coloma
 pere de sanctmanenat: Ramõ de raxar e molts altres ca-
 uallers de Cathalunya e ab la ciutat de Barcelõa e Be-
 rona: e Leyda: e Terragona: Tortosa: e vic lo Rey se re-
 trague a beselx e aqui el lepa part de aq̄sts barons e ab lo

restant el sen torna en Barcelona: este aqui fins que en Roger de luria fon vègut de Sicilia he en spay de aquest tèps lo rey de ffrança a setia Gerona e aqui lo noble en Ramō folc feu cauallarias. Pero ala darrerria lo dit noble bague arctre la ciutat ab licècia del rey he apres lo dit noble e tots los altres de la companyia sen venc al rey en Pere pero apres q̄ Gerona fon presa se sdeuenc vn mirs de en la ciutat q̄ d̄l cors d̄ vn cors sanct q̄ ha dins la sgle sia de sanct Phelip a qui diuē sanct Arcis hūnerē tantes de mosques blanqs del seu nas q̄ los ffrancesos q̄ pica uen prestamēt moriā. E per aq̄sta raho lo rey de ffrança sen hague exir e anassen a Castello hon stec algun temps he aqui lo pres malatia: e durant aq̄st tèps lo seccors de Sicilia fou vègut ab en Roger de luria e lo rey en Pere sabent que lo dit socors era vengut retornassen ab tos los barons al coll de paniffas e lo rey de ffrança sabēt q̄ lo rey en pere venia ab son poder no guardāt la sua strema malatria usque de castello e feu la via de palada e com fon en vna vita qui es al mig de castello e de peralada aqui dien vila noua aqui lo rey de ffrança mori en casa de vn caualler qui diē ensord aps mort del dit rey lo rey en pere biclença los francefos legons en montaner recita: e lo dit rey hauēt bic lansats los francefos pres nostres cofes q̄ los francefos hic haviē lexades: e fet lo rey en pere les cofes dessus dites sen venc en Barcelona e aqui lo pres malatia e feu son testament ab lo qual lexa lo regne e principat a son fill primogenit apellat Alfonso e laltre fou apellat Faume feu rey de Sicilia: e laltre fou apellat ffrederic fou duc d̄ noto e hauia .ij. filles: la vna ysa bell q̄ fon muller del rey de portugal ela segona costāça e fou muller de Robert rey de Napols e hauer acaba la dita ordinacio lo rey acaba sos dies e mori lo dit rey en

lany de Mil. cc. lxxxv. en temps de aqst rey en Pere a. liij.
 de Janer any. Mil. cc. lxxxviij. fon ppetrat lo priuilegi q̄
 poguessen elegir cinc promens en conselles dela ciuta de
 Barcelona e fon soterrat a sanctas creus en pero no vol
 dria q̄ fos en oblit que en res q̄ lo dit rey hagues fet los
 Aragonesos noy foren en negū a fers Encara stant en
 lo temps de aqst rey son frare rey de Malorqs e cōte de
 Rossello: e de Cerdanya mori la noble en Ramō s̄ canet
 e Romas la baronia de canet als fills dela filla s̄ dit en
 canet q̄ fon muller den Salcerā s̄ pinos e la dona hauia
 dies q̄ era morta e hauia lexats dos fills la vn dels q̄ls
 era Romas senyor dela baronia s̄ pinos elaltre lo pare
 lo hauia lexat senyor dela guardia: e hauia vn fill ab lo
 rey de Malorqs aqui deyē en ponç çaguardia al q̄l lo
 dit rey feu dōar la heretat de Canet e s̄ Menona e leua
 la al fill maior qui era Romas senyor dela baronia de
 pinos. Encara stant en vida de aqst rey lo rey de Malo
 lorqs se pres totes les iuridictiōs dels barōs de Rossel
 lo e Cerdanya e apres los torna acostum de s̄frāça. En
 cara en lo tēps de aqst rey fon fet matrimoni den ponç
 çaguardia ab vna filla den Bernat Buc de cabzera dela
 qual procrea tres fills. lo primer appellat Guillem laltre
 Ramō e laltre Ponç e dues filles. Encara en aqst tēps
 fon fet matrimoni ab vna filla den Ponç vescomte de ca
 bzera e a ben ponç Buc cōte dempurics qui ap̄s ne usque
 vna filla qui apres fon muller den mal ganli axi com per
 auāt sabreu. Encara en aqst tēps lo senyor s̄ berga pres
 per muller vna filla den Bernat de cabzera senyor s̄ mōs
 clus de que is que en Pede berga. Encara en aqst temps
 fon fet matrimoni de vna germana den ponç çaguardia
 ab lo noble en Bernat de centells Encara en aqst tēps
 fon fet matrimoni den Guillem danglefola: ab vna filla

den ponç de ceruera. Encara en aquest tēps fon fet ma-
 trimoni de vna filla den malany ab ramon durg. Encara
 en aquest temps del rey de Malorques fon fet matri-
 moni ab lo vesçote doſſo de vna filla den Galcerà durg:
 e lo dit Galcerà hauia vna altra filla qui fon muller den
 Arnau de castelbo. Encara en lo temps del rey en pere
 de Arago morilo comte bernal Roger de foix e Romas
 vna filla del dit comte q̄ los foixens donarē p̄ muller an
 gasto de bearn fill den gasto de montcada e net den guil-
 lem ramon de montcade vesçote de bearn qui mori a ma-
 lorques e mori lo dit gasto de mōtcada e lera son fill ves-
 comte de bearn e lera a vn altre fill qui hauia nō pere la
 baronia s̄ mōtcada e quāt tenia en Catalunya. Encara
 viuint lo rey en pere dessus dit leua a son frare lo regne
 de mallozques e lo comtat de Rossello e de Cerdanya.
 Encara en lo dit temps se feu matrimoni de vna filla
 den Buillē d'anglesola aben Berēguer de erill. Encara
 en lo dit tēps naluario de cabzera pres per muller la filla
 den ponç de ribelles dela qual procrea vn fill qui hac nō
 Marmangol e vna filla qui fon muller den guillem de
 tença. Encara en lo temps del rey dessus dit asuppli-
 cacio dels barons galceran de pinos: en guillem de ca-
 net e guillem d'anglesola e den ponç çagardia torna la he-
 retat de castre au phelip de castre. Encara en lo dit tēps
 lo rey dona per muller la filla den ramō de peralta: a son
 nebot don phelip de castre dessus dit. Encara en lo dit
 temps nacarat de mur pres per muller la filla del noble
 guillem de ballera. Encara en aquest temps los nobles
 barons: en guillem ramō de moncada e en galceran de
 pinos feren matrimoni que foren dos per dos ierma e ier-
 ma a ierma e iermana pero aquest guillem ramon era se-
 nyor de ytona.

Cap. xl. Qui tracta cō Alfonso fou lo .v. rey d' Arago: e cōte de Barcelōa apellat lo rey frāc.

Mort lo excellent rey en Pere qui fou dit dels franceses fou rey de Arago e dels altres regnes Alfonso fill seu al qual fou imposat nom de franc aqst rey passa en la illa de Majorques ab molta cōpanyia de Cathalunya el qual leua la dita illa a son oncle lo rey de Majorques e los q' passaren ab ell fore aqsts. E ponç vescode de Empories e vescomte de Cabrera e de bas en Ramō de ceruera senyor de iuneda: Guille d'eglesola ramō d' mōccada senyor d' el belat, guarau d' cabrera: ramō d' a glesola: arnau d' corsau gastō d' patellada galcerā d' cruil les: huc d' sarria guille ramō d' iose: bernat d' mōtpao: gis pert alqr guille d' bello cramō artal: maymo d' castell auli guille d' castellui ferrer d' vila frācha: bernat d' sobirats: camō d' galines arnau d' artesa: guille de solet: ponç d' stalar: ramō iutge d' castel mir: ramō d' almenara: pōc d' granycā guille de fluia: francesc de requelens e de aqst es exi lo linatge de requelens: Jaume de mantpassat: Romeu de gerb: Ramō de puigperdius: Jaume alamanç: e tots aqst anaren ab lo deff' dit rey apendre la dita illa: la ql li era desobediēt: e cō lo rey fou tornat ana en castella e feu fer pau als castellans q' eren en grā discordia: e cō fou tornat de castella la terra acorda de fer li tenir cort generals amonço e axi fou fet clo rey ordena certes constitucions profitoses al regne e apres reuoca algūs donatius q' ha via fets vltra mesura: e hauent acabat lo rey les coses det sus dites fou en Barcelona hon lo pres malaltia e de aqlla lo rey mori ioue en edat de .xxv. anys en lany de .M. cc. xij. iay lo seu cots als frares manors en la ciutat de

Barcelona. **E** diu dant en lo seu libre q̄ si aq̄st hagues vī
 scut fore sanct **L**oz e son pare e milloz q̄ dant lo hage p
 lo milloz rey qui fos en aq̄ll temps en lo mon. **E**n aquest
 tēps del dit rey hague guerra ab lo vesçote de **L**erdanya
 e en **B**uillē alamanç de ceruello. **E**ncara en lo dit tēps
 en **P**ere de berga pres p muller la filla dē **B**uillē **R**amō
 de ceruello senyoz dela baronia de castello: e mori lo dit
Buillē ramō sens altres fills e la barōia romas ala filla
 dona d̄ berga dela q̄l hac vna filla q̄ fou muller d̄l cōte de
 pallars: **E**ncare en lo dit tēps la honoz d̄ **B**estarcha era
 romana a vna filla den **B**ernat de **B**astracha: lo q̄l fou
 muller den **B**alcerā de cruilles. **E**ncare en aq̄ll tēps en
Jofre d̄ rochaberti pres p muller la filla den **B**uillē de
 vila de mulls ab la honoz de vila de muls elo castell de
 lerç. **E**ncare en aq̄st tēps lo noble en **B**ertrā de castellet
 pres p muller la filla d̄l noble en bernat d̄ cabzera senyoz
 de munciā la qual era molt bona dōzella. **E**ncare en aq̄st
 tēps lo noble en **B**ertrā de castellet pres p muller la filla
 del noble en **B**ernat de cabzera: fill den **B**ernat de cabze
 ra dēff^o dit q̄ ap̄s fou vesçote de cabzera e de bas. **E**ncar
 re en aq̄st tēps mori lo cōte **R**oger de pallars lo q̄l lexa
 tres filles q̄ fore filles dela dona de **B**erga e fou tudoz de
 les dites filles: en **R**amō durg lo q̄l **R**amō durg dona a
 son fill **M**uc d̄ mataplana la maioz q̄ fou cōteffa e p aq̄ll
 ell fou cōte d̄ pallars e de **B**erga e senyoz d̄la baronia de
 ceruello: e laltre dona anen **B**uillē danglefol: senyoz de
 bell puig e laltre dona anen **B**erēguer de erill: e de aq̄st
 son los cōtes de pallars q̄ vuy sō. **E**ncara en lo dit tēps
 lo noble en **R**amō durg: dona p muller vna iermana sua
 al noble en **P**ōç d̄ sacta pau. **E**ncara en lo dit tēps mori
 lo noble d̄ castelbo e lexa vna filla q̄ fou muller dē **B**asto
 comte de foix e de beselu. **E**ncare en lo dit temps del rey

Alfonso dessus dit e de son boncle lo rey en Jaume de Mallozques fou ferescomte de illa lo noble en Pere de fonollet al qual lo noble en ponç çaguardia dona vna filla sua per muller. Encare en aquest temps lo dit noble en ponç çaguardia dona per muller vna altra filla al noble en Guillem de castell nou e cõ hague fets los matrimonis dessus dits mori. Encara en aqst tẽps lo rey de Mallozques feu pendre titol de vescode de canet al noble en guillem de canet fill del noble en ponç çaguardia e de lauors ença es vescomte de canet. Encare en lo dit tẽps mori don phelip de castre del q̄l Roma vna filla qui fou senyora de castre e de peralta la qual donaren anen phelip de salusa dela qual procrea dos fills: el hu fou senyor dela baronia de castre e d peralta e laltre passa en Sicilia hon lo rey en Jaume lo feu comte de que son exits los de peralta en Sicilia.

¶ Carli. Qui tracta cõ en Jaume ierma del dit Alfonso fou lo sise rey d Arago e pre d barcelona

Mort lo rey alfonso d susdit son fet rey de Arago e cõte de Barcelona: en Jaume fratre seu lo qual reycõ son fratre mori era en Sicilia e tota la terra de Cathlunya trames al cõte de Empories ab dues galeres e ab vn leny armat p amenar lo dit cõte e com lo dit cõte fou arribat en Sicilia e hague dita la noua al rey encouñent lo rey se feu venir los sicilians e dix los la mort del rey son fratre e que p aqlla raho ell sen hauria auenir mas q̄ ell los lexaria la reyna sa mare: e son fratre don Federic per regidors e de aço los Sicilians foren cõtens elo rey tantost fet aço sen venc en Cathalunya hon son rebut per rey e senyor. E ari matez en Arago e altres regnes e pres

per muller la filla del rey de castella appellada Maria e lo rey de castella p aqll matrimoni lo devia metre en poder del rey carles de Napols en villa d troço d Castella e lo rey en Jaume sabèr la malefa desseu lo matrimoni e apres p lo papa fou tractada pau entre lo rey de Castella: e lo rey de Arago e q prègues la filla p muller q hauria nom Blāqua. E q̄l rey en iaume donas vna iermana al rey Robert de Napols fill del rey Charles e axi lo papa p dona al rey en Jaume de Arago e cōpli los matrimonis dess' dits. E promes encara lo dit rey tornar Sicilia al rey Charles de Napols e lo papa feu lo grā fano ner e al mirall dela Iglefia: e donali la illa de Serdenya: e de Corsega q fossen sues p tostemps e lo rey hauen promes q tornaria Sicilia al rey de Napols: e cō los Sicilians ho saberē trobaren despler en la promatença: mas los sicilians hi prouehiren q prenguerē son frare fFedric per senyor e com lo rey en Jaume de arago haques promes tot lo dit ana en roma molt be acōpanyat e amena ensa cōpanyia Marmāgol cōte de vrgell lo cōte de Empories lo vescomite de rocaberti: en Guillè de moncada: Ramon danglefola: Guillem de ceruello: Galceran de pinos: Guillem danglefola: Berenguer de puiguert ala many de ceruello: Huguet d Empories: vescomite d basberèguer dentença: Pere de queralt: Gispert de castell nou: Arnau de corçau: guillem de bellera Arnau roger de erill: Arnau: dorçau: Ramō da so: Ramon alamay galcerā de cartella: y cart de mur: ferrer de bella: ferrer de vila frāca: bertrā de castellui: albert de v̄ncr Berèguer d Aui nyo ponç doluia: guillè de soler: Pere de barbera galcerā de masdouellas: galcerā despapiol: Romon den ento m: gilbert de cruilles: bernat de sentelles: Jaume desta lar: ramō besora: dalmau deroles: bernat de sanct vicès. pere

Folio.

de sanct **Lerni**: **Bernat** deffonellar: **simon** de munt bru:
Pamō torrelles: **Ponç** de sancta pau. **Ramō** de sarria:
Arnau darenç **Bernat** de mont passat: **Berèguer** d vila
frefer: **Buillè** de bordils: **Ponçet** de môtpao: **Buillè** de
malla: e **Pere** de mala: **Pere** de vilella e molts daltres lo
rey cōpli son viatge e parti del port de roses hon eren les
fustes quarāta galeres e sexanta entre naus e lenys de q̄
eren patrons molts ciutadans de **Barcelōa**: en **Faume**
dur fort **Pere** d **Burgues**: **Buillè** d sanct dimèc: **Buillè**
romeu: **Faume** greny e molts altres e aribarē al castell d
ostia: qui es ala boca del riu de roma: e aqui ell fou ben
rebut p lo papa e per tota la cort: e aqui lo rey stec algun
tēps e apres com lo rey hagues stat ab lo papa e fet sos
afers: e lo papa li hagues cōfirmat tot ço q̄ li hauria pro
mes lo rey pres licència del papa e de tota la cort e feu la
via de arlet pero lo rey non hauria entēcia si be odonaua
entenent: los **Sicilians** sabēt que lo rey venia feren li exir
son frare al encontre ab .lx. galeres les quals sencontrarē
deuant capo dozlādo e aqui hauerē grā batalla en que
los **sicilians** perderen .xv. galeres e foren vēçuts e don fe
dric tornassen amacina e lo rey en **Faume** a **palerm**. hon
fou ben acullit: e com fou a **palerm** lo rey trames a son fra
re l'infant qui era amassina e rebut lo missager parti e fou
ab son frare a **palerm**: hō fou bē acullit e cō fou a **palerm**
lo rey trames pson frare l'infant q̄ era amassina e rebut lo
missatger parti e fou ab son frare a **palerm**: e lauors lo rey
en **Faume** feu lo rey de **Sicilia**. **L**aps lo rey en **Faume**
sen torna en **Catbalūya** e amenassen ab si la reyna sa ma
re e aqui tota la terra li feu grā festa e apres pocs dies la
reyna sa mare mozi e fou soterrada aframenz e aps tot
aço torna al rey de **Malorçs**: son hōc de totes les terras
q̄st rey pcrea d la reyna sa muller tres fills pere berèguer

nonfos al quall lo rey son pare dona p muller la filla den
tença ala q̄l era peruègut lo cōtat de vrgell p mort d̄l cōte
narmāgol de cabzera germa dela mare dela dita cōteffa
germa los q̄ls eran fills den aluero de cabzera vescōte de
ager p aq̄sta dona: lo dit nanfos fo cōte durgell e aps lo
rey dona al infant en Pere primogenit lo cōtat d̄ Empo
ries q̄ lo pte hauria lexat al rey leuat lo ala mare dell cōte
de qui era: encara dona lo dit rey a son fill en Ramō berē
guer lo cōtat de les muntanyes de prades empo apres
linfant en Pere cābia ab son frare en Ramō berēguer lo
cōtat de Empozies ab lo cōtat de prades: e lo rey dona
al dit infant en Pere lo cōtat de Benia e de Ribagozça:
e lauors lo dit infant en Ramō berenguer romas cōte de
Empozies e aq̄sts .ij. infants dess̄ dits recnūciarē la pri
mogenitura al infant Nanfos e aço p tant cō no gosaren
passar enseredenya p cōquistar la terra e linfant Nanfos
hi passa p primogenit e tota la terra troba gran plaer cō
lo dit infant stant tant ioue empres la conq̄sta dels dits
regnes de corsegua e d̄ Cerdenya e p aq̄sta raho la terra
li feu gran armada axi com p auant en la historia venreu
aq̄st rey en Jaume tēps hauria que estaua sens muller p
tal com la mare era morta de q̄ lo dit rey pres altra mul
ler filla del noble em Pere de montcada e d̄la dona Ber
gua de pinos la qual hauria nom alid̄on e haurien presa lo
dit la dita reyna per muller apres poc temps lo rey mori
e fina sos dies en Barcelōa en lany M̄il. ccc. xxvij. e fou
soterrat a sanctas creus ab lo rey en Pere son pare. En
aps mort d̄l breyna dess̄ dita renūcia el mō e feu vn mōa
stir d̄ dones meozetes a q̄ diuē patzables e aq̄ la reyna
estecmētre visq̄ bēa cōpanyada de nobles dones de son
linatge e moltes fillas de molts q̄ feu mōges d̄l dit mo
nastire e aqui la dita reyna feu sancta vida ques diu que

es sancta en paradís morí al dit monastir any. **M. ccc. xxx**
fo soterrada al dit monastir. Encara en lo temps de aqst
rey morí son hòde lo rey en Jaume de Mallorqs e lera
dos fills lo primer Sanxo qui apres fou rey de Mallor
ques laltro appellat Jaume de clarença. Encara en lo
temps de aqst rey morí sa germana muller de Robert rey
de Napolls e apres lo dit rey li dona altra muller filla
del rey Sanxo de Mallorques appellada Santa q fon
la millor reyna q fos en Napols. Encara en lo dit teps
en guillem vescode de canet dona sa for per muller al no
ble don Phelip di castre la qual era stada muller den guil
lem de castell nou. Encara en aqst teps de aqst rey morí
lo noble en guillè de pinos e lera .ij. fills. lo primer appel
lat Pere en galcerà e vna: e lo segõ Ramon galcerà e vna
filla q fon muller dl noble en Berèguer çaportella e aps
lo rey Sanxo de Mallorqs havia .iij. fillas bastardes
les qualls lo dit rey havia hagudes de vna filla de caual
ler de Osona del loc de sanct Pheliu de torrello. E lo ca
ualler havia nom mossen guillè d puig bacho e la pmera
filla fon muller del noble en galcerà de pinos: e la segõa
fou muller del noble en gilaber de cruillas: e la terça fou
muller del noble en pere de talem. En care en aqst teps
lo noble nacart de mur pres p muler vna filla del noble
en garau alamauy seny or de guemera. Encare en lo dit
temps lo noble en ramonet de ceruera dona vna filla que
tenia per muller al noble vescomte de villa mur ab la he
retat de iuneda. Encara en lo dit temps morí lo noble en
pere galcerà de pinos e detx vn fill qui havia nom pere
galceran e filla del rey de Mallorques sa mare pres per
marit en vilaragut lo noble qui aps fon fet per lo dit rey
vescomte de sobirats e de aqll la dita dona Saura pro
crea vna filla qui fou muller del noble en Bernat de so e

germa del noble empere galceran. Encara en lo dit tēps lo noble vesçôte de Cardona pres p muller la noble dōa filla del noble en guillē d'aglesola senyor d'la honor. Encara en lo dit tēps lo dit rey feu fer leuar la honor en pere berēguer de iosa ab noble en pere galceran de pinos per quis tenia en feu. Encara en lo dit tēps na guilleuma de mōrcada pres p marit linfant en pere e a p̄s mori e laxa la baronia de castell de montcada al rey. Encara en lo dit temps lo comte de foix dona a vn seu fill la honor de castell bo e feu lo intitular vescomte e de aq̄st temps en ças vesçôte de castellbo. Encara en aquell temps lo noble en ramon de bella pres vna filla den galcerā de puiguert. Encara en aq̄st temps lo noble en pere de fonollet dona vna filla per muller al noble en bernadi de cabrera. Encara en aq̄ll tēps mori Harnau de segua e romas la sua heretat a vna sua filla q̄ fou muller den Berēguer dolms. Encara en lo dit tēps mori lo vescomte rocaberti he lexa vn fill appellat Balmau lo qual pres p muller la filla d'el noble en bertran de fenollet. Encara en aq̄st tēps lo rey dona muller al infant en pere son fill: la filla del egregi en gasto pre d' foix. Encara en lo dit tēps lo rey dōa muller a sō fil linfant en ramō berēguers cōte de Empozies la filla del noble e baro don Jaume de perica. Encara en aquell temps lo noble en pere d'almany pres per muller la filla den Arnau gnillen de foix.

¶ **Lapi. xliij.** Qui tracta cō Hanfos fill del dit Jaume fou lo seten rey e comte de Barcelona.

D Or lo excellent rey Jaume dessus dit son rey de Arago e dels altres regnes e principat Hanfos fill seula q̄l son appellat rey benigne pertal com tostēps fou benigne

a totes gentes e plalents. Aquest rey stant infant fou cõ
 te durgell per la muller ari ço per no es stat recitat en la
 historia del rey en Jaume son pare: e ari mater fou iurat
 per primogenit p passar en lo regne de Serdanya en Ba
 falt: e de sos freres p̄mers fills del rey ari cõ es dit deuât.
 La terra ab grã voler li feu grã armada s̄ molts barõs
 nobles e cauallers: e altres gẽts d̄ p̄ncipat d̄ Cathalunya
 ari de cauall cõ de peu e moltes galeras e naus e altràs
 fustes per passar en los dits regnes e anaren ab lo dit in
 fant molts nobles barons e cauallers e altres militars
 de Cathalunya e foren aquests en Barnat vescomte de
 cabrera: en Jofra vescomte d̄ rocaberti en: Suerau ala
 many de ceruello ab .iij. freres en Berèguer caros: en gis
 pert de castellet: en Bernadí de sentellas: en Silabert de
 cruilles: en Ponç de sant pau: en Bernat de sancta euge
 mia nuguet de Empozias: en Ramõ d̄ boradors: en ber
 nat de mont pho: en Ramon de blancs: en Pere guill:
 en Pere de sanç: en guillè de bello: Masbert çatrilla: Ber
 nat guillè de fora Jofã de vila mari: Jofã de vilarnau
 Ponç doluia: Berèguer de capons: Pere galcerã de cal
 des Baimau de reiadell: Fraçi coloma: Fraçi d̄ rapac:
 Pere de taguamaner. arnau d̄ vilalba: ramõ d̄ vila noua
 e molts altres los nõs dels q̄lls no son assisrics p tant
 com seria molt lars de recitar encara h̄i anarẽ molts ciu
 tadãs dela noble ciutat de Barcelona e son aq̄st palous
 merçts burguesos: sanct Clemenets: romens: qurals: e ari
 mater h̄i anarẽ de Leyda de gerona de tortosa de Terra
 gona: e daltres gẽts delas vilas de Cathalunya: e erã les
 gẽts darmes en nõbra de mil de cauall e de .xx. M. d̄ peu
 e les fustes erã entra naus e galeras e altres fustes en nõ
 bre de .cl. en que hauia .lx. galeras entre grosses sotils e
 ab totes aq̄stes fustes linfant: passa tota sa gent en la illa

del regne de Cerdanya: e ariba dauant lo castell vermell q̄ se appella castell de caller: lo qual castell se tenia p̄ pisans e aqui l'infant ab tot son astol se atenda en vna vila q̄ pobla denou la qual vila feu appellar bon ayze e aq̄ l'infant esteu fins que lo castell esteu pres q̄ dura lo siti de. iij. anys e durāt lo tēps del siti del castell l'infant hague de grans breges he batalles ab los pisans esarts pero a deu fou plasant q̄ l'infant fou vencedor de tots sos inimics e gonya lo dit infant ab les suas gents totas les illas de corçague e de Cerdanya e aq̄llas parti ab sos seruidors qui eran ab ell en la dita cōquesta: e fou en Bñg carroç comte de quirra e dona en Johan carroç la baronia de sanct miq̄ll e d'argēç e dōa an boçadors la baronia e d'pulla e vna font q̄ era dins lo castell de caller dona a sancta pau sanct Zuri: mas sens falla los dessus dits loy hauian ben seruit: Car en boçadors lo leua en la batalla que hauian mort lo cauall al infant. E dona li lo seu cauall e a p̄s mosen Bñg carros lo leua altra vegada quel dit infant era caygut en mig dels inimics en vn loc quis appella la goteta den carros: e aximatez tots los altres lo hauian beseruit aqui l'infant donaviles e castells en los dits regnes qui aturar si volguesen: encara comana lo regimēt de corçague a vn caualler qui hauer nom Johā rocça aquel feu cōte de simarcha estant l'infant en les ditas cōquestas sa muller la cōtessa durgell pari vn fill dela q̄ l'infant fou molt alegre. Et an p̄stamēt cō l'infant fon nat lo rey en Jaume lo feu baptizar e mes li nō Pere e apres lo feu iurar p̄ primogenit e cō lo rey hague acabades totes les coses dessus dits trames la comtessa durgell e son fill en Cerdanya de q̄ l'infant troba grā plaer en la vèguda d'la cōtessa sa muller: e apres l'infant emprenya la comtessa sa muller: e dun fill qui hac nō Jaume qui apres fou comte

burgell pro stāt penys la dita steffa linfant hac acabat de hauer tots los regnes en sa ma ordena de venire lera en los dits regnes e terres. gēts p guardar e regir aq̄lls e apzcs linfant sen torna en cathalūya hō son pare lo rey en la ciutat de Barcelona e aqui lo dit infant ab tot son astol e cō lo dit infant son arriba p̄stamēt isque en terra p fer reuerēcia a son pare lo rey e com linfant isque ana vestit cō asart ab lo gonell serdesce e cō fou dauāt lo rey sō pare p fer li reuerēcia lo rey no li vol res dir ne dar la ma abesar de q̄ tots los barons nobles e altres gentz foren fort marauellats del acuullimēt q̄l rey hāuia fet al infant e apzcs linfant sen ana posar al palau petit e aq̄ lo dit infant stec. *E* apzcs mangiar lo infant se ana beu vestir e cō acatala axi cō en lo dit tēps anauē e venc p visitar lo rey son pare e cō lo rey viu veni linfant son fill no aspera quel dit infant vēgues aell. *M*as lo rey isque arebra linfant al cap dela alcalā. *E* pzes lo infant son fill e besal e abra sal molt dolclamēt e mes lo sen en la cābra: e apzcs q̄ foran en la cambra la reyna muller del rey e madastre del dit infant en presēcia d̄ tota la cort demana al rey p que vuy per lo mati cō lo infant venc a vostra senyoria no li fahes bō acullimēt e ara senyoz loy hāueu fet tal. *E* lo rey respos si vuy p lo mati ell fos vēgut p vestit ab les robes de vençedorz sens falla yo li hāguera feta la honoz q̄ era li befeta mes cō vēc vestit ab les robes dels vēcutz ell merexia be ço q̄ yo li fiu per q̄ sapiats q̄ iames negu no deu portar abut dels veutzuts si no dels vēcedorz pus deu na dona la victoria e veus per q̄ li fiu lo dit acullimēt de que tots hāguerā molt p bo ço que lo rey hāuia fet: e apzcs pocs dies quel infant fou a Barcelona la cōressa pari lo fill dessus dit appella Jaume: e apzcs lo rey en Jaume fina los dies emozitan prestamēt. *E* tots los regnes e

príncipat ten gueren p rey e senyoz lo, dic infant lo qual
 apres mort del pare sen ana a coronar a Caragossa. E
 la reyna e comtessa mori ans que fos coronada e apres
 effer lo rey coronat pres altra muller germana del rey en
 pedro de castella aqui diguerā lo cruel dela qual procrea
 dos fills : lo vn appellat ferrando e laltre Johan e vna
 filla qui fon muller del rey de Malorques e hauer dat cō
 pliment lo rey ales coses deff^{tes} dites sen torna en Cathas
 lūya hon tenc cortz als Cathalans en lavila de mōt blāc
 en les quals cortz lo dit rey feu algunes cōstitucions pro
 fitosas al príncipat e com tot aco fou fet lo rey sen malal
 ti estant malalt ordena de sos regnes : e terras e lexa son
 fill emperere rey de Arago e dls altres regnes e lexa en iaus
 me lo comtat durgell e lexa al infant don ferrando lo mar
 quesat de tortosa e lexa al infant don Johā senyoz d bar
 bagal e acabada la dita ordinacio fina sos dies en la ciu
 tat de Barcelona en lany Mil.ccc. xxxv. efou portat lo
 seu cors a soterrar al monastir de poblet ab gran honor.
 En lo tēps deffus dit lo dit rey dona vna sua filla p mulla
 ler al rey en Jaume de Mallozqs lo qual rey de Mal
 lozques fo fet rey del dit regne p mort de son frare lo rey
 en Sanxo de Mallozqs qui mori sens fills mascles. En
 cara en lo dit temps lo cōte en Jaume durgell hauaia de
 sa muller la cōtessa la qual era filla del cōte de comēgavn
 fill e vna filla la qual filla fou muller del vescōte de Car
 dona. Encara en lo dit tēps lo noble nicart d mur senyoz
 de robio dona muller a son fill la filla de don Bñg. p. se
 nyoz de albi dela q̄l procrea vn fill lo q̄l fou appellat per
 son nō Loys e vna filla q̄ fou muller del noble baro mos
 sen iauime de pallas. Encara en lo tēps mori lo noble en
 bernat guillēcaportella e lexa. iij. fillas, ela p̄mera fou mul
 ler d̄l noble vescōte dilla ab la honor d̄la portella d̄ luxa

e les altres fillas la vna fou muller del noble en Ponç de sancta pau: e l'altra fou muller del noble Marnau roger dorcau. Encara en lo dit tēps lo noble vesçote dilla dona vna sua germana p muller al noble en Pere galçeran de pīnos qui hauia nom marquesa d'la qual lo dit noble procrea. vi. fills e. iij. fillas. Encara en lo dit tēps lo noble en Buillē de bella mori e l'exa. iij. fills vna filla q fou muller del noble en Bñg darill. Encara en lo dit temps mori lo senyor de talarn lo qual l'exa vn fill qui mori sens fills e la honoz de talarn torna al cōte de pallars. Encara en aqst tēps lo vesçote de castell bo mori e l'exa vn fill e pres muller la filla de don Lop de luna de la qual procrea vn fill e. ij. filles e la vna fou muller del comte de pal·las: e l'altra fou muller del noble en Bernat de cabrera q apres fou cōte de Osno. Encara en lo dit tēps lo noble en Bñg de bella pres per muller la filla del vesçote d'vila mur de que procrea. ij. fills la vn appellat Berēguer l'altre Ramon. Encara en lo dit tēps mori la muller del dit noble e pres altre muller filla de Gilbert de proxida de q hague vn fill: e aps lo dit noble mori e la dita muller pres en sfrancesc de parallos p marit de q hague vn fill e vna filla: Encara aps mori lo dit sfrancesc de perallos edits dona pres per marit lo noble en Pere de fonollet vesçote dilla e de canet per marit p spay dalgun tēps axi com per auat oyreu. Encara en lo dit tēps mori lo noble en Pere galçeran de pīnos e l'exa. ij. fills dauat dits e fillas. Encara en lo dit temps mori en Pere de malany e l'exa. ij. fills e vna filla qui fou muller del cōte de quirra. Encara en lo dit temps mori lo noble baro don phelip de castra e l'exa d' sa muller vn fill appellat phelip qui pres p muller la filla del noble en Galçerā alamay senyor de guimara ab la baronia de guimara. Encara en aquest tēps mori

lo noble en Berenguer de riblles e l'asa vna filla qui son muller del noble mossen Duc de sancta pau d'la qual mossen Duc procrea .iiij. fills e .iiij. fillas. Encara en aquest tēps lo noble en Bernat de cruilles pres p muller la filla del noble en Guillem galceran de cabzera la qual presta ment mori. Encara en lo dit temps mori lo noble en ramon vescōte de canet e lo vescōtat romas asa soz la vescōtessa d'illa. Encara en lo dit tēps lo noble en garau arau alamanç deceruello pres p muller la filla d'el noble en vila ragut lo bell vescōte s' sobirars dela qual pcrea .i. fill e .ij. fillas. Encara en aquest tēps lo noble en Pere de queralt pres p muller la filla del noble en Guillem galceran de cabzera dela q' pcrea .ij. fills e .ij. fillas. Encara en aqst tēps mori la filla del comte en Jaume durgell muller del noble velcomte de Cardona lo qual apres per muller la filla de don Pedro de luna.

Capitol .xliij. Qui tracta cō en Pere fon lo .viij. rey de Arago e comte de Barcelona e fon apellat rey cerimonios.

Or lo excellent rey Nātos dess' dit fon rey son fill en Pere de Arago e dels altres regnes e principat de Catalunya lo quall fou apellat lo rey Cerimonios e per tant fou axi apellat. car ell feu cerquar totes les cases de tos los reys s' chrestians e volgue saber en qn orde viuiē en lurs cases e hauēt ho sabut lo dit rey ordena la sua casa prenēt la forma deles dites cases d'ls reys dessus dits deles cerimonies e ordinaçōs s' calcunas lo milloz per ques deya q' la casa del dessus dit rey era millor ordenada q' casa de rey de chrestians e ab maiors cerimonies e per aqsta raho li fou imposat lo nom s' cerimo

nios aquest rey tan prest que lo rey fou mort pres muller
 la filla del rey de Portugal dela qual procrea vn filla q̄
 hac nom dona Joana la qual pres lo dit rey dona per
 muller al egregi comte de Empories cosin germa del dit
 rey. E aquesta reyna molt prest mori e lo rey dessus dit
 pres altre muller filla del rey ffedric de sicilia appellada
 per son nom Leonor e d'aquella lo rey procrea dos fills
 e vna filla: e lo primer fill fou appellat per son non infant
 don Johan: e lo segon fou appellat infant don martí e la
 filla appellada Leonor. E sapiau q̄ aquest rey traue molt
 en la ciutat de Barcelona e apres algun tēps q̄ lo dit rey
 hac stat en la dita ciutat li venc noua que los sarts se eren
 rebellats contra lo dit rey e quel li hauien morts tots los
 Cathalans que son pare lo rey Masos hi hauia poblats
 exceptats los qui eren poblats en lo castell de caler e lo
 rey hauer sabuda la noua aiusta tots los regnes e terras
 e ab consell de tots los dessus dits regnes en special del
 principat de Catalunya feu gran armada per passar en
 lo regne de Serdanya e recobra aquell. E anaren en la
 dita armada ab lo rey los barons enobles e cauallers e
 altres militars deuall anomenats e foren aquest Malfonso
 cōte de dina e don Johan cōte de prades: en Ramō be-
 renguer comte de Empories en dalmau vescōte de rōca-
 berti: en hōemat vescōte de cabzera: buc folc: vescōte d̄ car-
 dona: mandreu vescōte de canet e de Illa en guillē vescōte
 de castell nou: en not gasto e Roger de montcada: en gue-
 rau de ceruello en berēguer dāglefola: galcerā de pinos e
 son frare en Bernat galcerā: en guillē d̄ ballera: Arnau ro-
 ger de rill: Arnau de pallars: en guillabert d̄ cruylles:
 Maymaric: en Pere de sentelles: en Pere de malany: Ar-
 nau dorcau: Berēguer de bella: dalmau de q̄ralc: Ramō
 alamaný d̄ ceruello: dalmau de mur: noziols de fora: frā

cesc çagaría: Arnau alamanç de tozella: en guerau di guí
 mera: en Pere de pala fols: en Pere de veloc: Bernat de
 rogores: Bernat de scoy: Johā de nomboy: Balcerā de
 sançmenar: en pelagrí: en rièbau de cobera: vidal de bla
 nes: guillé de cartella: sfrāci coloma. Bernat de vilades
 manç: marheu d caldes: ramō de bozadors: sbert cetrilla
 peresbert de malorçs guillé dolluia: bernat de lupia ar
 nau de banyils: iofre de conadal: pere de rocabruna: pere
 de sanct feliu: guillē de sanct Berni: perer: ramō de copons
 bernat de vilariç: guillé de rei adelt: ran: d de paguera: pe
 re de barbera: ramon demōtclar: e molts daltres en com
 panyia dels barō e nobles de s' dits e forē tants los qui
 anarē que poçs cases erē en Cathalunya q̄ destamēt fos
 sen q̄ noy ha gues algu poc en care en les gēts de bona cō
 dicio: encara y anarē ab lo rey los barōs e nobles d'Ara
 go don pedro de tericha don pedro ferrādis dixer: don
 Phelip de castre: don pedro de luna en manuel dentēça:
 don lop rimeniç durrea: don blasquo d'ala gō: don lop de
 gurra don pero iordā de vrea. Encare hi anarē de valē
 cia los nobles mossen Antoni de vilaragut: en vidal d vi
 lanoua: en pere pardo: en gilbert de proxide: naudreu: ca
 stellar: don pero maça: mossen Sanyo perosa cathalabiu
 mossen Luis dē oriola mossen ledro e molts daltres. E
 ab totes les cōpanyes de s' dites lo rey se troba al port
 de roses ab .ccc. fustes entre naus e galeres e altres fustes
 deles quals fustes eren patrons cauallers e ciutadans
 dela dita ciutat de Barcelona tots los maiors en nōbre
 de .lx. milia combatans e apres lo bon rey fou aiustar e
 ses gents recullides feu fer vela en nom de deu. E hague
 lo rey ab son stoil tan bon temps que dins sis iorns fou
 dauant Valguer qui li era rebelte. E aquí lo rey feu des
 sembarcar tot lestol e mes sin ala dita vila del Alguer. E

stant sobre lo siti se meteré morts en lo dit stol del rey de
 quey moriré be. xx. milia psones entre les quals moriré
 los nobles barous don phelip de castre: en galceran de
 pinos en artal Roger de pallars e la mes part de lurs cõ
 panyes. Empo p tot aço lo reyno leua lo siti ans pres la
 vila del alguer. E apres hague tot lo regne afama e deif
 fa senyoria: e lauors lo rey hauent haguda la vila e regne
 senyencal castell de caller e aqui feu iutge derbozea q̄ ha
 uia. iij. fillas e vn fill alles quals fillas. lo rey dona ma
 rit en feu matrimoni: e la primera dona p muller adõ Pe
 dro d'eterica e l'altra en galerau de ceruello e l'altra en Ma
 colau coros e l'altra: en Buillé galcerā de cabzera e dona
 vna filla del noble en Pere de q̄rlat al fill del iutge dar
 bozea he fets tots aq̄sts matrimonis mes en regimēt lo
 regne e lexa governador en lo cap de caller e de gallura
 mossen Albert çatilla: e lexa governador d'el alguer d' Sa
 ser e del cap de luquador mossen Pere albert de Moloz
 ques e hauēt donat complimēt ales ordinaciõs dessus
 ditas: lo rey sen torna ab tot son stol en Cathalunya e arri
 ba en la noble ciutat de Barcelona hon lo dit rey fo ben
 rebut e apres poc tēps lo dit regne se torna a rebellar e lo
 rey trames hī lo noble baro en Bernat vescõte de cabze
 ra lo qual hī ana ab. xl. galeras e encõtras ab. lx. galeres
 de genouesos al port del comte e les desbarata e pres ne
 xxxij. pero hagua: x. galeras de Venecians en Valença
 dels Cathalans e lo sen dema dela batçalla lo dit baro
 recobra p força la vila del Alguer e aps vn mes dela ba
 talla lo dit baro fou en caler hõ se cõbate ab lo iutge der
 bozea e ab lo cõte pisa en l'opla d' quart e lo dit baro vège
 la batalla hon morirē ben. xiiij. milia Sarts e pocs Ca
 thalans. E fet tat aço lo dit baro sen torna a son senyoz
 lo rey q̄ era a València lo qual li feu grā festa e p. lo seruey

que fet li hauiá dona li de gracia .xl. milia liuras de que li mes en penyora vila sfracca de penades. E apres al dit noble atracta seu lo rey li empenyora la ciutat de Vic per la dita quantitat e lo noble lexa li vila sfracca. E apres lo rey feu a vn fill ql dit noble hauiá pendra titol de cõte Bosona e de aquell temps en ça fon dits comtes e apres lo dit rey feu matrimoni dela filla del cõte de luna ab son fill linfant don Marti e ella era appellada Maria: e p la dita muller linfant fon cõte de luna e apres dona muller a son fill primogenit appellat linfant don Johan la filla del egregi cõte Barmanyac appellada dona Johana e lo rey hauent donat cõplimēt als matrimonis delli dit cõmēga de hauer guerra ab lo rey dõ pedro d Castella de la qual guerra lo rey els regnes passaren prou enuegs e tribulaciõs: car lo rey d Castella entra en Arago e regne de Valēcia hon na pres la mes part ab prou barctanas e trafa guarrias que les gentz dels dits regnes feyen: e lo rey per la dita guerra hague a fer ambarada al papa Innocent en Auinyõ p reptar lo rey de Castella d'atraycio en aq̃sta embarada lo rey trames a vn doctor qui appellaua misser Francesc Roma: al qual dona per cõpanyo lo noble baro en bernal galceran de pinos e lo noble era foragita de la terra per çert cas de vna mort dela qual lo dit noble fon inculpat e lo dit noble era en aquell temps en Auinyõ: e com misser francesc Roma fos en Auinyõ e trobas aq̃ lo dit noble al ql dit de part del rey son senyor que fes aquest reptament dauant lo Papa de que ari loy manaua son senyor lo rey e per tant fou elet lo dit noble afer aquest reptament al dit rey de Castella cõ era lo pus disposst en fer aquesta batalla que baro ni noble q̃ fos en la senyoria del rey en aquest temps e hauent sabut lo noble baro la intencio quel rey son senyor li hauiá trames

adir tan prestament comença a fer lo reprimet e dir dauant lo papa q̄ si lo rey de castella volia dir q̄ ell no fos traydor q̄ .ij. p. .ij. lo rey d' Arago cell loy cōbatriē e cascū iorn lo dit noble .ij. vegades feya dauant lo papa lo dit reprimet e cascūa vegada ne feya leuar carta e aço dura de vn any e lo rey de Arago heuia per acordat q̄ si lo rey d' Castella volgues pendre la batalla q̄ ell fes rey de Andalozques al dit noble baro e q̄l prēgues p̄ cōpanyo e aço feya lo rey de Arago per tal cō era molt defectiu de persona e feya comte q̄l dit noble fes les armes per ab dos. Mas lo rey de Castella fon pus cortes que no cura gents del reprimet e apres lo dit noble sen torna ab son cōpanyo en Catalunya a son senyor lo rey ab lo qual fou en la dita guerra hō feu moltes bones cauallaries : e apres lo rey feu vna ambarada al rey Anglaterra ab la qual ana en Ramon bertrā qui ares diu en de perallos lo qual era de la casa del noble en Bernat de cabzera qui en aquell temps regia lo rey e lo dit Ramon bertran acaba tot ço per que anaua e com fou tornat a supplicacio del dit noble baro lo rey lo feu caualler e dona li la governacio de Rossello e aquest es lo primer nom de son linatge encara apres lo rey a supplicacio del noble baro en Bernat de cabzera. Trames en França a vn gran capita quis appella uā en Bertran de cla qui era fratre del dit Ramon bertrā quis diuē de perallos lo qual hauia nō francisc era hom discret e saui e parec ho be en sos affers q̄ ell ab sos bons tractes p̄ auāt feu q̄ en Bertrā de cla q̄ venc en les parts de passa en Valēca del dit rey e per aquesta raho lo rey en Pere. Com lo dic francisc fon tornat lo feu caualler enoble e li dona titol de vescode de Roda tot en vn iorn e aço fou fer dauant la font dela lossa en regne de Valenscia he de q̄ auāt los dēss dits se son appellats d' parallos

e aço pertāt com eran e son exits de vn alberc qui es dins lo terme del castell de perallos appellat Bertrā e de açst tēps ença es lo linatge d pallosos e lauors lo rey trames lo noble baro Rucfolc vescōte de cardona lo q̄l fou sō al mirall ab les suas galeras p secorzer la ciutat de Valēcia e lo dit baro fencōtra ab las galeras del rey de Castella e les desbarata e apres na. viij. galeras. E cō fou tornat lo rey feu li pendra titol de comte de açll tēps en ça son dits cōntes los de Cardona e fou en lany. Mil. ccc. lxxv a. iij. de Decembre: apres tot aço lo rey caualla ab tots sos barōs nobles e cauallers e altres militars de Catha lunya e ab la gent dela ciutat de Barçelōa e ab les altres ciutas e viles de Cathalunya e feu la viada Valēcia e anaren ab lo rey los egregis cōtes d vrgell de Empozias de prades e de pallars de Osna e d Cardona e los barōs nobles: en Bernat de cabzera: Balmau de rocaberti: en Guillē de vila mur: not e gasto e roger de montcada: en guerau: e ramon de cervello: en ramō d anglefola: en Pere galcerā de pinos: e sos frares: en bernat e berēguer de pinos en Berēguer de anglefola: en gilabert d cruilles: nuc de sancta pau Jaumerogger d pallars: aymeric: e pere de sentellas: guillē de bella: berēguer d bella endalmau e gata de q̄ralc d almau de mur: en remō alamanys d cervello arnau dozcau: berēguer darill: gispert de ribellas: garau de cabzera: andreu de fonollet: guillē d castell nou: pere de farrā garau despes ramō de bozadors: ramō d paguera matheu de caldes pere ramō de copōs: en pere de pau en francisc ramō çaguariga en iunya en vila francha en vilarrig en Ramon e vidal de blanes: en pere de palafolls en ponç ramō e iaume de callar: Bernat talamāça: en pere daragall: en guillem e ramon de iosar: en galceran doluita en monçonis: guillem de mala arnau de vilalba: en pere

de sanctmenat: en rienbau de corbera: en Bernat de olms
 en Ramon de lopia: en pere de labia en Pere de lunas e
 molts daltres cauallers e homens militars qui eran ab
 los barons enobles dessus dits en lur cōpanya los q̄ls
 seria prolix escriure lurs noms encara foren ab lo rey los
 barons e nobles de Arago: don pedro de perica: don: pe-
 dro ferran dis dixer: don P̄helip de castre: don Artal de
 Arago: don Lop erimenic durrea: don Pere massa: don
 Pere iordan durrias mossen Bracia de sese: don Lop de
 gurrea: lo castella demposta lo prior de Cathalunya e dal-
 tres nobles e ab tots los dessus dits lo rey se troba en lo
 regne de Valècia p̄ cōbatre lo rey de Castella dessus dit
 ab .iiij. milia de cauall. lxxx. milia de peu de que per aq̄lla
 vegada lo rey de Castella no li plaguela batalla an p̄sta
 ment sen isque e laxa los regnes al rey de Arago e lo rey
 recobra tot ço que li hauria pres en poctèps de q̄ a p̄s tot
 aço vencen Bertrã de claquí de q̄ damunt es parlat e au-
 fta ab lo cōte de trastamena appellat don Enric frare
 bozt del rey de Castella e entraren en Castella e ab çerts
 tractes lo dit don enric feu morir lo rey de Castella en lo
 castell de montell faent lo vescōte de rocaberti e lo dit don
 Enric fou leuat rey d̄ Castella. sabēt li Valèça lo dit rey
 en Pere d̄ Arago q̄ li hague fet a venir: en Bertrã de claq̄
 Empero durāt aquest tēps lo rey en Pere feu morir sos
 freres lo comte en Jaume durgell el infant don ferrando
 çari mater feu morir laltre frare feu appellat Johan ab
 çertas letras que feu al rey de Castella donant li entēdre
 q̄ la soz mare del dit infant deua matar a son frare lo rey
 de Castella e fer son fill rey per aq̄sta raho lo rey de Ca-
 stella mata la soz e lo nebot: encara hauria fet ia altracruel-
 tat q̄ hauria fet morir lo rey de Mallorques qui era son
 nebot apres feu morir l'infant d̄ Mallorques qui era son

nebot per ques pot dir ab veritat quel dit rey fon lo segō
 Nero en fer morir tantes persones e tant notables aco-
 stades al dit rey sens causa: encara aþs feu altra desconsa-
 rença que feu morir lo noble baro en Bernat de cabrera
 qui li hauia feta la maior honor e seruey que lo romanēt
 de son regne en los grans fets q̄ hauia fets en Serdenya
 axi cō dauant vos es stat recitat en la present historia e
 per bona remuneracio li feu leuar lo cap e apres totes aq̄
 stes coses lo dit rey feu matrimoni de sa filla appellada
 Alionor ab lō fill del rey don Enric d'Castella appellat
 Johā de q̄ son stats fills e dets los qui vuy son reys de
 Castella: e de Arago e aþs tot aço la reyna muller del dit
 rey mori e lo rey pres muler la filla de vn gētil hom dem-
 purda qui hauia nom Bernat de fortia dela qual reyna
 lo rey procrea vna filla qui fou appellada dona Ysabel e
 per inductio de aq̄sta reyna lo rey desereta lo cōte de Em-
 pories. E apres pocs dies lo rey deff^o dit san malaltr^e
 e feu la ordinacio de sos regnes e terras: e laxa son primo-
 genit appellat l'infant don Johā rey de tots sos regnes
 e l'eta al infant don Marti duc de montblāc. E l'eta ala
 filla apellada dona Ysabel cent milia florins de dot e ha-
 uent feta tota la sua ordinacio fina sos dies en la ciutat
 de Barçetona en lany Mil.ccc.lxxxvij. e fou soterrat lo
 seu cors ala Seu ab gran honor. Encare en lo temps de
 aq̄st rey mori lo rey de Sicilia son cunyar: e laxa vna filla
 ala qual se ptania lo regne de Sicilia: e los barōs de Si-
 cilia cō lo dit rey fou mort prenguerā la reyna. E meterā
 la en poder de don Artal de la gosta la qual la tenia presa
 en lo castel d'el Cathalunya e trasque la dita reyna ela sen-
 mena al seu castell de gosta lo qual los barons Siciliāns
 lo tingueren a fetiat e lo dit egregi baro los hague alexar
 lo regne: e perdra tot so del seu ell e son linatge e venir.

dessa en Cathalunya ab la reyna e lo rey dessus dit los
 dona vilas e castells delas parts dessa per sustentacio de
 lur vida e tenguc la dita reyna axi com si fos sa filla. En
 cara en lo temps de aquest rey de Mallorqs ell e son fill
 foren morts e desertas en la manera dessus dita e apres
 lo rey dona asa neboda filla del rey de Mallorques per
 marit lo marques de mont farat. Encara en lo teps de
 aquest rey en dalmau de queralt dona marit a sas terma-
 nas los nobles en guillem ramon de ceruello: e en ramon
 alamanç de ceruello. Encara en lo dit temps lo noble en
 Balcerà de pinos dona per muller sa germana al noble
 en dalmau de queralt. Encara en aqll teps lo dit noble
 en Pere galceran pres per muller la filla den Bernat de
 vila demany. Encara en lo dit temps lo dit rey dona per
 muller al noble en Bernat galcerà la filla del noble don
 Phelip de castre ab lo loc deguimera: e de quella lo dit
 noble en Bernat galcerà procrea vn fill e vna filla. En-
 cara en lo dit teps lo noble vesçote dilla mata. ij. mullers
 la vna filla del vesçote de narboua e laltra germana den
 hot de montcada. Encara en lo dit teps lo rey feu pendre
 muller a son nebot lo cote durgell la filla del marques de
 mot farat. Encara en lo dit teps lo noble en pere galcerà
 de pinos dona per muller sa germana al noble en Jobà
 de balera. Encara en lo dit teps pres muller lo comte de
 Cardona sa filla del noble don Pedro de luna. Encara
 en lo dit teps lo noble don anton de luna dona p muller
 sa germana al noble en hot de mōtcada lo qual lo dit no-
 ble feu morir. Encara en lo dit temps lo noble en Pere
 de fonollet pres per muller la germana d' dit mossen hot
 e apres mori. Encara en lo dit temps mori la muller del
 noble en Balceran de pinos lauors pres altra muller la
 noble dona Aldonça de castre e lo noble en Bernat gal

ceran de pinos pres altra muller q̄ es estada muller don
 Bòbau de trameset e dona vna filla q̄ la dita muller ha
 uia a son fill don Pedro galcerà de castre. Encara en lo
 dit temps mori lo noble don P̄helip de castre: e lo noble
 en Bernat galcerà fou senyor d̄ la baronia de castre: e de
 peralta p̄ la muller e los fills. Encara en lo dit tēps mori
 lo noble en Pere galceran de pinos sens fills e lexa son
 hereu lo noble en Bernat galceran e son frare. Encara en
 lo tēps fou guerra entre lo egregi comte de pallas elo no
 ble mossen Johā de ballera. Encara en lo dit tēps fo da
 bat entre laic p̄te durgell. Encara en lo dit tēps: en roger
 de mōtcada pres p̄ muller la filla dē Pere alamanç. En
 cara en lo dit tēps lo dit rey trames lo noble don Pedro
 deluna ab daltres nobles e cauallers en Serdanya e los
 farts mataren los tots en vna batalla. Encara en lo dit
 tēps lo comte de pallas pres p̄ muller la filla del vesçote
 de castell bo. Encara en lo dit temps lo noble en bernadi
 de cabzera cobra tota sa terra e dona marit a sa germana
 lo noble en guillabert d̄ santelles. Encara en aq̄st temps
 lo noble en garau de ceruello dona sa germana p̄ muller
 al noble aymeric d̄ sentellas. Encara en lo dit tēps pres
 per muller lo noble en gulabert d̄ cruilles la filla dē puig
 perdines. Encara en lo tēps mori lo noble en pere galce
 ran de pinos e los frares fra Duc e fra Ramō galcerà de
 pinos. Encara en aq̄st tēps lo noble en Basto de mōcca
 da pres per muller la filla d̄ lo noble en Ramō ala manç d̄
 ceruello Encara en lo dit tēps lo vesçote d̄ castell bo dōa
 sa filla p̄ muller al capdal de puig. Encara en lo dit tēps
 lo noble Arnau dorcau dona sa filla al noble en beren
 guer d̄ bella. Encara en lo dit tēps lo noble Arnau dor
 cau dona altra filla p̄ muller al noble en berēguer darill.
 encara en lo dit tēps lo noble en berēguer d̄ a glefola mata

lo vescomte de vlla mur. Encara en lo dit temps feu matrimoni de son fill lo duc de Berona ab la filla del duc de bar e aço per mort de la duquesa. Encara en lo dit teps entrabita en Cathalunya.

¶ Capitol. xliij. Com don Johan fou lo .ix. rey de Arago e comte de barçelona e fou appellat amador de gentileza.

Dit lo excellēt rey en Pere dessus dit fou rey son fill de tots sos regnes e terras lo qual son apellat Johā al q̄l fou imposat lo nō de amador de gētiliza e p aço fou axi appellat car tāt cō vísque fou lo pus gētil rey q̄ en aq̄ll tēps fos en xp̄ians. Aq̄st rey stāt infant lo rey son pare li dona muller, la filla del cōte de armanya axi cō io he recitat en la istoria del rey son pare e de aquella muller lo dit infant pcrea vna filla apellada per son nom dona Johana la q̄l cō lo dit infant fou rey dōa p muller a dō matheu cōte d̄ foix e a p̄s que lo dit rey hac pduda la p̄mera muller stāt infant lo rey son pare li dona altra muller filla del duc de bar e neta d̄l rey de frāça apellada dona violāt. E sapiau q̄ en lo tēps de aq̄sta reyna lō rey tenc maior casa q̄ rey q̄ hō sabes en xp̄ians de tot ço q̄ en gētiliza se ptany primeramēt lo rey stauē bē acōpanyat d̄ molts p̄tes barōs nobles homēs cauallers gētils homēs en gran nombre tostēps apres li apres tenia lo dit rey molt gran aparell de cassa damunt ab grā e bella mūtaria e tenia molts falcōs de totas naturas p pēdra tota cassa tenia molts astors e esperues p cassar p̄dius e gualtes tenia molts esmirilas p cassar cu gullades hi pendre plaer deuant donas e tenia en la sua cort molts cobles d̄ ministres d̄ totas maneras p hauer plaer de dançar e cātar e staua molt be acual de totas

naturas de bestias de caualcar e prenha gran pler en Junyir e en torço q̄ acauallaria se pertany uerequer e totes les coses dessus ditas lo rey tenia ab si continuadament apres la reyna sa muller tenia la pus gran casa q̄ reyna que sabes en aq̄ll temps de chrestians e anaua molt be aacompanyada de moltes baronesas nobles donas e mulers e fillas de cauallers e de gentils homens en gran nōbre car no hauria grans donas en son regne q̄ no fossen dela sua casa: fins ales simples gētils donas e totes aquellas la reyna tenia molt be arfadades segons ella septancia segōs lur grau e statmēt de tots los arreis que mester haviē p̄ ques pot dir ab veritat que aquest rey e la reyna sa muller mētra q̄ cascu ha viscut son stats millors acōpanyats e tengueren maior casa que rey ne reyna que hom sapia de eq̄ll tēps. Esapiau q̄ en tēps de aq̄st rey se apleguerā certas cōpanyas en lengnadoch de gent darmes per entrar adāpnificar lo principat de Cathalunya e ales ditas ppanyes de gents darmes sen vengueren en la frontera de Rossello avn loc appellat durban e lo rey sabe q̄ aq̄llas gents darmes eran certamēt en aq̄ loc: la uors lo dit rey sen veng Appenya e com lo rey fou Appenya sabe la gent darmes q̄ voliē fer e lauors lo rey se aplega ab alguns barons nobles e caualles e gētils homēs solamēt en nombre de Mil rossins e ab los de casa sua e ab .iij. milia homēs de peu ab los q̄ls ana al dit loc bon les ditas gents darmes erā e forē ab lo dit rey los deuall anomenats en dalmau vescōte de rochaberti andreu vescōte de rochaberti andreu vescōre dilla e son fill en pere fonollet monsen Bervat de cabzera en bernat galcera de pinos mossen Basto e mossen Roger de mōtcada mossen Buc alamāy de ceruello mossen galabert de cruilles mossen garau de rocaberti mossen berēguer de cruyl les mossen

Bernat d'osso vescomte deuol: en **Ramō** vescomte de ro
da: mossen **Ramō** de bella: mossen **Ramō** de bages mos
sen **Buillem** de robellet e los frares: mossen **Berenguer**
dolms en **Ponç** el Duc de sancta pau e algūs daltres ca
ualliers e gentils homēs dela terra de purda e d' rossello
elo rey ab los dessus dits caualca e parti de **Perpenya**.
E albe d' mati lo rey se troba dauāt lo loc e feri sobre les
dites gents darmes e les debarata en pres quar la mes
part per que de qui auant les ditas gents no li ferē guer
ra. **E** ap̄s passant poctēps es **Bernat** darmanyac entra
encathalūya ab moltas gents darmes en nōbre de .xviij.
milia rossis los quals prenguerā en **Empurda** lo loc de
baschera e stigueren en lo principat .vi. mesos e lo rey
dessus dit en aquell temps aiūstas ab tots los barons
nobles e cauallers de sos regnes en nombre de .iiij. milia
de cauall e grans gents de peu ab los quals lo rey volia
combatre los **Armanyaguesos**: pero stat lo rey a **Sero**
na alguna partida dels barōs del senyor rey fer en algūa
caualcada de la qual gent fou cap lo noble en **Bernat** de
cabrera lo qual se encontra ab .viij. capitans del comte
de **armanyac** els desbarata en pres .cccc. rossis e tot aço
feu dauant nauata apres mossen **Ramon** de bages se en
cōtra ab lo mosti dauant cabanas el desbarata elo mosti
dauant cabanas el desbaratata e lo mosti fou pres lo q̄l
fou presoner del bon **Berenguer** de vila mari e fet tot aço
los **Armanyaguesos** sic comēçaren exir e feran la via de
salses en **Rosello** e lo rey los segui fins a salgas e com los
dessus dits sic foren exits lo **Rey** ab tots sos barons e
altres gents darmes sen torna **Aperpenya** estant lo rey
Aperpenya linfant don **Marti** son frare e feu ab lo dit
rey que la reyna de **Sialia** appallada dona **Mria** fos
muller de son fill appellat don **Marti** e tan prestament

feu lo matrimoni pero l'infant era molt ioue e apes que lo matrimoni fou fet l'infant comença emprar los barons uobles e cauallers e gentils homens axi com per auant hoyreu en la sua istoria e fet tot aço lo rey feu matrimoni de vna filla q̄ hauià dela reyna ab lo rey luy s̄ d'Napols e la infanta hauià nō dona viollant e apres per spaydalgun tēps lo rey empres de passar en Serdenya la qual li era rebella en feu grā armada e lo dit rey no cōplí viatge mas trames les galeras a son frare l'infant don marti en Sicilia en feu capita don pere massa axi cō p̄ auat vos dire en la istoria del rey don Marti e hauēt fet lo rey totas les coses deff̄ ditas stant lo rey en Empurda: retornatsen en la ciutat de Barcelona cassaua dauant lo castell dorols en lo bosc de fora cozent vna loba lo dit rey mori en lany. M.ccc. cxvi. e p̄stamēt q̄ fou mort la noua veng en Barçelōa e aqs̄ troba la duq̄ssa muller del infant dō marti duc de mōt blāc. Encara en lo dit tēps se troba en la ciutat lo reuerend archabisbe de Taragona e lo noble baro en bernat galceran de pinos ab los consellers dela ciutat ensempa e prengueren la duq̄ssa e metaren la en lo palau reyal e feren la reyna de q̄ en tos los altres regnes noy trobarē negū plaer cō axi sera fet po axi passa e ap̄s tot aço lo cors d̄l rey fou aportat en la ciutat d'Barçelōa e fou soterrat en la dita ciutat. Aq̄st rey en son tēps dona p̄uilegi e grau d̄la nobleza als castellers e als calatayuts e als vilas nouas de valēcia e a corelles e als beluifos e a molts d'altres e stant lo dit rey en Serona com en Bernat darmanyac entra en empurda. Encara aquest rey dona lo castell de palos al vescomte de Roda. En tēps de aquest rey lo noble en Pere de fonollet pres muller qui hauià nom madona costança de proxida. Encara aquest Rey dona muller al noble en Ponç de parallos

vna donzella de casa da la reyna qui hauia nõ maria de
 frança. Encara en eqst temps lo noble en bernal de ca-
 bza dona maritasa germana Johana lo fill del comte
 de prades e axi matex lo dit noble pres per muller la filla
 del comte de prades dessus dit. Encara en aquest temps
 mori la muller del noble en bernal galceran de pinos e rã
 prestamēt lo dit noble ne pres altra la filla den Pere de
 malany. Encara en aquest tēps mori la muller d̄l noble
 en Bernal galcerã de pinos e lo dit noble pres p muller
 la filla del noble vescomte d̄ rochaberti. Encara en lo dit
 temps lo noble en Jofre de rochaberti pres p muller la
 filla d̄l noble en pere ferrãdis dixer Encara en lo dit tēps
 mossen Duc danglçsola dona sa filla per muller al noble
 en Ramon guillẽ de montcada. Encara en lo dit temps
 lo egregi comte de Cardona dona marit a. iij. fillas que
 hauia. E la primera fou muller d̄l egregi cõte de pallas:
 la segona del egregi comte de Empories: e l'altra del no-
 ble en garau alamanç de ceruello. E la quarta fou mul-
 ler d̄l vescomte de coserans. Encara en lo dit temps lo
 comte dessus dit de Cardoda dona muller a sos fills: e al
 primer fill del comte de dinia e a don Hugo fill sagon do-
 na la filla del noble baro en berna galcerã de pinos. En-
 cara en lo dit tēps lo noble vescomte de rochaberti dona
 sa filla p muller al fill del comte de empories apellat don
 pedro. Encara en lo dit tēps lo vescomte dess̄ dit dona
 sa filla per muller al fill d̄l vescõte de rode. En lo dit tēps
 lo noble mossen huc de sancta pau dona sa soz per muller
 al noble mossen garau de ceruello. Encara en lo dit tēps
 en dalmau de queralt pde la primera muller e aprçes pres
 ne altra germana del vescomte de Rode encara lo dit
 dalmau dona a vna germana de sa muller per muller. En-
 cara en lo dit tēps lo noble narnau dorcau dona maller

a son fill la filla el bozt de pallas. Encara en lo dit tēps lo dit Arnau dona altra filla p muller al egregi cōmte de pallas. Encara en lo dit tēps lo noble mossen Huc alamanany de ceruello pres p mulleer la germana el noble mossen Arnau darill. Encara en lo dit tēps mori lo noble en Balmau de queralt e la muller sua fou muller del noble mossen Huc de sancta pau. Encara en lo dit tēps lo noble mossen Huc dona marit a dos germans e la vna fou muller del noble mossen Elfo de proxida e l'altra del honorable mossen Berēguer dolms. Encara en lo dit tēps lo noble en Berēguer de cruillas dona muller a son fill la filla del metge del rey appellat mestre Ramō carol. Encara en lo dit tēps lo noble en Berenguer arnau de ceruello pres muller a Valencia la filla den Ramon de boxadors. Encara en lo dit tēps mori lo noble Arnau de follot vescomte dilla e canet en lo dit temps pres muller lo rey don Enric de Castella nebot dell dessus dit rey de Arago la filla del dit rey de Arago lo qual li trames ala festas das noçes dotze cauallers iunyidozs E de aqlls era lo cap lo bastart de pinos fill del noble mossen Pere galceran de pinos. Encara en lo dit temps lo rey passa a Mallorçs ab la reyna sa muller e aqui estecon temps. Encara en lo dit tēps lo rey empres de passar en Serdenya ey feu gran apparell mes apres noy passa. Encara en lo dit temps lo rey ana a prohença. Encara en lo dit tēps lo noble mossen Barau de ceruello dona sa germana p muller al honorable mossen ramō de bages. Encara en lo dit temps lo noble en Ramon alamanany dona sa filla p muller a mossen Ramō de pagueta lo q̄l per aqlla raho pres titol del noble. Encara en aqll tēps lo noble en Ramon alamanany dona sa filla p muller al noble mossen Luis de mur. Encara en lo dit temps en Pere de bels

lutura secretari del dit rey pres p muller vna dona del linatge d'anglesola: e per aquella raho pres titol de noble. Encara en lo dit temps de aqst rey lo noble en sfràcese darill pres p muller la filla del noble mossen Alymeric de fantellas. Encara en lo dit temps lo rey tencorts generals atots los regnes e principat amonço. Encara en lo dit tēps lençaren na carossa de la cort del rey. Encara en lo dit tēps fou dabat entre lo comte de Cardona: e lo noble baro mossen bernat galceran de pinos sobre los affers den Roger dorcau e de artal de iosa. Encara en aqll tēps linfant don Martí duc de montblanc: empres lo viatge de Sicilia lo q̄l hi passa ab los barōs nobles e cauallers e gentils homene e altres gents axi cō deuallo yreu tots los qui passaren ab lo dit infant e duc de mōt blanc. Encara en lo dit temps los nobles en garau e en Guillelme de rocaberti prēguerē mullers el hu la filla de Silabert de proxida e l'altra la filla den berēguer darill.

Capitol. xlv. Qui tracta com linfant don Martí germa del dit rey Johan fou lo deserey de Arago e comte de Barcelona.

Mort lo excellent rey don Johan dessus dit son fet rey son frare linfant don Martí duc de mont blanc lo q̄l era en Sicilia cō lo rey son frare mori e prestamēt p lo general de Catalunya li fou feta ambaçada per fer venir lo dit rey e foren ambaçadors los reuerend Duc d'ages bisbe de Tortosa e lo noble baro dō Johā de cardōa fill del egregi cōte de cardōa e los honorables en manuell de reiadell e en ramō çauall ciutata de la noble ciutat de Barcelona e pere grimau d'Perpenya lo qual infant passat era en Sicilia per recobrar lo regne lo qual

se perteny a son fill qui hauia presa la reyna Si dit regne per muller la qual lo rey don Johan son honceli hauia donada en matrimoni axi cō en la istoria del dit rey vos es stat recitat com li dona la dita reyna eli feu pēdre titol del rey de Sicilia e per aquesta raho linfant e duc passa en lo dit regne ab tos los barōs nobles e cauallers e gētils homens e altres militars deuall anomenats los q̄ls passaren en lo dit viatge ab lo dit infant e lo rey son fill e foren aquest. Primerament dos fills del egregi comte de prades lo primer apellat don Pedro: el segō don Jaume apres hi passa lo egregi baro mossen Ramō de moncada comte de gosta e sos frares Anthoni e Pedro de moncada e dos fills seus el hun appellat Matheu e laltre Johan apres passaren en lo dit viatge los barons mossen Bernat de cabzera: en Jofre vescomte de rocha berti: en Pere de fonollet vescōte dilla: e de caner: mossen Bot de moncada e dos fills seus la vn appellat Guillez ramon: laltre Pere de moncada: mossen garau de rocha berti e son frare en Guille huc de rocha berti: mossen Berēguer de cruilles e dos fillo seus el hu appellat Bernat e laltre Johan de cruilles e mossen Huc de sancta pau mossen Barau de ceruello: en Berēguer arnau d ceruello son frare mossen Pere de ceruello: mossen Pere d queralt mossen Barau alamanç de ceruello mossen Luis de mur mossen Barau d anglesola: Huc fill del comte de pallars mossen Nicolau de bella: mossen Françi e Johā de bella en Barau de seruia en francisc e Jordi caramany e tots aq̄sts dessus dits son barons e nobles de Cathalunya e apres passaren ab lo dit infant los cauallers e gētils homēs Cathalās e s̄frācesos e son aq̄sts los prous caualers mossen Ramō de bages mossen Arnau sagui mossen Guille de robellet e sos frares mossen antic de pere ptusa

ffolio

en Bernat de berenguer de pere pertusa: Ramon ratmar
 mossen Berenguer e Bernat dolms mossen Johan de
 villa mari e sos frares nasbert e ffranci e bernat dantorn
 de villa mari mossen Ramon talamanca e sos frares en
 bernat ramon e gispert talamãcha mossen Pere d'olsinel-
 les e son frare lo rog d'olsinelles mossen frãcesc: simõ vidal
 de valgõera bernat e Fraume d'cornella e mossen pere dar-
 ni mossen pere d' sanctmëat e sos frares: en Galcerã e ras-
 amõ de sanctmëat mossen Pere de planella: e son frare en
 Jordi d'plãella e sõ fill en reger d'plãella mossen palagri
 de corbera e mossen huc d' corbera mossen iohã d' bella en
 berëguer talmãcha mossen garau d' guimara mossen luis
 de raiadell mossen luis d' blães mossen pere de palafolls
 en pere torrellas en pere e galcerã de marça: en pere dara-
 gall mossen guillẽ d' cartella en ferrer d' môtanyã mossen
 ramõ d' palau: mossẽ frãcesc tauerner en ramõ e bernat de
 rapaç nalamay de vell puig e sõ fill en guillẽ alamany nã
 dreu d' biura en gurp en berëguer d' biaga mossen pere de
 claramüt mossen arnau sans en tristany d'artal en bernat
 de vilaragut mossen dalmau facirera : en pere de malarç:
 en guillẽ ramon de mont oliu: mossen bernat barthomcu
 e Luis de roquesens en garau mayole aqsts anaren en
 cõpanyia del noble mossen Luis de mur. Encara hi pas-
 sa en companya de mossen ramon de bages los lozachs
 dos frares en berenguer de Quinyo en guillẽ franc en ra-
 mon de riambau en Roger daroles en lupia e nastrany
 bois e bundi bella miquell e Johan dela toy mossen ri-
 bella en rocha fort en lupia de clayra en berenguer de ca-
 pas Orger darmus: apres hi anarẽ de serdenya los no-
 bles en berenguer e Johã caros en Johã desana e mos-
 sen Johan de müt buy e menarẽ en lur cõpaniya en pere
 ramon de copons en ffranci tonic Miquell marça le

Adiquell de sanct iust encara hi anaren de Arago los no
 bles barons don Luis cornell don anton de luna e los
 cauallers e gentils homès Johan darbea pedro son fra
 re mossen Marti e Pedro de pomar don Top de guerra
 Garcia de latras: mossen gil de porodon rimeno de por
 Johan delmayn iordã de rostra mossen Adiquell dabu
 en Sabriel de faluo e molts daltres en cõpanyia dels ba
 rons dessus dits: eneara anarẽ ab lo dit infant e ab lo rey
 son fill los barons e nobles del regnes d'Valècia. Enri
 mater los cauallers e gentils homès e son aquest mossen
 gilabert de santellas: en pere: en Jaume santellas e mos
 sen gilabert de santellas mossen Elfo de prozida mossen
 Thomas e mossen guilabert de. prozida mossen Ramon
 e mossen berèguer de vilaragut lo vesçõte dela massanera
 e son frare mossen pere pardo e lo roig pardo: mossen ber
 nat de riusec: e lo noble galceran de riusec: mossen pere gal
 ceran dela serra mossen vallariola: mossen iofre de thous
 mossen iohan de gasto: en garau de lguanecs: mossen io
 han Martineç de luna: mossen Luys de sanct patria: en
 berna delpicat e molts daltres en cõpanyia dels barõs
 nobles dessus dits los quals serian prolix descriure los
 noms entra totas les companias dessus dichas l'infant
 e lo rey de Sicilia son fill se trobaren ab mil homens dar
 mes e ab altres tants valents armats e foren en lo port
 fangos en lo mes d' ffebrer: en lany de Mil. ccc. lxxx. hõ
 cran les feustes ab qui passaren lo dit infant e lo rey son
 fill ab tota aquesta companya en la illa e regne de Sici
 lia las quals fustes e galeres e naus e altres lenys eran
 en nõbre de. c. fustas e mes stigueren l'infant e lo rey son
 fill en lo dit port alguns dies asperant bon temps e dins
 a qst tèps venc Marc de bages d' Tortosa visitar e fer reue
 rencia al dit infant e lo rey son fill empraren lo bisbe quel

socoragues e lo dit bisbe socorrec los dits senyors de deu
 milia florins e apres lo segon iorn de març en lo nom de
 deu feren vela e comencaren a fer lur viatge e haqueré tan
 bon temps q̄ arribaren en illa de fogonyana lo vespre de
 nostra dona de març e lo iorn de nostra dona infant e lo
 rey son fill ab la reyna e ab tota lur caualleria isqueran en
 la vila de trapana e trobaren tots los barons e nobles
 Sicilians los quals lo reberen molt be e ab gran plaer
 acceptat pere de claramunt e tots los de son linatge los
 quals se feren forts en la ciutat de palerm per defendres
 del infant e del rey son fill e tenia contra ells el infant el
 rey son fill e la reyna ab tots los barons e nobles de Si
 cilia e apres caualcaren e foren en la ciutat de palerm : e
 com foren deuant la ciutat infant e lo rey son fill ab con
 sell de tots los barōs posaren siti en la dita ciutat p̄ mar
 e per terra e dins era andria de xaramunt e astat sobra lo
 siti los dela ciutat feren algunas bregues ala gent del in
 fant e del rey en les q̄ls bregues: fou mort lo noble baro
 mosse Barau de ceruello senyor dela cuna lo qual apres
 q̄ palerm fou retut fou soterrat al freres menors d̄la dita
 ciutat ab gran honor e apres pocs dies dela mort d̄l no
 ble dessus dit infant e lo rey son fill ab tot lur astol entra
 ren dins la ciutat de palerm hon prengueren andrina de
 xamarunt e prestament li feren levar lo cap e axi mateix a
 vn seu secretari qui hauiá nom Anthoni dela fabaica e
 hauer acabats los affers dessus dits astant dins la ciu
 tāt tots los barons Sicilians restituirā al rey e ala rey
 na tot quāt cascū dels tenian del patrimoni real e aps
 infant e lo rey son fill e la reyna prestament caualcaren
 ab tots los barons e altra caualcaria e feren la via dela
 ciutat de cachania e per tot lo camí foran berebuts e festa
 tats p̄ los locs e vilas hon passaren e cō foren iunts en la

ciutat & cathania l'infant e lo rey son fill ensemps comença-
ren de patir e fer gracias de vilas e de castells als baros
nobles e cauallers q̄ eran passats ab ells en lo dit regne
per seruir los dessus dits senyors e foren pocs los q̄ noy
foren heretars e hauer l'infant e lo rey son fill e la reyna do-
nat cōplimēt als afers dessus dits se returarē a cathania
e los baros nobles e cauallers ni hague molts q̄ presta-
ment sen tornarē mas gents per aq̄sta raho nols toca a
res que donat los hagues e axi l'infant e lo rey son fill e la
reyna astigueran p̄ spaç de vn any en pau e en tranquili-
tat en lo dit regne mas apres passant lo dit any los Sici-
lians començaren tors rebellar contra l'infant e lo rey
son fill e la reyna: en tal manera que en tot lo regne no ro-
mas al rey sino Messina e Saragoça e lo castell de ca-
thania e lo castell de goffa e la licata e lo castell e vila de
termens e lo castell de castro Johan e tot lo restāt del dit
regne se rebella cōtra los senyors dessus dits. E tan p̄sta-
ment cō los Sicilians foren rebellats en la manera dessus
dita lo infant e lo rey son fill na çertificaren lo rey dō Jo-
han de Arago frare del dit infant lo qual noy prouabia
axi cō se deua e sauēt lo noble baro mossen Bernat de ca-
brera la noua dessus dita e vahent la pocha diligencia q̄
lo dit rey los donaua en fer los algun secors lo dit baro
sen venc en la ciutat de Barcelona e aqui lo dit baro men-
laua sobra tota la terra la qual mes en mās de certs crea-
dos. cl. milia florins: e tan prestamēt a corda. ccc. homēs
d'armes e. ccl. ballçsters acauall en nōbra de mil cōbatēts
p̄ anar soccorer l'infant e lo rey son fill e dins spaç de. l.
torns lo noble baro se troba en Sicilia ab lo soccors des-
sus dit en q̄ sen mana vna bella pp̄aya de cathalās e gas-
cōs e bretōs axi cō dauall oyrcu car ell sen mana lo noble
en Pere de ceruello e en Roger dorcau e so frare e narnau:

dorcau e altres .ij. freres bastars dorcau mossen girart de
 mallao a liot de cāpanya guillē ramon del astu mossen
 Ramon arnau de rocha rafa colomal de sancta coloma
 aigarat dela archa pitxart delas aguas e iaet e mādart:
 mossen Oliuer de glori a aminiu de borç Johan de pere
 ramō berēguer devila mari bernat deribes mossen sfrāci
 çaguarigua e son fill en guarigo iohan dalfar en riābau
 e iohan de corbera en iohan e franci de muntanyās frare
 alamanç de foça e sos freres huçe iohā de foça mossen
 iohan ferrandis de redia en dalmau de rocha bruna en
 pere de sanct feliu mossen pere de vila longa en iofre en vi
 cens dela braçarola en pere de cauadal: en pere de labia
 en berenguer: e pere de sanct asteua en bernat de rechs en
 galceran de vila noua en perico de vilalba en bernat de
 colomens en iohan e nicolau s pineda en bernat de raxc
 e molts daltres gentills homens Larchalans e gascons
 e bretons e ab tota aquesta companyia lo noble baro
 arriba dauant la ciutat de palerm qui era rebella e aqui
 hac vna bregua ab andria de xaramunt e feu lo dit baro
 dos cauallers mossen riambau de corbera mossen iohan
 delfar: e apres lo noble baro feu ana aribar ala vila de ter
 meus quis tenia per lo rey lo qual tenia .ij. homēs de pa
 ratge aqui lo rey e l'infant son pare lauien acomenat e la
 hu hauia nom gispert calamanca e laltre ramon riam
 bau e aquella vila e Castell iames se perde ne fou rebella
 al rey esser arribat aqui lo dit baro feu metre ses gens
 d'armes e los caualls enterra e apres que tots fora exits
 tan prestamēt se meterau aput vna nit lo dit baro ab sa s
 gens partiren e feren lo cami de castro iohā qui solamēt
 lo castell se tenia per lo rey e fins a cathania tota laltre
 terra era rebella pero lo noble baro traueffa la mes part
 dela illa e del regne ab tota la sua companya amalgrac

dels Sicilians e ana socorrer lo rey el infant son pare lo qual troba en lo castell de cathanya que la ciutat sera rebellada cõtra ells e tantost cõ lo dic noble baro son iunt an lo castell de cathania e tan prestamēt posarē lo siti ala ciutat e dura lo dic siti. vj. mesos e en aq̄st spay de tēps lo rey don Johan hãvia feta gran armada p passar en Serdenya axi cõ en la sua historiavos es stat recitat e trames lo dic rey les galeres p socorrer linfant son frare e feu ne capita lo noble don pero massa e les galeras eran. lxxv. en nombra enles quals eran molts nobles e caualles e gentils homens e son aquests dauall anomenats mossen ramon de bella e son fill mossen elfo de proxida e sos freres: mossen gilabert e Thomas d proxida mossen vilaragut e son nebot lo bastart d vilaragut mossen pere de marades mossen marti doxis mossen Luis carbõel e son frare mossen Johã gasto: mossen pere Andreu castellar e son frare en franci castellar mossen pere de marçala mossen garçia de rances mossen pere de liçan mossen fferrando monyos pere darin e Adiquell darin mossen codiuats e sos freres emolts daltres en cõpanya dels deff^{ts} dics e la dita armada arriba en lo regne de Sicilia en la vila de marçala q̄ era rebella e preguerē la p força darmes e aq̄l la meteran asacomano e hauer presa la dita vila presta ment feren la via de cathania lo qual lo rey linfant son pare tenia asetiada: E com foren iunts en cathania larmada fon ben venguda e rebuts tots los qui eran en la dita armada ab grã plaer per lo rey e p linfant son pare esens falla no sens rabo queia trobaren linfant reculit en la galera de Messina lo qual los de Messina sen menaua: la rabo per que nos sap pero presumexen molts quel sen menauen per coratge de retenir los alur plaer en la dita ciutat e paria q̄ fos axi car linfant feu girar la galera hon lo

sen menauē a malgrat El patro qui apres p tēps lo rey de
 Sicilia lo feu peniar en la dita galera hon hauian fet re-
 culir l'infant son pare e sapiau q̄ en lo tēps q̄ l'armada fou
 iunta en cathania tots los barons de Sicilia seren aiu-
 tats per venir cōbatre l'infant e lo rey son fill e cō saber en
 que l'armada fo venguda noy gosaren anar e apres poc
 tēps cathāia se rete mal son grat e noble don Pero massa
 mori de malaltia e fou soterrat lo seu cors al castell de
 cathania ab gran honor empero tenint lo siti a cathania
 l'infant e lo rey hagueren noua q̄ lo comte anthoni de .xx.
 hi milia tenia a satiat lo noble baro mossen berēguer Ar-
 nau de ceruello en lo castell de nichocia e tan prestament
 com l'infant e lo rey hagueren la dita noua ferē que lo no-
 ble mossen garau alamany de ceruello e mossen Ramon
 de bagas anarē lo cozer lo dit noble baro e hauent lo so-
 corragut e tret lo del castell de castro Johan quis tenia
 per lo rey lo cōte de .xx. hi milia dessus dit los isque al en-
 cōtra pres de vn castell quis appella la gosteria e aqui en-
 tre ells hague vna grā bregua de que p lur desauentura lo
 comte ne hague lo millor e apresonats tots de q̄ fou grā
 dan la pduda de aq̄sts nobles e cauallers mas apres q̄
 cathania fou retuda lo noble mossen Huc de sancto pau
 feu vna caualcada en la vila de plassa e faent lo dit noble
 la caualcada el cōte Anthoni de vintimilia per sa vctura
 se troba en la vila e cō los corredors dela gent del noble
 corien lo cōte los isque al deff) e fari sobre ells: e ells seran
 continent de fugir fins ala hon era la ambosca ab lo no-
 ble mossen huc e com los corredors conagueren que eran
 apres dela ambosca començaren agirar e ferir sobra la
 gent del comte en tant que lo comte hague a fugir. En
 lancale lo dit comte fo pres p gentil home appellat Ro-
 drigo sabata seruidor de mossen Ramō de bagues e pres

Ramet lo dit comte fou amenat al dit noble mossen Duc
 lo qual apres lo mana al infant e al rey son fill e apres
 per spay dalgun temps foren fets cambis del noble mos-
 sen Berèguer Arnau de ceruello e de mossen Barau ala-
 many e de mossen Ramo de bages donant lo cote vn seu
 cavalier p tots tres los dessus dits e durant aqst temps.
 Encara viuunt lo rey don Johan de Arago frare del dit
 infant lo general d Arago trames p socorrer l infant e lo
 rey son fill. c. homès darmes dels qls feren capita lo no-
 ble Baro don Pedro galcerà de castre fill del noble ba-
 ro en Balcerà de pinos e anaren en cōpanyia sua lo bas-
 tart de pinos son frare en Ferrado danuerts en Pere de
 marles en Berèguer de copos Jaume de tagamanet en
 Balcerà deluita en Sazo roic d liozi fill del governador
 de arago en lop de poro e pero ranxias de lieozi e molts
 altres gētils homès d Arago e aribarē a Trapania la ql
 se fora pduda si lo dit baro no si fos trobat e aps l infant
 e lo rey son fill volguerē ql dit baro romāgues en la dita
 illa p guardar e defendre aqlla f instant q lo rey dō Jo-
 han fou mort. E l infant don Marti fou rey e sen venc en
 Cathalunya ab lo qual rey lo dit baro sen venc e apres la
 mort de don Johan passa en Sicilia lo noble baro don
 Pere d Empories nebot del rey dō Marti ab. c. homès
 darmes a son despens p seruir lo dit rey e amenasen en sa
 cōpanyia mossen Ponç dalcala en Jofre vescote de ro-
 chaberti mossen luria mossen iuya mossen Bernat e mos-
 sen Johā margarit en Pere de vilaragut en Pere e Jo-
 han de labia : en comell en Pere de torrella : en Pere ca-
 trilla: en Bernat de sanct feliu mossen aranyo: en rocha
 de romanya: en Balliners: en Pere de bordils e molts
 daltres en sa companya e cō lo dit baro fou ab lo dit rey
 son boude p estament lambarada de Cathalunya fou

ab lo dit rey. E lo rey vaent lambaxada encontinent se
 aparella de venir sen pero ans ordona qui romãdriẽ ab
 son fill lo rey si be ans quel rey don Jothã moris lo dit in
 fant hãuia caualcat apres la presa de cathanya e hãuia
 recobrat la mes part del dit regne e la mes part per força
 darmes en les quals coses lo dit infant se amostra molt
 virtuos caualler car per força de sa cauallaria se pres lãci
 calatagiro plaça e castro iohã e la mes part de aq̃stas
 vilas per força darmes e ap̃s hãuẽt acabadas les ditas
 cosas lo rey son frate fou mort e ell fou fet rey en la mane
 ra dessus dit e cõ lo rey en la sua ordinacio laxas maior
 sobre son fill lo rey lo egregi baro mossen ramon de mon
 cada comte daga e aquell lo dit rey fes p̃dretitol d̃ mar
 ques de malta e li acomana son fill lo rey e laxa en con
 sell del rey son fill lo cardinal de cathania e mossen frãcesc
 çaguariga los quals apres feran prou mals obras ab lo
 dit marques dessus dit faent li perdra tot ço del seu segõs
 se diu sens colpa e apres esser sen ṽgut tota la vall d̃ mar
 çala era rebella en la qual per lo rey fou trames lo egregi
 don Jaume de prades ab lo honorable mossen Ramon
 de bages en sa compayria los quals cobzaren palermie
 altres ciutats e vilas al senyor rey e axi tot lo regne torna
 en obediencia del rey en ço lo rey don Marti era en Ca
 thalunya arribat e tan prestament com lo dit rey fou en
 Cathalunya sen ana en Arago per coronar se de q̃ lo rey
 feu la pus bella festa que rey de Arago fes iames en aq̃st
 regne de sa coronacio e apress axi matez se corona la
 reyna la muller e com tot aço fou acabat mori la reyna
 de Sicilia muller del rey son fill e lo rey de Arago tan
 prestament feu matrimoni del rey de Sicilia son fill ab
 vna filla del Rey de Nauarra per non dona blanca la
 qual hi trames en Sicilia ab lo noble Baro mossen

Bernat de cabrera e poch abans lo rey de Arago hauia trames en Sicilia lo noble mossen Ramon de bages ab certa cōpanyia de cauallers e gentills homens iouens p tal que lo rey son fill fos ben acompanyat ela mes part dels dessus dits cran quax del tēps del dit rey e eran axi apellats p lur nom: en bernat de corbera en Jofrede vila ragut Arnau de benyuls: berenguer de pau: Guillem de montanyants pedro de bollas: pere de roda pera de rapaç: berenguer viues: bernat de vilaragut: pere de vilaragut: berengner esquerrer: pererouer Arnau aymaric: berenguer balle Marti vilalba Nicolau de lupia mossen barthomeu arinyo: Johā de pineda lo bort dorcau Alfonso de bozia pere Oliuer mosen garau s guimara lo bastart despalaus e gispert desponçe alguns daltres los q̄ls lurs nōs ne son escrits. E com la dita reyna fou en Sicilia mes part de aq̄sta cōpanya sen passa en Xipra per seruir lo rey de Xipra e apres algun temps que lo rey de Sicilia hague presa la dita reyna p muller: v̄gue visitar lo rey son pare e la reyna sa mare ab los q̄ls estec en barçelōa. vj mesos e apres sen torna en Sicilia e fet tot aço la reyna de Arago mare del dit rey mori dela qual lo rey de Sicilia ne feu gran dol dela mort dela reyna sa mare. E apres p spay dalgu tēps lo rey de Sicilia hauēt acor de recobrar lo regne e illa de Serdenya qui li eran rebellas al rey son pare ell passa ab deu galeras en lo dit regne p coratge de venir en lo principat d̄ Cathalunya p hauer gent darmes per conquistar lo dit regne e axi com lo rey dessus dit fou iunt en lo castell de Caller hac q̄ noua q̄ los sarts se eran rebellats contra miçer branca dozia p tant cō era mort son fill qui appellauen per son nom. misser Mariaelos sarts despuys q̄ lo dit Maria era mort no volien obehir misser branca per senyor ans los dits sarts hauien fet a.

ambaçada al vesçote de Narbona al qual voliē p senyor
 e lo rey de Sicilia sabent tots aq̄sts fets ab son cōsell de
 libera de returar se en caller e feu ambaçada al rey d Ara
 go son pare quell suplicaua que li volgues trametra gent
 darmes p recobzar lo dit regne e foren ambaçadors lo no
 ble mossen Bernat d bara e lo noble mossen Sil roic de
 liori governador de Arago e com los dits ambaçadors
 foren iunts en la ciutat de Barçelōa hō lo rey de Arago
 era lo dit rey e la terra haviē prouabit sabuda la noua de
 miçer brācha q̄ haviā fet mil homens de cauall tots lāça
 en ma p passar en lo dit regne de serdenya e haviā fet ca
 pita lo noble mossen pere torrellas qui en aquell temps
 se podia dir que vn patit rey de que per la dita capitania
 los affers se dilataren pero ab tot lo diuis q̄ era entre los
 barons e nobles altres gents del principat hi passaren
 molts barōs nobles e cauallers Cathalās e gascōs per
 seruir los reys atot lur despens e foren aq̄sts. Primera
 ment lo egregi vesçote de castell bo qui apres es stat cōte
 de foix: e son frare mossen Arlebau de foix senyor de nou
 uallas en Bernat galceran de pinos e son frare en Pere
 galcerā de pinos e lo vesçote dorca mossen garaut d mal
 leo e son fill mossen Johau de mal lao mossen Ramon
 Arnau de rocha rossa lo senyor de luça elo senyor da gra
 munt e lo senyor de peyra e lo senyor de till e lo senyor de
 gergers e lo senyor de guanastare mossen Arnau de lhyf
 panya e fra bernal d nouallas elo comādador de basart
 emolts altres gētils homēs gascons en nōbre de .ccc. de
 cauall e los barons nobles e cauallers Cathalans eren
 aq̄sts lo egregi cōte de Cardōa: e don Anthoni de Car
 donā son frare mossen Berēguer arnau e mossen Pere de
 ceruello mossen guillē de vesçote deuol: mossen galcerā de
 sancta pau mossen Luys d bella lo cōte de quirra mossen

Ramon de bages mossen Johā de bardaxi e molts dals
 tocs cauallers e gentils homès en cōpanyia dels d'essus
 dits. Encara hi passaren los mil homès acauall als q̄ls
 lo rey ela terra hauian donat sou en los quals eran los
 nobles cauallers e gētils homès e altres milicias e ciuta-
 dans deuall scrits primeramēt los nobles mossen Johā
 e mossen Pere de uoncada mossen berèguer: Arnau ala-
 many de ceruello mossen Acart e mossen simō demur mos-
 sen galceran de cruilles mossen carros mossen Jordi de
 queralt en blascho s castellet e mossen Anthoni dilla mos-
 sen Ramō e bernat de paguera e tocs los d'essus dits erā
 nobles e en Jordi s caramany los cauallers mossen Ar-
 nau de fora mossen gispert de guimara e cinc fills scus en
 berèguer s sanctmēat en guillē de mōtanyans e son frare
 mossen sfranci de mōtanyans: e mossen Johan de mon-
 tanyans: en berèguer de pau mossen Luis de pōtos mos-
 sen rocha de romanya mossen Anthoni de fendoll de to-
 uia mossen sfrancic Johā de vila rasa e mossen riēbau
 e Johan de corbera mossen Bernat de bordils mossen
 Faume de camp lonc mossen Luis de requessen e Johan
 aymeric mossen Bernat e pere e fra Johan de vilaragut
 qui puyt fon castell damposta e en dalmau de rocha bru-
 na en Jofre e Pere e sfranci de canedal en Pere en Fau-
 me de lozet en Manuell torrellas en Bernat de vila de
 many en Pere mates de vila demany en pere de galines
 mossen sfranci e Johā e Bernat e berèguer s villa mari
 en bernat de sanc sseliū: en pere e guillē de sanct Climent
 en berthomeu de palou mossen berèguer de munt buy en
 perico fontanet: en guillē de masdouellas: en pere bertrā
 e Anthoni bertran Johan çaplana antic almugauer Jo-
 han ianer e en mont argull Luys aragall roger de iohan
 de besora en Phelip e bernat dareny en Johan dello en

bell vabí en saume alamanç: nalfonço de caller en ramon
 peburadors pere tomic ramon de Malorques grau de
 stozent berenguer Miquel e bernat darechs: berenguer de
 sanct Steua guillem colomes Miquel de sarie e molts
 altres dels quals assi no son los noms q̄ poquas cosas
 foren en cathalūya q̄ no ni hagues algun ptall cō en les
 cortz era stat hordenat q̄ tots los homēs acauall q̄ eran
 mil hauien esser barons nobles e cauallers e gentils ho-
 mens generosos e ciutadans hōrats ep aq̄sta raho tots
 les coses dessus ditas hī foren encara daltra part la no-
 ble ciutat de barcelona arma. iij. naus en lesquals hauia
 molts ciutadans honrats e altres dela ciutat de les q̄ls
 naus era capita lonrat en Johan desualls ciutada e dat
 tra part lo papa benet treze de luna q̄ trames dō Johā
 de luna son nebot senyor de lueca ab. c. homens darmes
 los quals eran aquests fra aluero de luna: mossen vidal
 de blancs e mossen bernat de vilargut ximeno de ranxia
 e pere de luna emolts altres cauallers e gentils homēs
 aragonesos e valencians dels quals seria prolix scriure
 lurs noms apres vengueren tots los barōs nobles Si-
 cilians e Cathalans q̄ eran poblats en Sicilia ari ma-
 ter los cauallers e fore aq̄sts los egregis comte dagosta
 e comte vintimilla abla mes part de son linatge de vinti-
 milla en nōbre de. xxv. homens darmes tots del nom de
 vintimilla: e mossen bernat de sanctelles e son frare en gi-
 labert de sanctelles mossen Nicolau de bella mossen ber-
 nat dāglefola mossen Johan daredia e son frare lo almi-
 rall da Sicilia e lo noble baro mossen bernat de cabzera
 e lo comte rigo mossen Otger dīa archa mossen arnau de
 sancta coloma e lo governador d' Arago e lo comte artal
 de peralta mossen palderic de queralt e los forens e los
 mont boys e molts altres cauallers e gentils homēs qui

seran ab lo rey de Sicilia en caller entre los quals era lo noble mossen Johan de cruilles lo qual lo rey tenia per conseller e iames no letaua partir dapres si etota aquesta companya fou ab lo rey en caller pero durant aqst tēps los stols no eran iunts lo rey hac noua q̄ los genouesos veniā ab .vi. galeres per socorrer los sarts: e prestamēt lo rey sabuda la noua trames .x. galeras deles suas p en cōtrarse ab ells e feu ne capitavn bon caualler q̄ hauria nom mossen Francesc coloma lo qual se en contra ab los genouesos duāt la linayra els delbarata e pres totas las galeras etots los genouesos qui eran en la dita armada e lur capita qui hauria nom spindola e pres mossen Salienis d moyo e Johā d granu e culumilla e mossen Guillē aymar etots aqsts foren amenats al rey en Caller e lo rey feu peniar dels Genouesos .xxix. e durant lo dit tēps tots los stols foren iunts q̄ eran de .iiij. milia d cauall en sus e les fustas erā entre tots los stols en nombre de dos cētes velles en q̄ haura .xx. galeras e .xliij. naus de gabia e los altres eran lenys e barchas grossas e la terra q̄ daltre part hauria fets .viiij. milia homens de peu e lo rey de Sicilia esser tots los stols iunts en caller fou molt bon aculimēt atos los barons nobles caualler gētils homēs e tots los altres qui erā vēguts en los dits stols per seruir a ell. E apres alguns dies q̄ les gēts darmes tant de cauall com de peu foren venguts lo rey feu fer vna coraoguda ala sua gent al loc de sanct Zuri en la qual nōs feu algun besino q̄ li perderā .iiij. gentils homēs appellats la vn Bernat d paguera e laltre hauria nō Bernadī d mōe corp e cō foren tornats dela dita caualcada lo rey ab cōsell deliberat caualcarē per anar cōbatre la vila de sanct Zuri e lo rey caualca per anar combatre la dita vila lo torn de sanct Aloy q̄ tenen .xxv. de iuny any. Mil. cccc.

ab tots los barons nobles e cauallers e lurs cōpanyas
 en nombre de .iij. milia de cauall e .viij. milia de peu axi q̄
 lo rey se trobaua de .x. en .xij. milia combatās entre de ca-
 uall e de peu: e en .iij. iorns lo dit rey fou dauant lo loc de
 sanct Zuri e aqui la gent repela aquella nit elo mati que
 era lo iorn desant Pere de iuny lo Rey ab los barons
 e tots los dela sua host se aparellaren per anar combatre
 la dita villa mas los sarts qui tenien en poca estuna no-
 stra noçio se foren tots aplegats en la dita vila per hauer
 batalla ab lo rey e sas gens axi com lo rey ordinaua les
 batalles p̄ donar lo combat ala vila los sarts isquerā de
 tras vna muntanya qui es apres la vila ab batalles per
 combatre lo rey ad tot ion stoll e los sarts eran de quatre
 en cinc milia de peu elo rey e sos barons qui vacrā les ba-
 talles dels sarts comēçaren de ordinar les batalles e lo
 rey ordenant las suas io prous caualler mossen Ramon
 de bages se cuyta ab lo dit standart lo qual aportaua vn
 gentil hom appellat Sanç e apres vn pug qui era dauāc
 les batalles dels Sarts. E lauors totas les ḡts del rey
 muntaren sobre aquell puig stant lo rey dauant les batal-
 les feu molts cauallers entre los altres feu caualler mos-
 sen Balceran d̄ pinos e axi matex tots los altres barōs
 ne feran molts e lo vescomte de castell bo feu caualler son
 frare mossen Artus sanç e lo noble mossen Balccran de
 pinos e apres lo rey ana p̄ tota la sua host in diuinte ioli-
 citant los dient los que elis los pregaua atots que fessen
 en vers ell lo que tots temps hauien acostumat de fer en
 defendre lur rey e senyore a ell qui era son fill e esperaua
 esser lur senyoz natural e per tota la host fou respoit al rey
 senyoz vostre senyoria no dupte en res que la vostra casa
 de Arago haura victoria sobre aquests traydors e rebel-
 les qui ion contra vostra senyoria q̄ son fill de lur senyoz

natural e aço dit les batalles foren prestas per ferir e lo bon rey de Arago pres lo bassinet e mes los al cap: E crida e dix al qui aportaua la sua bandera lo qual hauia nom mossen Sagur de pertusa que comêças de ferir e a quell noble Caualler no oblidant li los asperons comêça de ferir e tota la cauallaria en tan que los sarts comêçaren de girar les spalles e començaren afugir los dits iarts com auencuts e lo rey ab ses gents ancalçar de que moriren dels dits sarts entre la batalla e lancalçe. vi. ho. vii. milia e dela gent d'l rey moriren lo vescomte d'orta e mossen Pere galceran de pinos: e mossen Johā de vila rafa e vn gentil hom del senyor de Zisa e mossen Jornadet e altres en nombre tots de. lxxij. persones e dementra dura lancalçe de gent de peu ab algũa partida d' gent dar mes anaren comb atre la vila de sanct Luri la qual pren gueren e mcteren a facomano e moriren en la vila entre ge nouelos e sarts mes de mil homens e lo castell fou pres per los nobles barons mossen Bernat de cabrera e mos sen Bernat galceran de pinos e los stādarts de lurs armas foren posats al cap del castell de que lo rey cō vne dela batalla troba gran plaer en la presa dela dita vila e del castell e apres lo rey ana leuar los camps ab aquella firmonia ques pertany despuys feu portar los corzfos dels barons nobles e cauallers e d'is altres q'eren morts en la dita batalla e feu los soterrar en la sglefia dela dita vila ab gran honoz e apres tots iorns se venian retra al rey e hauer fet lo rey los grans fets dessusdits apres alguns dies sen torna en caller e com fou en caller dins. viij. iorns lo pres febre pestuencial dela qual febre mori lo dit iorn de sanct Jaume que es a. xxv. de Juliol de que tota la victoria torna en ploz e ab gran dol no sens raho que en aquell iorn se perde la honoz e la grāt prosperita.

dela nacio cathalana e apres. iij. toms q̄ lo rey fou mort
 lo seu corps fou soterrat en la seu del castell de caller ab
 gran honor de ques pot dir ab veritat q̄ lo cors de aq̄st
 rey es mils acompanyat esta ab grā honor de tots los
 barons nobles e cauallers gētils homēs quieran morts
 en la dita conquesta e abans e apres los quals ya eran
 dins la dita seu cascuns ab ses armes de sobra la hō iauē
 los coffos lo que es ab gran honor dels linatges de cas
 cuns de aquests e feta la dita sepultura dins breus dies
 totes les gents se de partirē q̄ despuys nos son aiustats
 los vns ab los altres. Car los vns ne son anats amunt e
 altres auall e podem dir axi cō dix. Jesu christ als apo
 stols percuciā pastores ⁊ dispergentur oues gregis e des
 puys no sa fet res que be stigua e mort lo dit rey desper
 gida la sua gent en la manera dess? dita la sua mort fou
 denunciada al rey de Arago son pare qui era en la ciutat
 de Barcelona e fou lo dit per mestre vincens ferrer e per
 los consellers dela dita ciutat ab consell de papa Benet
 e lo rey sabent la mort del rey son fill feu molt gran dol e
 tota la terra ne fou tribuladeno sensraho que lur sperāça
 era en lo dit rey e la doncs vabent la terra que lo rey no
 hauiā pus fills que encara era de edat de pendre muller
 li fou consellat que ell prengues muller e lo rey prenēt cō
 sell de sos subdits pres muller e pres vna dōzella de casa
 reyal filla del egregi baro de prades e la donzella hauiā
 nom dona Margarita e era vna dlas pus bellas senyo
 ras que hō sabes en lo mon e hauent fet lo rey lo dit ma
 trimoni no plague anostre senyor q̄l dit rey haques fills
 e filles e dins aquell any matex lo rey fina sos dies en la
 ciutat de Barcelōa en lo monastir de vall dōzella a. xxxij
 de mag lany mil. cccx. e fo soterrat lo seu cors en la Seu
 dela dita ciutat ab gran honor. Aq̄st rey de Arago dess?

dit volcer la sua fi segons hauria tenguda la sua vida. car
 tots tēps hauria trobat gran plaer hagues en los regnes
 algües diuisions e aixi volgue que apres sa mort se seguis
 per tal cō laxa la successio desos regnes eterras ala iusti-
 cia no volent declarar la sua intencio e si lo dit rey ho fes
 per sana pēsa be anara masla mes part ho feu p tal que
 en los dits regnes e terras seguisen affats incouenients:
 e axis segui per obra cō lo dit rey hauria en son pensament
 per que en aq̄st cas volgue semblar ala part dela mare q̄
 era Italiana relaxant tota la natura de pare e fora girāt
 los egregis cōtes de *Barcelōa* dela casa lur propia tots
 los defendēts dels dits comtes de linea masculina e tras-
 postāt la dita casa en lūea feminina qui iames era torna-
 da del egregi e primer cōte en *Brisa* pelos de *Barcelōa*
 fins al dit rey don *Marti* dessus dite auia durat la dita
 casa. lxxxvj. anys per que pot esser dit quel dit rey volgue
 en sa mort en tot beneficiar la sua vida en laxar prou diuis-
 sio en la sua terra e axis mostra per obra en los afers qui
 pres sa mort se seguiren. En lo temps de aquest rey se cō-
 pli lo matrimoni de la filla de son frare don *Johā* ab lo
 rey *Luis* de *Napols* lo qual don *Faume* de prades li
 mana en *ffrança*. Encara en lo temps de aquest rey fou
 fet matrimoni dela filla de mossen *Basto* de mōcada ab
 mossen pere de mōcada fill den *Mot* de mōcada. En-
 cara en aquest temps de aquest rey fou fet matrimoni dela
 comtessa de *Empozies* filla del egregi cōte de *Cardona*
 ab lo noble mossen acart de mur senyor del albi. Encara
 en lo temps de aquest rey lo noble en *Bernat* de cruilles
 dona muller a son fill la filla del honorable mossen *Ra-*
mon deblanes. Encara en lo temps de aquest rey fou fet
 matrimoni dela germana del noble mossen *Pere* que-
 ralt: ab lo noble mossen *ffrancesc* de vilanoua Encara

en lo dit temps de aq̄st rey lalt don Jaume durgell pres
 per muller linfant dona Isabel de Arago germana del
 dit rey. Encara en lo tēps de aq̄st rey lo egregi don Fau
 me de prades pres p muller la filla del illustre duc de Bā
 dia. Encara en lo tēps de aq̄st rey lo noble mossen Pere
 de queralt dona muller a son fill la filla del governador d
 Arago. Encara en lo tēps de aquest rey lo uoble mossen
 Bernat de sentellas pres per muller la filla del noble nar
 nau de ballera. Encara en lo dit temps lo comte de foix
 entra en aquest regne donant si dret per sa muller qui era
 filla del rey don Johan. Encara en lo temps de aquest
 rey pres muller lo fill del noble mossen Ponç de ribellas
 la filla d̄l noble mossen Jaume de prades. Encara en lo
 temps de aq̄st rey lo honorable mossen Pere de torellas
 pres per muller la filla de don pedro de guerrea. Encara
 en lo temps dz aquest rey lo noble don Antoni de luna
 pres per muller la nobla dona Leonor de ceruello. Enca
 re en lo tēps de aquest rey pres muller lo admirall de Si
 cilia la noble germana del noble mossen Bilabert de sen
 tellas. Encara en lo temps de aquest rey lo honorable
 baro mossen Bernat de cabzero dona sa filla per muller
 al fil del egregi comte d̄ foix. Encara en lo tēps de aquest
 rey lo noble dō Pedro de rira pres per muller la filla del
 noble don ffaran lopis de luna. Encara en lo dit temps
 lo noble dō pedro massa pres per muller la filla del no
 ble don Luis cornell. Encara en lo dit temps lo noble
 mossen garau sola pres p muller la filla del governador
 de Rossello appellat mossen Ramō çaguariga. Encara
 en lo dit temps fou fet gran matrimoni en Sicilia de vna
 filla del egregi don pedro de prades ab lo fill del cōte de
 prades de e vinti milia e prestamēt la filla del dit don pe
 dro mori. Encara en lo temps de aquest rey mori lalt en

pere cõte durgell. Encara en lo tẽps de aq̃st rey mori lo egregi don Jaume de prades e lo noble mossen Berenguer arriu de ceruclo dona sa filla p muller al noble en Josre gilebart de cruilles. Encara en lo temps de aq̃st rey moriren los nobles mossen pere de queralt e mossen perico son fill e la muller del dit noble mossen perico de q̃ ralt apres fou muller del noble mossen Barau de sanct pau. Encara en lo temps de aquest rey lo papa Benet sen venc aperpenya p tal cõ los francesos li solstragueren la obediencia. Encara en lo dit tẽps lo rey d Sicilia aq̃s la mort de dõ Jaume de prades fou admirall de Sicilia mossen Sanxo roig delioria lo qual feu noble e dona li titol de vescomite de gallano.

Capitol. xlvj. Qui tracta com don Ferrando de Castella fou lo arrey de Arago e cõte de Barzelona elegit per la terra. *en lo d' Arago*

Don lo excellent rey don Marti hauent lexada la successio d sos regnes e pncipats de Cathalunya a la iusticia los regnes d Arago e de Valècia e principat de Catalunya se dolguerent molt dela mort de lur rey esenyor e ago p tant cõ lo dit rey los hauia lexats merns de senyor e hauia meãt q̃ per iusticia fos monstrat edificat q̃ los dits regnes e principats fossen donats en aq̃ll qui p iusticia e dret se prenguessen e tã prestamẽt apres la dita mort los regnes e pncipats tots ensemps prouebiren que cascuẽ en lur regne e principat fossen parlamẽt e q̃ fossen fets p̃sidets p regir los dits regnes e pncipats e aq̃s ppli p obra cõ fou acordat e cascuẽ dls regnes acordarẽ q̃ los governadors dls dits regnes regiscu e fossen p̃sidets fins q̃ p iusticia haguessen rey art matex lo parlamẽt d'l principat de Cathalunya a corda q̃l

governador del principat fos president qui era lo noble
 mossé Barau alamāy d' ceruello e regis finis la dita d' ter
 minacio fos feta e a q̄ll regimēt dess' dit dura p' spay d' .xxx.
 mesos q̄ la dita iusticia se trigua a d' terminar e a p̄s hauer
 dat cōplimēt los dits regnes e p̄cipats als afers sobre
 dits fou feta ordinacio per tots los dessus dits regnes e
 p̄cipats que cascūstinguessen parlamēt e que fossen los
 vns a p̄s dels altres per tal q̄ tot ço quis faria en los dits
 parlaments se posquessen referir e axi fou fet per que los
 aragonesos tenien lur parlamēt a vall d' rouras els va
 lencians en la villa de Traiguera e los cathalans en la
 ciutat d' Tortosa apres cō necessari era p' los dits affers
 los vns veniē als altres e referien los affers los vns ab
 los altres en tant q̄ los dits parlaments d'ls dits regnes
 e principats fore de bon acort e sens discordia algūa que
 fossen eletes certas persones de cascū dels regnes e prin
 cipats per oyr e veure los drets de cascū d'ls cōpetidors
 quins preteniē hauer dret en la successio dels dits regnes
 e principats e ab cōsentimēt dels dits procuradors dels
 competidors los parlaments donaren poder absolut que
 regneguessen lurs drets de cascū d'ls cōpetidors e que
 cap cōpetidor qui millor seria en dret que li donassen
 el regne e fossen rey per iusticia: car los regnes e prin
 cipats pēdriē aquell per lur rey e senyor e totas aquestas
 coses los parlaments iuraren apres les ditas .ix. psonas
 foren eletes e anamorades e foren aquests p' lo regne de
 Arago foren aquests elets lo reuerend bisbe de Osca ap
 pellant Domingo rams: els honorables mossen Beren
 guer de bardaxi e mossen francisc darande e per lo regne
 de Valencia: foren elets lo reuerend mestre Vincens fer
 rer lo don de cartutxe lo honorable misser Smer rabassa
 lo qual durant lo temps dela terminacio se dix torna foll

y en son lochí fou posat misser Pere bertran e per lo príncipat de Catalunya foren elets lo reuerend archabisbe de Terragona e los honorables misser Buillê de vall secha e misser bernat de gualbes e esser detas e anomêades les ditas .ix. persones los fo assignat lochí on los dessus dits estiguessen fins atant q̄ per ells fos vist e regonagut lo dret de cascun com petidor e p̄ tots los parlamets fon anomenat lo castell e vila d' Caps en Arago e tan presta mêt les ditas .ix. psones se anaren metre en lo castell dess' dit e tan prest los dits cōpetidors trameterā cascū aqui los pcuradors ab los drets de cascū e los cōpetidors quis perteniā hauer dret en los dits regnes e principats eran aquests deuall a nomenats. Primeramêt don Jaume de Arago comte de Urgell e apres lo illustre duc de Gàdia lo terç lalt rey Luys de Napols: fill dela illustra dona yollât de Arago filla del excellent rey don Johã: e lo quart lo inclit infant dō Ferrãdo de Castella fill dela inclita dona Elionor filla del excellent rey en pere e germana dels excellents reys don Johã e dō Martí de Arago derrer regnât e apres tot aço les ditas .ix. psones començaren de regoneixer los drets de cascū dls competidors e les ditas .ix. personas stigueren en fer rey algun temps e despuys foren en lo loc de calp e p̄ tal q̄ purgassen lurs cōsciencias e per les ditas .ix. personas foren regoneguts los drets de cascū dels competidors e fou atrobat per los dessus dits que tots los drets e iusticia pertanyien al inclit infant don Ferrando de Castella axí com a aquell qui era la pus acostada persona qui fos mascle ala casa de Arago car fou atrobat que lo dit infant era net del rey en Pere fill de sa filla e nebot dels dos reys don Johã e dō Martí fill de lur germana e lo rey Luis era net d' l rey dō Johã e fill d' la neboda del rey en martí derrer regnât

e lo comte durgell: e lo duc de gandia eran besnets del rey e per aq̄sta raho les ditas .ix. persones donarē los regnes e principats per iusticia al infant don fferrado dessus dit e hauer declarat les .ix. persones la iusticia per lo dit infant tots los regnes e principats hagueran lo dit infant per lur rey e senyor. E apres q̄ lo dit infant sabe la noua dela determinacio per les .ix. persones declarada presta- ment pres lo titol de rey darago e tots los altres titols que los reys sos predecessors han acostumat de pendre e tan prestamet lo dit infant e rey hague presa possessio dls dits regnes e principats de Catalunya e tenc cortz als cathalas en la ciutat de Barcelona e cō hac finides les cortz e hauer vn any e mig q̄ el era rey e lo dit rey ana eu Arago p coronarse e arimarex la reyna sa muller e pren- gueren la corona a .x. del mes de ffeyrer lany mil. cccc. xv e dela dita coronacio lo dit rey e reyna ferē vna gran festa car lo dit rey hac en la festa molts barōs nobles e caual- lers castellans e cathalās entre los quals eren lo conesta- ble maior de Castilla e lalmirāt de Castilla encare don Johan de Castilla: e Diego lopis de suenyagua: e don Pedro mariqs e dō Johā fuerado: e dō pedro lopis de gusuma: e don ffaran dolopis defant doual e molts al- tres castellans los quals los noms assi no son scrits aps hi fou lo duc de Bādia: lo egregi cōte de cardona: lo vel- cōte de illa: mossen bernat de cabzera, don Pedro galcerā de castre e dō ffelip son fill: mossen berēguer arnau e mos- sen Pere de ceruello mossen garau alamaç de ceruello dō Johā dixer: don pedro dozia don Artal dalago mossen berenguer sanctellas mossen Buillē ramon de moncada don pero massa lo cōte de quirra don Anhō de cardona en Ramon galceran de pinos: mossen Ramon de bagcs mossen bernat de cruilles: mossen Ramon xarmar mossen

beren Juer dolms:mossen ffranci darill:mossen Ramon
 de empozies:mossen Luis de pòros:don Johā de luna
 mossen Johā de pomar:mossen ffraderic:e Johan doz
 rias mossen ffreràdis daredia lo gouernador de Arago
 don beren guer de bardaxi:mossen Anthoni de bardaxi e
 molts altres los quals seria prolix d'icriure lurs noms e
 tots aq̄sts foren en la dita coronacio encara hi foren los
 inclits infants fills dels dits reys e reynas qui eran.v.e
 dues infantas e lo dit dela coronacio lo dit rey feu si ma
 tex caualler de que tots los barōs nobles dessus dits ho
 tengueran vna gran marauella cō el matey se feu caualler
 qui segōs los deff^{ts} dits deyen negu no pot esser caualler
 si dōcs nos fa caualler de ma de caualler q̄ hage lorde de
 cauallaria e ap̄s fet lo rey caualler assi matey feu caualler
 son fill l'infant don Alfonso primogenit seu al qual dona
 titol e princep de Berona e comte de Cruera apres feu
 caualler l'infant don Johā:son fill e dona li titol de duc
 de mont blanc e de penya fel e los altres fills seus la vn
 appellat l'infant don Henricera mestre de sanct Tiago e
 l'infant don ffreràdo era mestre d'alcātera e de calatraua
 e apres feu caualler l'infant don Pedro son fill sens fer li
 altra gracia e las infantas ses fillas la p̄mera hauia nō
 dona Maria:e la segona dona Eli. . . e la p̄rimera es
 stada reyna de Castella:e la segona reyna de portugal:e
 apres que lo dit rey fou coronat diu. . . breu temps caualca
 e sen ana ala vila de Mozella p̄ haucr vistas ab lo papa
 benet de luna per contractar delaynio de sancta mare sgle
 sia e per leuar lo sisma qui tant hauia durat en lo mon es
 sent lo rey amozella aqui venclo papa ab tots los card
 nals archabisbes e bisbes abats e altres religiosos e apres
 que lo papa e lo rey foren ensemps començaren a tractar
 dels afferts dela dita vniō de sancta mare sglefia el pas

Folio.

pa el rey foren concorts que fos feta ambarada al empa
doz per part del Papa e del rey e axis compli per obra q̄
aquimatez foren elts los milatges los quals foren lo
reuerend abbat de vallina: e lo noble baro don Johan
dixer los quals anaren al emperador en alamaný per es
plicar e complir la ambarada dessus dita e apres fet tot
aço lo Papa sen torna a sanct Matheu hō acostumaua
de aturar e lo rey sen v̄c en Cathalunya en la vila de mōt
blanc per tenir cortz als cathalans en les quals cortz fo
ren prelats: barōs nobles e cauallers ciutats e vilas del
dit principat de Cathalunya los quals de manaren als
guns capitols al rey en les ditas cortz los quals capi
tols lo rey nols volc atorgar an sobre los dits capitols
lo rey se lexa dir algunas paraulas en presencia de totes
les cortz assats carragosas als regnes e principats les
quals paraules no vull aci recitar pero al dit rey fou res
post per lo honorable mossen Ramon despla iudic con
seller en cap dela nobla ciutat de Barcelona axi cō se per
tanyia a respondre segons les paraules ditas per lo rey
tota factat guardada al dit senyor ep̄ aq̄stas paraulas
les cortz romperen e lo rey sen ana a València e aqui estec
fins atant que l'ambarada del emperador fou tornada e
apres q̄ lo rey fou en la ciutat d' València en breus dies
lo Papa e lo rey niemps essent en València e mo: lo rey
Zaçallau de Napols. E lo regne de Napols romas a
madama Johana germana del rey Zaçallau d'ell: dit
e tan prestament la dita madama Johana feu ambara
da al rey de Arago d'ell: dit q̄ li enuas vn fill del dit rey
lo q̄l ella volia pendre p̄ Marit de que lo rey prestament
acorda que li trametes l'infant don Johan son fill e quel
fes rey d' napols. Empe ans q̄ lo dit infāt anas lo rey hi
trames dos ambaradors p̄ tractar d' matrimoni dessus

dir los quals embaxadors foren de proxida e lo honorable mossen
stament partiren ab vna galera e fe-
E ays lo rey trames son fill infant
lia be acompanyar de gent de castellan-
lans q̄ si no los nobles mossen Barnat de
sen Ramon de parallos noy havia d'nostr
dit infant fo aribat en Sicilia e aqui spera la
dels ambaxadors los quals foren aribats en
començaren a tractar dels dits afers. E com los
letans saberen que los dits ambaxadors eran aq̄
per fer lo dit matrimoni començaren de fer la volta
ambaxadors en tal manera que uno q̄ los ambaxadors
hauien parents e amichs entre los napoletans los quals
donaren a sentir los dits afers sens falla los dits amba-
radores foren estats morts per los napoletans mas pres-
stament q̄ ells foren auxiliars dels afers se reculirē en la ga-
lera e sen vengueren en Sicilia hon trobaren lo dit infant
en la ciutat de Palerm al q̄ feren relacio dels dits afers
E daquí auant iames sen parla pus. E lo dit infant Ro-
mas en Sicilia fins que son pare lo rey fou mort. En-
tarestant lo rey en Valencia dona muller al princep son
fill primogenit la filla del excellent rey don Hèric de Ca-
stella frere maior seu la q̄l era apellada per son nō dona
Maria primogenita de Castilla dela qual lo dit rey feu
vna solempna festa axi com en tal fet se mereç e apres tot
aço la ambaxada del emperador fou tomada e feren res-
posta al papa e al senyor rey quel emperador sen venia a
Perpenya per contractar ab ells dels afers dela vnio de
sancta mare Iglesia. Els donchs lo Papa e lo rey foren
de acord que sen anassen en la vila de Perpenya e axi cō-
pli g' obra com fou acordat q̄ lo Papa e lo rey en temps

de 1206 a 1220

vuy

107 a 108

la 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

e 107 a 108

Apenya e aqui speraven l'emperador. E lo
 istell per posada al Papa. E lo rey pola en
 la casa dun gentil hom qui ha nom en Bernar
 e lo papa tenia apres si. ccc. homens dar
 la part cauallers de sanct Johan dels qls era
 a nebot del Papa qui hauia nom mossen Ro
 seluna e daltre part eran a qui ab lo Papa tots
 els cardinals archabisbes: e bisbes: abats priors e altres
 prelats los quals eran appellats cascuns axi per lur no
 lo cardinal de Tolosa: lo cardinal de sanct estass: lo car
 dinal de sanct angel: lo cardinal d sanct iordi: lo cardinal
 de mont arago: lo archabisbe de Taragona: lo bisbe de
 Pampalona: lo bisbe de Osca: lo bisbe de Teraçona: lo
 bisbe de Barcelona: lo bisbe de Uic: lo bisbe Beuna: lo
 bisbe de Berona: lo abbat de Ripoll: lo abbat de Poblet
 lo abbat de Montserrat: lo abbat de sanct Eugat: lo
 abbat de sanctas Creus: lo abbat de mer: lo abbat dar
 les: lo abbat de banyolas: lo abbat de baselu: lo abbat de
 sanct miquel de cura: lo abbat de reyal: lo abbat de sanct
 genis: lo abbat d la portella: lo prior de sanct pol: lo abbat
 d rodes: lo abbat d roses molts altres plats dls regnes
 de Hispaya e ab tots los plats dess dits lo papa era en
 la villa de ppenya empo lo papa fou algus dies primer
 Apenya q no fou lo rey ne son fill lo pncep primogenie
 Mas apres venc lo rey lo ql venc p mar fins a copliura
 ab. iij. galeras de Valècia e. ij. del papa les quals lo ha
 uien acòpanyat e cò lo rey fou arribat a copliura tã psta
 stamèt fou aqui son fill lo pncep ab algus baròs nobles
 e cauallers de Arago e de regne de Valècia. Encara del
 principat de Cathalunya: ab los quals lo rey entra en la
 vila de Perpèya e tots iorns que venia estat lo rey aper
 penya p q lo dit rey e son fill lo princep se troba en la vila

de Perpunya ab tots aquests barons nobles e cavallers e gentils ho-
mies es lo princep isque p rebra lo empador en lo loc de Saltes a
Jose aguts d'uaill anomenats. Prim^{er} los barons nobles e cavallers
de Catalunya lo congei cote de Cardona: mossen Arnau roquet de
pallars: lo vescode de tohabestis: lo vescode d'ovell: lo vescode de rode:
mossen Bernat de cabreta: moss. Guillel Ramon de moncada: moss.
Bernat Galçetani de pinos e son fratre d. Ramon Galçetani el pinos
d. Ramon de Cardona: moss Batall alamanys de cervello e moss Joan
Jatill: moss Bernat de sanct pau e Bernat de ciuilles: moss Galce-
zan de ciuilles son fill. moss Jose Gilabert de ciuilles: moss coma-
rador de canyis: moss Luis de bella: moss Ramon de bages: moss
Ramon palmar: e moss Berenguer domi: e moss Bernat e moss
Jose de vilariu: moss Bernat e moss Ramon de tapac moss Bernat
de Vilagut: e moss Guillem de blanes: moss Rimbau de corbera:
moss Pere Galçetani de castella en labia e en Herrera el cavadall:
en llocabuna en Berenguer de l'esteva en galines en ponç e
Alfonso de ciallar: moss Berenguer barxell: moss Astasot masbet
castella: moss Joan de monboy en Luis de claramunt: en pete de
vives en tot en Bernat dilla: moss Maria de luy: en lupia de
clayta e moss llibera e altres molts gentils homes del principat de
Catalunya. Encara fore ab lo dit rey e so fill lo princep los barons
e nobles de Arago e del regne de Valencia e foren aquest: moss Symonic
de sanctellas: d. pexa maria: moss llo. moss Joan de ppida moss Be-
renquer de Vilagut: moss Joan de vilanova: moss cosella: moss pete
poadoeros fill moss Joan castella: moss Luis carbonell moss marades:
moss suau: en pots despons en passadotal los mirons e moss Valla-
riola e molts altres qui foren en companyia dels dets dits. Encar-
ra foren ab lo rey e ab lo princep son fill de Arago d. Johan d'iper
d. Pedro Dalago d. Pimenis d'urea moss Madetic d'oxis moss Masch
de bardaxi d. Joan de luna e tots los altres lunas qui foren
aqui ab lo Papa luy hoile. E ab tots los dets dits lo pcep an-
a al encontre del Emperador al loc de Saltes aixi com de luy el
dit. E aqui l'Emperador e lo pcep se aueliten be la un ab lo
altre e apres lo princep sen men l'Emperador al castell de l'ort

lo qual lo vençote dilla habia be fet apeliat e aqui lo princep
depa lo Emperador, e lo princep ab tots los batons nobles cava-
llers e gentils homes sen torna a perpenya al rey son pare e
aptes lo en darna per lo mati tots los cardinals Archaibisbes e
Bisbes e altres prelats anant en reverencia al dit Emperdor al
Castell de Lanet e aqui lo Emperdor estec tot aquell jorn apes lo en-
darna per lo mati la festa fou apatellada q' hi apatellaren en la
vila de perpenya e com los entremets foren apatellats lo prin-
ceps ab tots los batons nobles e cavallers e altres gentils homes
siqueren per rebre lo dit Emperdor en la vila de perpenya
peru en totes aquestes coses lo rey no podia ser per raho de son
accident e la doncs lo Emperdor entrare en la vila de perpenya
hi fou feta una solemna festa de molts entremets e api ma-
teix de moltes altres coses axi co en semblant festa se percu any
des a tan gran senor com es lo Emperdor: e feta fet per tal senyor
com es lo rey de Araçp e lo Emperdor menava en sa companyia
mil de cavall tots almanys e onses e habia en sa companyia
11 nebots seus e lo duc de alba rupa e molts cotes de Alemanya
e un baro cavaller qui era aqui per lo rey de polonia lo que apes
fou arribat ab lo fill del cony com de pallars en la ciutat de
Yarbona. Encara habia ab lo dit Emperdor molts altres nobles ba-
rons e cavallers almanys qui eran en sa companyia e fouli
donar pea porade lo monastir de frates menors de la vila de per-
penya e a la sua gent tots los caxers de la villa qui son ptes
lo monastir e aqui lo Emperdor du cavaleca e axi mateix totas las
gens e aquell dia lo Emperdor repora e lo endarna per lo mati lo
Emperdor havent oyda la missa ana a visitar lo rey a la sua porada
e aqui lo Emperdor fou ben rebut per lo 1^a rey e per la 1^a
reyna e per la 1^a Princesa e per la 1^a infanta filla del rey e
aptes lo dit Emperdor torna a menjar e apes menjar lo Emperdor
cavaleca e ana a veure les senyoras reynes, ço es la Reyna D^a
Violant e la reyna D. Margarita e aqui lo Emperdor estec tot
lo jorn ab les dites reynes a gran cura e com vene vespre lo
Emperdor sen torna a la porada e apes en altre jorn per lo mati
lo Emperdor oy la missa e apes ana fet reverencia al Papa e

munta al castell de Perpinya e aqui lo l'empdor troba lo
Papa ab tots sos cardinals e altres prelatz seus d'ells son
estats anomenats molt be acompañaes. E lo Papa seya en la
cadira papal e los cardinals e altres prelatz usant estaves
aqueixs seyors lurs grande que lo l'empdor com viu star api lo
Papa li feu reverencia e honor api com han acostumat de
fer l'empdor al Papa e a grandas molt be del Papa e de la
manera e sanctetat de queus die que si lo sey he nostra nacio
naues volques sostenir un petit de castel lo Papa e lo l'empdor.
Joren scatz de bon acord e nous pensu que lo Papa fos depo-
sat per altra salho sino per poc asfort de aquells quel deuen
sostenir e apres habent vist lo l'empdor lo Papa prestament
sen torna en la priada e tantost comendaten de parlar e tractat
de la unio e affers de sancta mare solennia. E lo parlament du-
ra p lo spay de dos mesos e dins spay de agut temps totz los
seus de cristians cramenten lurs missatgers al l'empdor e fo-
ren totz en la vila de Perpinya. Encata vint en lo dit parlant
lo gran mestre de rodas e d'altra part los cotes de Hois e de Ar-
ranyac e ab tots los dessus dits per molt quelli foren de rei no
poueren concordar: ans lo Papa se trac exir de Perpinya e sen trac
anar a copliute ho eran las suas galeras. E lo l'empdor ab tots
los ambaixadors dels seus de cristians e api març ab lo rey de
Arago e ab tots los altres senyors dessus dits sostenueren e leua-
ren la obediencia al Papa e apres jets tots los affers dessus dits
lo rey de Arago Names ambaixada al Papa q era a copliute e fo-
ren ambaixadors lo honorable M^o Ramon Xatman e M^o Pere
basser los quals aplicaten lurs ambaixada al Papa sus a la popa
de la galera e habent oyt lo Papa los ambaixadors los respos pre-
tament aqui març. E de la resposta los dits ambaixadors nos agrada-
ren molt e aqui març los ambaixadors preguere corria del Papa
e diqueron al Papa que sant gire ditem al d^o rey e per lo Papa los
sou respos q li saludassen e que li digueron de part sua Me qui
re fecit missi in deserto. E ab aquesta resposta los missatgers sen
tornaren al Rey e apres tot ayo lo Papa feu ses vela a las galeres e
anaren al castell de Panistola hora apres ha hirt los dies

e apres lo Empdret e lo rey e tots los ambaxadors dels altres
reys christians ab lo gran mestre de Roda Joxen ab bon acord
q tots ensembs foren en lo concili de Constaça e q aqui foren elects
un papa e q de aqui avant foren tot lo mon en unio e api w fou
acordat se compli per obra e apres lo Empdret habent acabat los
afferts per q era vengut pres comiat del rey e de la reyna e del prin-
cip e de las princesa e de totas les altres regnas e veu març tots los
gras senyors qui aqui eran presguran comiat del dit Empdret,
e ab tot lo Empdret sen torna a son imperi e eixen sen tornant lo
Empdret lo rey per raho de sa malaltia se hac aturat a perpunya fins
en lo mes de may en lo qual mes lo rey se comença de ripit de
perpunya ab unal anes ab bastoniers qui'l aportaven al cap e
feu la via de Barina a sel jornades e com fou a Barina de sauta-
das ab loz de la ciutat per cests drets que li feyan pagar en tant
quel rey se iogue de la ciutat e com los concellers anaren p penitre
comiat lo rey no si volc girar per donarlos a beas la ma. l'apros
a pagues jornades feu la via de Saragoza e com fou en la vila
decolada aqui lo mal lo sobra e haque aturat aqui e stant
aqui haque ordenar de ses regnes e terra e dona son fill lo prin-
cip rey e desuyos e tots los regnes e terras e deipa li catec quel do-
nal recapre al infant D. Pedro son fill e la infanta la filla D^a
Elionor e apres feta la dita ordinacio lo rey fini ses dies en
la dita vila de colada lany 1416 a 2 Abril de Juy portat e
soterrat al monastri de Pedra ab gran honor. Empres en lo temps
qu'ho habien rey D. Antoni de luna mata lo Arcebisbe de
Saragoza de q apres lo dit Antoni ne fou deserrat e desorecat.
Encave en lo dit temps lo noble baro D. Pedro Galçtan de castre
dona muller a son fill la noble D^a Masdallona filla del noble m^o
duch d'aragons. E mes en lo dit temps tot barons e nobles del regne
de Valencia se levaren contra lo poble de la ciutat de Valencia e foren
morit m^o Arnau guillon de ballota qui era l'ent govemador e
president. Los motays en aquest temps lo rey deserta lo cote D. Jaume
d'aragons e Hamed pres en castilla. Encava dit rey dona per muller una
sua parenta germana e D. Pedro mansiquez al noble en Derrequet car-
toe conte de quitta. Caxi març lo dit rey dona muller a D. Antoni el
cardona D^a Elionor filla non Pedro de billena. Encava en temps de aquest
rey fou fet maximari enste lo noble baro m^o Bernat galçtan de
pinot

e la noble dona Ellonça de mura filla del noble m̄n Luis de neuvi. C
mes en lo dit temps lo noble m̄n Acart de mura dona una sua per-
mana al noble m̄n Nicolau de carroç ap̄ marep lo dit rey feu 90.
venador de Calles e virrey de Cerdeña lo nobilitim m̄n Acart de
mura desus dit. Encara en lo tēpi de aq̄it rey don Pedro per p̄ mul-
ler 2ª Teresa germana del noble D^e Joan dipel. Encare en lo tēpi
de aq̄it rey se feu matrimoni entre la filla del noble baro en Ber-
nat galceran de pinis e lo honorable m̄n Joan de bardasi. Encar-
ra en lo temps de aq̄it rey lo cōte de Cardona dona mullet a son
fill lo filla de D^e Pedro de prades. Encara en lo tēpi de aq̄it rey lo
noble baro m̄n Bernat de cabrera dona mullet a son fill la filla
de D. Faume de prades. Cmes en tēpi de aq̄it rey lo cōte de
pallas dona una filla sua p̄ mullet al noble m̄n Faume de ba-
llera. Encara en lo tēpi del dessus dit rey mori lo cōte comptel
prades. Cmes en lo dit temps mori lo noble m̄n Dexe cervello lo
qual havia fet mes honor de cavalleria a la naciō q̄ frate es-
tore de casa de barons haver fet de anȳ havia en lo principat
de Catalunya. Encare en lo tēpi de aq̄it rey m̄n Joan de propida
priu per mullet la filla de m̄n Pons de ribelles. Encare mes en lo
tēpi de aq̄it rey lo noble m̄n Guillem Ramon de moncada dona
2 filles q̄ havia per mullets als nobles barons lo vicōte de Ro-
caberti e m̄n Joan rospit de avill. Ap̄ marep lo noble vicōte
de vol dona sa filla per mullet al noble D Pedro galceran de Casle.
Ap̄ marep en lo dit tēpi mori la molt alta S^a Reyna de Lipe en
la ciutat de Barcelona.

Capitol 49 Qui tracta com D. Alfonso fill del dit Rey
Fernando fou lo dotze Rey de Arago e Comte de Barria

E apres mort del dit Rey en ferdando successi los dits reynes e
comtat de Barria lo cōte D. Alfonso primogenit seu lo qual per-
que era molt jove p̄enque per canceller seus tres homens sans de
ses reynes e condats eo es lo Archabide de Tarragona appellat
Garriga m̄n Garrau alaman, de cervello e D. Berenguer de bar-
dasi. A concell dels quals lo dit senor fins fou de edat se veu es co-
vetna e donat compliment a la sepultura de son pare nec en
la ciutat de Barria e aqui jura los privilegis libertats e altres
coses per los reys avortunades jurat en lany 1413. Capres a un-
cell dells desus dits m̄dena q̄ for sera ambaiguda al Cr̄mpdol e al

al gran Concili de Comurança perq̄ for donada fi e conditio als
affers desus dits de la unio de J. M. solenia segons lo dit son
Daxa habia offerit e principat ço es entre lo Empdor e lo dit Rey
e altres reys de christians: los embaxadors foren D. Joan comte
de Cardona mestre Philip de malla e m̄m̄ Miquel de naves.
E aço fer lo dit Senyor parti e ana en Valencia e aq̄ principia de
ordenar la sua casa segons lorde de sos predecessors: lo qual or-
de no fou placent ne agradaſle a molts dels barons nobles cava-
llers ciutats e viles. Pres per muller lo dit Senyor D^a Maria filla
del Rey de Castella de lo qual no haue fill alqu. E per quant la
Reyna de Napols D^a Joana lepa lo reyalme apres molt sua
aldre Rey Alfonso lo dit Senyor ab gran bol de navillis e gent
darmes passa en lo dit reyalme e deya la dita Reyna muller
sua loc tinent general en lo regne de Arago e altres e en lo prin-
cipat de Catalunya. E lo dit Senyor tenint s̄iſe la ciutat de
Gayera. los genovesos venint ab nauis armades per socorre a
quella lo dit Rey Alfonso ab nauis galeres e altres fustes ben
armades i quelli al encontra e encontri dites nauis de genovesos
en lany 1460, e tant gran batalla que finalment los genove-
sos foren vencidos; perquieren lo dit Rey e D. Joan Rey de Ara-
gonia e D. Henric germans del dit Rey Alfonso, e molts altres de
que fou per gran dol e tristia per totes ses terres, e sen seguiren molts
mals e dampnages: lo dit Rey fou menat per lo Duch a mila
e allí jonch per ell lepat e del lliurat e tornat en lo reyalme. A-
pres jonch per lo reu sup pres e conquistat ab grans ajudas e
reconos que la Reyna e ciutat de Barina e la terra li Hamacete
aeri de peuanico son de peuanico fustes e altres coses senyoreja lo
dit reyalme pacificament molts anys: fou un molt virtuos
magnanimo pietos e molt suau: regna 45 anys. Persequi
molt los genovesos per mar e per terra rebde ells per lonchs anys
trabats de grans quantitats de or que quisuen any li portar en
Napols r̄at cō vique. En la qual ciutat fortifica molt lo castell
nou e altres. Mori lo dit Rey a 26 de Juny de 1468 dintre lo
castell delou de Napols habens cumplit 62 anys 5 mesos e 18 dies
fou enterrament e lepa lo seu cos al monastri de Poblet. La bel-
larosa en Barina que esta mort a 12 Juliol del dit any deya

lo dit regalmes de Napols a D. Ferrando fill seu bastant lo qual
feu lo Emper.

Cap. 48. Qui tracta com lo Rey D. Joan d'Aragona
succehti al dit D. Alfonso son germà e fou lo tretze
Rey de Arago e comte de Barcelona.

Finida la vida del dit Rey Alfonso la senyoria dels dits reynes
prengue al d'azemissimo D. Joan Rey de Aragona germà seu lo q'l
hague dues mullers. La primera fou D. Blanca filla del Rey Car-
les de Navarra qui tontch muller del Rey en Marti de Sicilia
de la q'l procrea un fill qui hague no Carles mol virtuos e dues fi-
lles: la primera hac no D. Blanca q'l fou muller de D. Ferran prin-
ceps de castella: la segona hac no D. Blenoz e tontch del dit Rey
Joan: la segona muller tontch D. Joana filla del Admiral de castel-
la de la q'l procrea un fill e dues filles: lo fill hac no D. Ferrando
lo qual venint lo dit son pare tontch rey de castella y de Sicilia:
la primera filla hac no D. Joana que tontch muller venint
lo pare del Rey de Ferrando Rey de Napols: la segona hac nom
D. Mopima la qual mori mol petita e tontch enterrada
en lo monastir de Poblet. E ans q' lo dit Rey D. Joan vingues en
Barna ahont per privilegis e practica los seus en instituir
han a jurat lo dit Carles fill seu venint de Napols arribada per
mar lo qual per la dita ciutat fou rebut com príncep que
era. Captes vengue lo dit Rey son pare regna e filli llurs en
Barna e dit senyor haber jurat e preurada a la fidelitat avitu-
mada lo dit Rey celebrant costis en la ciutat de Leyda sea en per-
sona lo dit Carles fill seu de que la la dita ciutat e lo general
del principat de Catalunya feren al dit senyor ambapades mil-
res e diverses suplicant la sua alteza vengues delirada e donada
lo lo dit príncep D. Carles fill seu q'herint que si la magentut
sua era usada ofesa en manera alguna de donat e exirint lo
sua usada que vlvria. Cas ab multiplicades suplicacions hu-
en l'inter lo d'encara en la dita ciutat de Leyda.

vino que lo dit rey feu portat dit son fill D. Carles en lo
castell de Morella a honc estrigue alguns dies e apres lo feu
destruira, lo qual apres en breu temps essent destruitas vingut
en Barna a honc mori en l'any 1464 a 23 setembre. De la
qual vira sen seguiron grans discordias moltes males e diver-
ses dampnacions a tota la terra. Las finalmente lo dit senyor
ab ajuda e socors del de França empeñorantli los comtats de
Rosello e Cerdanya sinque assegurada per mar e per terra la
dita ciutat. De que moriren moltes personas e diversos locs
preuats e destruyts. A la fi retornat ditz francès en lurs terras
jou fera concordia entre lo dit senyor e la dita ciutat ha-
bent aquella per bona e fual en tot lo que fet habria dient
aço esset sempre per peccat de quascunes de les parts se-
gons en la capitulacio concordada e jurada es largament men-
cionat. Capi lo dit senyor apres de cisel entat en la dita
ciutat molt benignament e humana se hague vers aquella.
En la qual arada continuament fins al extrem die de la
sua gloriosa mort e mori a 19 de Janer de 1479 regna
dos anys e jou soterrat en lo monastir de Poblet honc era
ja soterrada la reyna D. Joana muller sua qui mori vi-
vint dit rey y senyor.

A laore gloria de N. S. Deu e honors dels
gloriosos Reys de Arago Comptes de Barna e de
nostra Nacio Catalana es estat stampat lo present
libre en la noble Ciutat de Barcelona per mes-
tre Jhoan Rosembach Cellerany a XX del Mes
de Febrer MDXIX